Степан Мудрик-Мечник

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ

РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ОУН
У БОРОТЬБІ З
НКВД - НКГБ - МГБ - КГБ

Степан Мудрик-Мечник

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ

Революційної ОУН у боротьбі з НКВД – НКГБ – МГБ – КГБ



Тернопіль
Редакційно-видавничий відділ
управління по пресі
1994

ББК 63.3 (4 Укр)
М 90

У книзі Степана Мудрика-Мечника «Служба Безпеки Революційної ОУН у боротьбі з НКВД—НКГБ—МГБ—КГБ» йдеться про нелегку боротьбу Служби безпеки ОУН під час польської, більшовицької та гітлерівської окупацій.

Редактор І. КОТУЛЬСЬКИЙ.
Художнє оформлення М. ПИЛИПОВИЧА.

ISBN 5-7707-4492-8* 1993

© Мудрик-Мечник Степан, 1993
© Микола Пилипович, художнє оформлення, 1993.

ВСТУПНЕ СЛОВО

До створеної Організації Українських Націоналістів (ОУН) Українська Військова Організація (УВО) увійшла як військова референтура. В УВО був відділ розвідки і контррозвідки, але чисто військового профілю. Служба Безпеки зі створенням ОУН не відразу була належно розбудована, як інші сектори. Служба Безпеки ОУН росла у праці з низів.

У районах (тоді званих повітами), округах та областях вилонювалися люди із здібностями до розвідчої і контррозвідчої праці. Вони набували у боротьбі досвіду, який належно оформлювався на рівні крайового проводу ОУН. Таким чином виростало поважне число молодих членів ОУН, що вибрали шлях боротьби з окупантською розвідкою, безпекою та їхньою агентурою.

Цей процес був доволі повільний, але то був певний шлях, будований досвідом і довір'ям. Деякий час Служба Безпеки не мала ще своєї мережі. Кожний член ОУН зобов'язувався звітувати про всі підозрілі прояви. У проводі повіту-району вже, як правило, був референт Безпеки. Але із бігом часу референтура Безпеки поширювала свою мережу.

Підпільна діяльність ОУН під польською окупацією була зовсім відмінною від більшовицької та гітлерівської окупацій. На початках діяльности Служби Безпеки багато українців, у тому числі і прихильники ОУН, Службу Безпеки називали поліцією. А до поліції, ворожої українцям, була неприхильна настанова. Прихід більшовицької окупації на західноукраїнські землі створив нову дійсність, а з нею розуміння конечної потреби розбудови й удосконалювання Служби Безпеки.

У цей час уже на всіх щаблях проводів ОУН були здібні члени для Служби Безпеки: розвідки і контррозвідки. В 1940 році до провідних

членів Безпеки належали: М. Арсенич (псевдо — Михайло), В. Турковський (псевдо — Павло), І. Равлик, Є. Врецьона, П. Федорів (псевдо — Дальнич), Я. Пришляк, Г. Пришляк. Після поділу в ОУН усі вищезгадані стали на боці Революційної ОУН, на боці революційного Проводу, очоленого Степаном Бандерою. В час двофронтової боротьби в Службі Безпеки виросло велике число провідних членів.

НКВД почав вербувати собі агентів-сексотів, серед яких було багато таких, що про все інформували Службу Безпеки і ставали «двійняками». Це давало велику користь для Служби Безпеки, вказувало, що саме цікавить чекістів і ознайомлювало з методами НКВД—НКГБ.

З вибухом гітлерівсько-совєтської війни в ряді пограничних районів у руки Служби Безпеки потрапили енкаведистські архіви. Дуже цінним був архів обласного управління НКВД Луцької області. Там також мав свій осідок відділ закордонної розвідки НКВД. Матеріали з архіву НКВД служили для вишколу членів Служби Безпеки ОУНр.

У роках 1942—1943 Служба Безпеки ОУНр вже диспонувала виробленими і жертвенними кадрами, які постійно зростали. Гітлерівська окупаційна влада в Україні сама стверджувала, що накази, які видавалися в Берліні, через двадцять годин уже були відомі бандерівському підпіллю.

Завдяки п. Оксані Зарічанській Тернопільська фірма «Гілея» видала брошуру «Служба Безпеки революційної ОУН у боротьбі з НКВД—НКГБ—МГБ—КГБ». Видаємо її доповненою ширшим матеріалом.

Степан МУДРИК-МЕЧНИК.

* * *

Служба Безпеки Революційної ОУН протягом десятиліть перебувала на передньому краї боротьби з наймогутнішим репресивним апаратом компартії СССР—НКВД—НКГБ—МГБ—КГБ. Але, незважаючи на розгалужену мережу цієї агресивно-терористичної організації, вишколеність її численної агентури й практично необмежені фінансові можливості, СБ Революційної ОУН успішно протистояла підступним діям у передвоєнний час, у роки другої світової, а також у період «холодної війни», оберігаючи українських громадян на еміграції від провокацій совєтських чекістів.

У роки «перестройкі» відкрились деякі засекречені архіви ЦК КПРС і КГБ. Широкому загалові стали відомими страхітливі подробиці окремих акцій совєтської охранки за кордоном і у власній країні проти своїх громадян.

Та навіть сьогодні деякі газети в Україні й країнах колишнього СССР почали демонструвати прихильність до КГБ, замовчуючи його провокативну й репресивну діяльність на всіх без винятку ділянках життя як усередині комуністичної системи, так і в демократичних країнах Заходу.

Досі ми не вважали за потрібне розповідати про роботу Служби Безпеки Революційної ОУН, але явно прокомуністична позиція популяризаторів діяльності злочинного КГБ на сторінках деяких українських видань примушує нас висвітлити окремі подробиці діяльності СБ (Розвідки й Безпеки), яка розкривала й паралізувала агресивні плани гітлерівських і більшовицьких окупантів, нейтралізувала підступні дії ворога в повоєнний час. Ми вважаємо за необхідне розповісти про деякі епізоди протистояння СБ Революційної ОУН підступному КГБ з огляду на нинішню політичну ситуацію в Україні, котру в значній мірі інспірують підпільні та легальні структури колишнього КГБ. Ось що, приміром, повідомляє популярний московський тижневик «Аргументы и факты» (№15, 1993):

«Весьма любопытную версию о причине роста напряженности между Россией и Украиной сообщил нашему корреспонденту один из высокопоставленных сотрудников администрации Президента РФ. По его словам, в недрах Министерства безопасности России (прежде — КГБ СССР) существует довольно влиятельная группировка средних и висших офицеров, действующих за спиной своего шефа В. Баранникова. Эти люди находятся в тесной связи со своими коллегами из аналогичного ведомства на Украине. В результате координации и совместно принимаемых решений ими инициируются поспешные, а

порой и провокационные действия руководства республики» (підкреслення моє — **С. М.**).

Не менш цікаву інформацію подає колишній провідний спеціаліст Інституту проблем безпеки, що належить до системи Міністерства безпеки Росії, Петро Нікулін:

«На первый план постепенно выходят те, кто был при Крючкове на вторых ролях. Эти ребята, надо сказать, покруче предшественников... Первый заместитель Баранникова Николай Голушко. В прошлом председатель КГБ Украины. Он сделал карьеру по линии пятого (идеологического) управления, став в результате заместителем Филлиппа Бобкова» («Московские новости», №19, 1993, с. 8).

Як бачимо, поява на політичній карті світу Незалежної Української Держави не ліквідувала тоталітарний апарат КГБ, лише трансформувала його, видозмінила. При кермі новітніх спецслужб Росії в значній мірі залишились колишні слуги КПСС. Цей факт відомий Службі Безпеки Революційної ОУН, і вона добре усвідомлює важливість і складність тих завдань, які постали перед нею в період розбудови й закріплення суверенітету Української Держави.

ПОШИРЕННЯ ЛЕГЕНД ПРО КГБ ТРИВАЄ

Російськомовна газета «Киевские новости» 2 січня 1993 року розпочала публікацію серії матеріалів Михайла Канюки та Віталія Вєжніна під назвою «Із тайніков сєкрєтних служб. По ньом нє об'являлі траур» — про діяльність МГБ — КГБ. М. Канюка відомий нам уже понад двадцять років як професійний дезинформатор від КГБ. Незважаючи на розпуск КПСС і розпад СССР, М. Канюка зі своїм колегою й далі намагаються ширити політичну дезинформацію та підбадьорювати своїх однодумців.

Мета писань згаданих авторів та сама, що й в минулому: змалювати чекістів у якомога рожевіших фарбах, показати їх великими гуманістами, які завше про все знали й у всьому досягали успіхів. Методи писання також залишилися без змін: маніпулювання напівправдою, відверте фальшування без фактичного підтвердження, безпринципне пересмикування фактів. Одним словом, в їхньому «журналістському» арсеналі брутальні прийоми гітлерівсько-геббельсівської та совєтської пропаганди. Ми ж спробуємо довести, що згадана публікація М. Канюки і В. Вєжніна містить у собі багато неправди, вигадок і словоблудства.

Так, приміром, обидва автори продовжують поширювати вигадану кагебістами фальшивку, що С. Бандера, мовляв, ще до війни був англійським агентом і «завдяки зв'язкам Бандери з англійцями з Італії до Англії перевезено полонених вояків Галицької Дивізії». При цьому не подано жодних доказів, жодних документів, жодних підтверджень цих інсинуацій. Зрештою, в цьому немає нічого дивного. Така вже природа комуністичної пропаганди — чим облудніша брехня, тим швидше в неї повірять люди.

Але перш ніж приступити до детальнішого аналізу «творчості» згаданих «бойцов пера», нагадаємо читачам окремі історичні факти, про які віднедавна стало відомо багатьом у колишньому СССР. Але, очевидно, не М. Канюці і В. Вєжніну.

Отже, відомо, що 1944 року для боротьби з ОУН і УПА Москва створила спеціальні військові групи. У західні області України було скеровано кілька дивізій НКВД. Так званий уряд УРСР оголосив амністію учасникам ОУН — УПА. 15 листопада 1945 року народний комісар внутрішніх справ УРСР генерал-лейтенант В. Рясний видав наказ «припинити бандитську діяльність і скласти зброю». Представники УРСР у совєтській армії спеціально приїздили до Львівського

Митрополита, згодом Кардинала і Патріарха Йосифа Сліпого, із заготовленим письмовим зверненням до ОУН і УПА, щоби вони припинили боротьбу і склали зброю. Незважаючи на погрози і шантаж, Митрополит Йосиф Сліпий відмовився підписати те звернення.

Військово-терористичні акції проти ОУН і УПА не приносили Москві бажаних наслідків. Тоді московський центр МГБ скерував на Україну генерала Івана Сєрова з метою вивчення становища і накреслення плану боротьби новими методами. Ознайомившись з планом Сєрова, Москва схвалили його, відтак доручила Микиті Хрущову, генерал-лейтенанту Савченку і генерал-лейтенанту Тимофієві Строкачу зайнятись реалізацією цієї розробки. Микита Хрущов, як перший секретар компартії України, і Тимофій Строкач, тодішній міністр внутрішніх справ УРСР, створили оперативну групу під назвою «Отдел по борьбє с бандітізмом». Командувачем цієї групи було призначено полковника МГБ Сараєва, який безпосередньо підлягав генерал-лейтенантові Строкачу. Заступником полковника Сараєва були підполковник Шорубалка і підполковник Каганович. До складу цієї оперативної групи входили також майор Козлов, капітан Биков, Винниченко, старший лейтенант Ковальов і ще кілька лейтенантів, які командували боївками цієї групи.

Завданням її було:

а) внести розкол між підпіллям ОУН і населенням, котре допомагало ОУН і УПА;

б) нейтралізувати галицьку інтелігенцію і перетягти на бік компартії;

в) залучати до співробітництва ті верстви населення, які до совєтської влади ставляться негативно;

г) знайти серед арештованих членів ОУН і УПА таких, які б пішли на співпрацю з оперативною групою, за що дарувати їм провини, а провідним членам надати офіцерські ранги.

Виникає закономірне питання: чому й сьогодні згадані автори «Киевских новостей» продовжують приховувати справжні прізвища кагебістів, які творили й очолювали «спец-групи»? Чому вони не інформують читачів про те, що «спец-групи» МГБ — КГБ були створені за вказівкою найвищих московських інстанцій і які (мається на увазі «спец-групи»), по суті справи, перебували поза законом. Діяльність «спец-груп» — це провокація і грубий моральний та фізичний терор. «Бойци» таких «спец-груп» видавали себе за членів СБ чи УПА і від їх імені стріляли й вішали людей, а комуністична пропаганда поширювала неправду, мовляв, це терор «бандєровцов».

Займаючись відвертим фальшуванням. М. Канюка і В. Вєжнін свідомо замовчують уже відомі факти злочинів чекістів проти українського народу. Нагадаємо лише одну публікацію на цю тему полковника МВС України Івана Біласа «Сталін, Берія, Ковпак» («Літературна Україна», 25 червня 1992 р.), щоб зрозуміти за чиєю вказівкою продовжують діяти київські автори «Із тайніков секретних служб...»

Цим «журналістам» можна порадити відвідати музеї меморіалів у Дрогобичі й Івано-Франківську, де експонуються людські черепи з цвяхами, які забивали в голови ув'язнених «специ» з МГБ. Чи не тому М. Канюка і В. Вєжнін приховують керівників «спец-груп» і бояться назвати їхні справжні прізвища?

Достеменно відомо, що «спец-групу» очолив полковник Шульженко, що на західні землі України було вислано найздібніших чекістів. «Спец-група» окрему увагу звертає на зв'язки ОУН в Україні з Проводом Степана Бандери в Мюнхені (Німеччина). За вказівками політбюро ЦК КПСС ОУН і УПА почали називати агентурою: спершу гітлерівською, а згодом — англійською і НАТО.

Дуже теплими словами автори змальовують полковника Шовкуненка. Справжнє прізвище цього кагебіста, який був великим мастаком до вигадування різних тортур, заборонених у цілому цивілізованому світі, Іван Корнійович Шульженко, уродженець Києва, довоєнний комсомольський активіст. Під час війни Шульженко працює «політработніком» в армії, затим у «СМЕРШі» 44-ї армії. Начальником Шульженка-Шовкуненка був генерал-майор Віталій Нікітченко, справжнє прізвище якого автори також приховують.

В «Киевских новостях» М. Канюка і В. Вєжнін чимало уваги приділяють Іванові Юрійовичу Корнієнку, капітанові КГБ, який під псевдом Богун проліз у бандерівське підпілля. Автори київської газети пишуть, що згаданий капітан виступав ще як Коровець. Це не відповідає дійсності: Коровець — зовсім інша особа, про яку згадаємо пізніше.

Але, крім цього, є ще одна сумнівна деталь. Так, у серії статей 30 липня 1972 року в газеті «Молодь України» М. Канюка стверджував таке: «...Шовкуненко, який писав листа до Яворівського підрайонного провідника Лютого, він теж запропонував назвати капітана Гарнагу, який віднині став бандерівським зв'язківцем Богуном». Отже, в липні 1972 року якийсь капітан має прізвище Гарнага із псевдом Богун, а в січні 1993 року у того ж М. Канюки капітан носить прізвище Івана Корнієнка з тим же псевдом Богун. Як бачимо, давня фальшив-

ка М. Канюки потягнула за собою нову вигадку — інакше версія не клеїться.

До речі, про версії. Ось, приміром, у статті київських авторів йдеться про бойового денікінського офіцера, художника, який був совєтським розвідником, звіти якого, мовляв, читав сам Сталін. Справді, був такий агент. Це художник Микола Глущенко (див. журнал «Україна», №30, 1990, с. 20 — 22). Але він повернувся до Москви ще в 1936 році і лише один раз коротко в складі офіційної совєтської делегації був у Німеччині в квітні 1940 року. Так що до кіл ОУН цей розвідник не має жодного відношення. І знову питання: навіщо було авторам конспірувати прізвище давно померлої людини?

На післявоєнному відтинку боротьби з ОУН спливає прізвище полковника КГБ Івана Кириловича Якименка. Справжнє його прізвище — Шорубалка. Провалившись в одній операції з посланцем Проводу ОУН, якого хотіли використати в агентурній грі, він був понижений у військовому званні, що перешкодило йому дослужитися до генерала.

В Західній Україні деякий час провокативну діяльність проводив досвідчений чекіст Карін, який видавав себе за петлюрівського полковника і виступав під прізвищем Даниленка. Крім ОУН, він протидіяв Греко-Католицькій Церкві.

У цій брудній грі брав участь жорстокий, безжальний, позбавлений найменших докорів сумління полковник КГБ Олег Кущ, що мешкав у Львові по вулиці Глибокій. Це про нього писала львівська газета «Ратуша», як він, уже працюючи завідуючим так званого «спецфонду» Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника, полюбляв розповідати про свої «подвиги»: власноручно розбивав об мур голови дітей оунівців, називаючи їх при цьому «змєйонишамі». .

М. Канюка і В. Вєжнін пишуть, що кагебісти все знали і їх постійно супроводжував успіх. Залишимо ці похваляння на сумлінні авторів, бо, незважаючи на професійний вишкіл, на величезні матеріальні й технічні засоби і сувору дисципліну, чекісти так і не змогли приховати своїх злочинів проти українського народу. Нижче подамо короткі дані про так звані «спец-групи», прізвище їх керівників, відомі Службі Безпеки Революційної ОУН.

Начальником усіх «спец-груп», які працювали проти ОУН — УПА, був уже згадуваний Шульженко, що ховається за прибраним прізвищем Шовкуненка. «Спец-групу» Львівської області очолював Володимир Чінгіліян. До її складу входили чекісти з оперативного

відділу: Єжов, Білінський, Більшенко. Вони безпосередньо командували більшовицькими терористами. Члени згаданих груп не мали права заходити до офіційних приміщень МГБ. Їхні зібрання відбувалися в приватних будинках. Зокрема, у Львові конспіративні квартири вони мали на вулиці Соняшній.

Здібних до терористичних акцій чекістів вишколювали поодинці в Києві. Одна з вишкільних квартир знаходилась на вулиці Димитріївській, 28 (або 18), біля Сінної площі. Господинею цього помешкання була Катерина Окуневська. Злочинного ремесла навчали Юрій Чернов і майор Єфімов. Згодом Чернова перевели в Східний Берлін до Карлсгорсту, де він готував терористів уже для акцій в Західній Європі.

У 1950 — 1966 рр. в Київському управлінні КГБ і в його філіалі у Східному Берліні проти ОУН-бандерівців працювали полковник КГБ Антон Федорович Червоний, 1914 року народження, майор КГБ Анатолій Кузьмич, а також полковник КГБ Олексій Петрович Ткаченко, який мешкав з родиною в Києві. Останній з фальшивими документами часто виїздив на Захід, брав участь у допитах відомих бандерівців. Не вдалося встановити прізвища майора Олександра Петровича. Відомо лише, що за національністю він росіянин, але добре володіє українською мовою. Мав чорне волосся, зачесане назад. У 1945 — 1947 рр. працював у західних зонах Німеччини в совєтській репатріаційній місії. Часто їздив у Західну Німеччину, до Мюнхена й Аусбурга з метою вербування агентів для КГБ. Московський центр КГБ сильно натискав на Київське управління та своїх представників у Східному Берліні (Карлсгорст), щоб знайти можливість завербувати для своєї агентури когось з Проводу ОУН-бандерівців.

Ряд кагебістських операцій СБ ОУН розкрила. В книзі «Московські вбивці Бандери перед судом» (Українське видавництво, Мюнхен, 1965, с. 8) сказано, що СБ-бандерівців у 1947 році розкрила план атентату на С. Бандеру, який готував Ярослав Мороз за дорученням Київського МГБ. 1948 року через Польщу прийшов до Західної Німеччини агент МГБ Стельмащук, щоб виконати атентат на С. Бандеру. В 1952 році МГБ із Східного Берліна вислало до Мюнхена двох агентів — Горста Леґуду, родом з Чехословаччини, і німця Лемана. 1953 року для вбивства С. Бандери із Східної Німеччини був присланий агент Степан Лібгольц, за походженням німець, уроджений на Волині. На початку 1959 року з метою вчинити замах на С. Бандеру МГБ з Відня прислало Чеха Вінціка.

Крім планів убивства, МГБ, а згодом КГБ, постійно шукали шляхів укорінити своїх агентів у Провід ОУН-бандерівців і в Службу Безпеки. Але остання неодноразово розкривала діяльність ворожої агентури й паралізовувала її. Сьогодні можемо стверджувати, що на цьому відтинку КГБ не мав успіхів.

Поза межами України московський центр вів боротьбу з ОУН-бандерівців через агентуру, заслану на Захід або завербовану на еміграції через працівників КГБ, які працювали при посольствах СССР і мали дипломатичний імунітет. Відряджені за кордон чекісти, побачивши справжнє життя людей на Заході, швидко втрачали віру в комунізм і виявляли жадобу до матеріального збагачення. У комуністичній партії, в ГПУ — НКВД—МГБ—КГБ постійно панували заздрість і недовіра. Про це дуже добре описано у фундаментальній праці Кристовера Ендрю і Олега Гордієвського «КГБ: история внешнеполитических операций от Ленина до Горбачева» (М., «Nota Bene», 1992), котра, вийшовши 1990 року у Великобританії, відразу стала бестселером.

Нам відомі факти, коли кагебісти вміло зраджували таємниці, аби лиш провалити того начальника, що був відповідальний за дану справу. Саме через цей нездоровий дух, що панував у середовищі комуністів і чекістів, свого часу втекли на Захід ряд високопоставлених комуністичних функціонерів: секретар Сталіна Бажанов, начальник ГПУ східного сектора Агабєков, представник посольства СССР у Парижі Бєсєдовський, генерал НКВД Орлов, генерал Крівіцкій. Уже в наш час утекли на Захід працівники КГБ і ГРУ: Олег Лялін (1971), Володимир Різун (1978), Станіслав Левченко (1989), Олег Гордієвський, Ігор Гудзенко, в Австралію перейшли Пєтров, Голін, Носенко й десятки інших. Про декого навіть писала преса колишнього СССР: приміром, у травні 1991 року попросив політичного притулку в США офіцер совєтської розвідки Олександр Кропива («Известия», 17 травня 1991). Протягом багатьох років успішно працювали на американську розвідку керівний працівник розвідувального управління Генерального Штабу Збройних Сил СССР (ГРУ) генерал-майор Д. Поляков, який був розстріляний у березні 1988 року («Известия», 26 січня 1991), полковник О. Пеньковський. Повторюємо: таких випадків — десятки. Вони лише зайвий раз підтверджують ту нездорову атмосферу, що панувала в тоталітарному СССР і в його святая святих — апараті КГБ і ГРУ.

У свою чергу велику користь московському центрові КГБ приносили деякі чужинці лівої орієнтації, громадяни різних держав, які

щиро повірили комуністичній пропаганді. До таких легковажних належав англієць Кім Філбі, який упродовж десятиліть зраджував свою батьківщину. Саме він учинив злочини супроти албанських антикомуністів і українських націоналістів. М. Канюка і В. Вежнін у своєму «репортажі» на всі заставки розхвалюють Філбі. При цьому вони дивуються, чому Філбі не все описав у своїх мемуарах. Але в цьому немає нічого дивного. Після своєї втечі до СССР Філбі побачив на власні очі справжню комуністичну дійсність і зрозумів, у яку російсько-московську баюру потрапив, як необачно помилився. Але повороту назад уже не було. Перед своїми опікунами з КГБ він не приховував свого невдоволення. Розчарування і муки сумління намагався втопити в московській водці. Це й викликало до нього недовір'я з боку керівництва КГБ, яке піддало прискіпливому цензуруванню все ним написане.

Пишуть М. Канюка і В. Вежнін і про совєтського розвідника Рудольфа Абеля, заарештованого в США. Справжнє прізвище Абеля — Фішер. М. Канюка і В. Вежнін стверджують, що Фішер подав американцям своє прізвище як Абель, а це, мовляв, був сигнал для центру, бо прізвище Абель потрапило на сторінки американської преси. Подруге, Фішерові, мовляв, було вигідно видавати себе за Рудольфа Абеля, бо він (Фішер) прекрасно був обізнаний з біографією свого колеги і товариша. Проте логіка цього твердження не витримує критики.

Річ у тім, що в той час у США жив колишній високопоставлений чекіст Орлов, який керував діяльністю НКВД в Іспанії, а потім утік до Сполучених Штатів. В апараті НКВД Орлов був відомий під псевдом Швед, і він особисто знав обидвох агентів НКВД: Абеля та Фішера. Знімки Фішера, який видавав себе за Абеля, публікувалися в американській пресі.

М. Канюка і В. Вежнін пишуть, що після виміни Фішера-Абеля на американського пілота Пауерса його звільнили з розвідки і більше не довіряли. Чому?!

Автори намагаються представити КГБ як організацію, де все було ідеальним. Але насправді це не відповідає дійсності. Ось хоча б історія Володимира Коровця, про яку згадують М. Канюка і В. Вежнін. Ми одержали інформацію від однієї людини з КГБ, що чекістам вдалося перевербувати Скоба-Коровця. Це повідомлення в Службі Безпеки спершу було сприйнято з недовірою. Та коли Скоб-Коровець прийшов на Захід, то своєю поведінкою він насторожив нашу СБ.

Володимир Коровець народжений 1923 року в селі Грустячі Новострелищанського району Дрогобицької області. За фахом — учитель. У 1947 — 1948 рр., перебуваючи в підпіллі, мав псевдо Борис Скоб. Точніших даних, коли саме його було заарештовано і він зламався, коли пішов служити МГБ — КГБ, немає.

У грудні 1953 року В. Коровець-Скоб, як зв'язковий, прибув з України і був під опікою Богдана Підгайного, референта крайових зв'язків. У лютому 1954 року в Організації створилася опозиція під назвою «Двійки», до якої пристав і Богдан Підгайний. Скоб-Коровець мешкав в Англії і працював на фабриці. 1956 року перед Різдвом Скоб-Коровець разом із Журком приїхав до Мюнхена. Обидва зупинилися в Б. Підгайного.

В неділю, саме на Різдво, Скоб-Коровець був у церкві, де зустрівся зі знайомим йому Миколою Ніновським. Гостювали вечір у товаристві кількох людей в помешканні М. Ніновського. Домовилися зустрітися наступного дня — 8-го січня 1956 року. Але того дня Скоб-Коровець вийшов сам із хати Б. Підгайного і більше не повернувся. Почали ширитися чутки, що до його зникнення причетна бандерівська СБ. З метою вияснення справи наша Служба Безпеки почала розслідування.

Було, наприклад, встановлено, що коли Скоб-Коровець їхав до Німеччини, то він придбав електричну бритву, яку, за його словами, хотів подарувати Б. Підгайному. Однак подарунка не зробив, а забрав електробритву з собою. Таким чином, інформація, котру мала СБ, що Скоб-Коровець став агентом КГБ, підтвердилась: якби Коровця було викрадено, то електробритва, безумовно, залишилась би на місці. І ще. Скоб-Коровець ніколи не був на Цеппелінштрассе в Мюнхені, де розташувався осідок Проводу ОУН і редакція «Шляху Перемоги». Все, що пишуть київські автори про перебування Коровця на Цеппелінштрассе та про розмови, які він там вів, — чистої води вигадки і фантазії.

Не знаємо, під яким прізвищем сьогодні живе згаданий Коровець-Скоб-Богун, як себе почуває. Але кілька років тому мав дуже пригнічений вигляд, дещо розповнів і полисів. Не виключено, що він почуває себе нині точнісінько так, як почував себе в Москві Кім Філбі.

Московські органи терору в боротьбі з ОУН і УПА зустрілися з Організацією, яка висунула клич: «Свобода Народам! Свобода Людині!» Члени ОУН і УПА вірили в Українську Самостійну Державу, за неї боролися і віддавали своє життя. Московські окупанти України своєю брутальною силою знищили структури ОУН і УПА в краю, але не осягнули моральної та ідейної перемоги.

Неабияких зусиль докладав КГБ, щоб розкласти на еміграції Революційну ОУН (бандерівців), розсварити членів ОУН і зробити їх непридатними до творчої праці. Вислідом тих заходів КГБ стало створення в структурі Організації так званої «Двійки», що назвала себе Закордонним ОУН. На совісті КГБ вбивство професора Л. Ребета і Провідника ОУН С. Бандери, а в передвоєнний час — Є. Коновальця. Але Москві так і не вдалося досягти при допомозі КГБ перемоги над Українською ідеєю, не вдалося зупинити природний потяг нації до створення Незалежної Української Держави.

* * *

На конференції в Ялті Сталін із президентом США Рузвельтом і англійським прем'єром Черчілем 11-го лютого 1945 року підписали умову, за якою громадяни СССР, які опиняться на теренах, окупованих західними альянтами, мають бути репатрійовані на свою батьківщину. І як тільки капітулювала гітлерівська Німеччина, то відразу ж у всіх західних зонах, окупованих американцями, англійцями та французами, появилися совєтські репатріаційні місії, які складалися з політичних офіцерів і офіцерів «особих отделов».

У Франції репатріацією керував ген. Драгун, йому допомагав капітан Ліліков. Коли німці відступали зі сходу, то у Францію перекинули свої різні військові формації, в яких багато було українців. Деякі частини з України перейшли до французьких партизанів. Інші здалися західним альянтам у полон. Всі вони підлягали репатріації. Багато з них, щоб не потрапити в руки совєтської влади, зголосилися до французького чужинецького легіону. Французи післали їх воювати у В'єтнамі й Алжірі, де вони майже всі загинули.

Совєтськими репатріаційними офіцерами в Австрії були ген.-майор Фокін, майори «особого отдела» Румянцев, Посічний, Степанков, Смірнов, Стрєлков. В американській зоні Німеччини орудували совєтські репатріаційні офіцери, а точніше: в Мюнхені — майори Сергій Чернов, Прохуров, Сухов; в Авсбурзі — капітан Щербаков; в Кемптені полк. Євдокімов; в Байройті лейтенанти Борісов, Давідов і Гуляєв; у Регенсбурзі — капітан Гавляєв; в Гейдельберзі — підполк. Орешкін; у Фульді — капітан Ф. Е. Савєлієв. На півночі Німеччини всі репатріаційні місії підлягали капітанові військового НКГБ Томжевському.

Велику увагу звернула Служба Безпеки саме на офіцерів згаданих місій і здобувала інформації при допомозі тих українців і чужинців, які виконували в місіях різні праці, були там шоферами або прибирали, тобто порядки наводили, довозили харчові продукти й таке інше. Харчові продукти офіцери совєтських репатріаційних місій одержували з військових магазинів західних альянтів.

Дуже мала кількість офіцерів совєтських репатріаційних місій жили скромно і поводили себе тактовно. Переважно офіцери совєтських репатріаційних місій поводили себе зухвало, пишалися перемогою над Гітлером, пиячили, позаводжували собі коханок, займалися незаконною торгівлею, тобто чорним ринком. Серед цих офіцерів совєтських репатріаційних місій панували заздрість і доноси, через які їх часто відкликали назад до Совєтського Союзу, а на їхнє місце присилали інших.

Служба Безпеки для своїх інформаторів опрацювала ряд питань, які ставилися офіцерам під час розмов з ними, а цим осягалося корисний інформаційний матеріал.

Західні альянти (американці й англійці та французи) у вивозі советських громадян до СССР дуже старанно в усьому допомагали офіцерам советських репатріаційних місій. Та дуже скоро стало відомо, що велика кількість різних національностей вирішила не повертатися під владу червоної Москви. Близько 200 тисяч українців, які опинилися в американській і англійській та французькій зонах Австрії й Німеччини, категорично відмовилися повертатися в СССР під владу комуністичного режиму. За цим послідувала вже насильна репатріація. Це викликало протести, боротьбу проти насильства, включно із самогубствами.

За деякий час західні держави звернули свою увагу на методи советської репатріації й не погодилися на насильну репатріацію. Тоді уряд СССР почав видумувати різні звинувачення супроти тих, що не хотіли повертатися і висувати перед західними альянтами різні вимоги офіційного вже характеру.

Советські офіцери в справах репатріації почали розбудовувати свою мережу розвідки, аби мати інформації про тих людей, які вирішили залишитися на Заході. В советській зоні Німеччини серед тих українців, що вже репатріювалися, советські офіцери набирали таких, які погоджувалися працювати для советської розвідки. Новозавербованих агентів засилали в табори неповоротців до СССР.

Завданням свіжозавербованих агентів советської розвідки було збирати дані про провідних людей і все передавати офіцерам советських репатріаційних місій. Дуже скоро Служба Безпеки ОУН-бандерівців розкрила заходи советських офіцерів. Серед завербованих людей було ряд таких, що самі розкрили, які вони мають завдання від советських офіцерів у репатріаційних місіях.

Серед неповоротців до СССР були різні люди. Тут були колишні комуністи і працівники різних советських служб, були також чекісти, які внаслідок воєнних дій опинилися у такому становищі, що пішли служити гітлерівцям. Знаючи закони «родіни», тобто, що їх, як зрадників, не пожаліють, вони вирішили залишитися на Заході. Також про них знали советські офіцери по репатріації й почали шукати зв'язків до тих зрадників та вербувати їх для агентурної роботи.

Ставлення уряду СССР до всіх неповоротців на «родіну» було вкрай ворожим. Всіх неповоротців називано «зрадниками», й уряд

СССР вимагав їх видачі. У травні 1947 року Служба Безпеки у своєму розпорядженні мала інструкцію ч. 6 за підписом «Особливий уповноважений Міністерства державної безпеки СССР для окупаційних військ». Прізвища того уповноваженого не було подано.

Інструкція ч. 6 була обширною, і в тринадцятьох пунктах подавалися спрямування совєтській агентурі, тобто, що вона має робити в таборах тих, які не бажають повертатися на «родіну». Згодом цю інструкцію було опубліковано в органі ОУНр «Сурмі», а також її видруковано в книжці С. Мечника «У боротьбі проти московської агентури», виданої в Мюнхені Українським Видавництвом 1980 року. В скороченні подаємо окремі точки з тієї інструкції, яку реалізовувала совєтська агентура:

— посилювати матеріальні й релігійні розбіжності;

— загострювати ворожнечі «східняків» до «західняків», до «старих» і «нових емігрантів»;

— розпалювати антагонізми між окремими політичними групами втікачів;

— паралізувати культурну діяльність емігрантів;

— старатися використати місцеву пресу для компрометування емігрантів; творити великі скандали злодійства, пияцтва, спекуляції серед емігрантів;

— посилювати сварки між католицькою і православною церквами;

— компрометувати еміграцію як робочу силу перед канадськими, бразілійськими, аргентінськими працедавцями;

— сіяти всіма силами недовір'я між керівництвом і мешканцями таборів;

— головну увагу звернути на загострення взаємин між емігрантами та союзним окупаційним військом.

Службі Безпеки було ясно, як широко московські органи безпеки розпочали своєю розвідкою наступ на українську самостійницьку еміграцію. При цьому треба мати на увазі, що тоді еміграція перебувала у безправному становищі. Діяльність ОУН і Служби Безпеки провадилися в умовах суворої конспірації. На вимогу совєтських репатріаційних місій американська окупаційна влада розшукувала С. Бандеру, Я. Стецька та інших відомих українських діячів. На засіданні Генеральної Асамблеї ООН 6-го лютого 1946 року в Лондоні Микола Бажан від імені уряду УРСР вимагав видачі Степана Бандери, називаючи його «злочинцем». Совєтські репатріаційні місії

мали підтримку західних альянтів, і до їхніх послуг були місцеві комуністи.

Не збираємося розхвалювати членів Служби Безпеки і називати їх прізвища чи псевда. Скажемо коротко, що члени Служби Безпеки були непересічної здібности, зі знаннями своєї праці. Серед них були люди з уже набутим досвідом, маючи за собою довгі роки підпільної праці, тюремних ув'язнень найвищими вироками ворожих судів. Це були скромні люди з великою вірою в українську правду й Українську Державу, які жили в той час у дуже тяжких матеріальних нестатках.

Наступ совєтської армії на Чехію, Словаччину й Карпатську Україну не дав змоги втекти на Захід усім відомим українським національним діячам. Багато з них у перших же днях захоплення совєтською армією тих територій заарештувала військова контррозвідка — СМЕРШ. Серед заарештованих було ряд українських емігрантів із двадцятих років, яких називали «старими емігрантами».

Там у руки совєтських чекістів і СМЕРШ потрапили цінні українські архіви, які було вивезено в Москву. У штабі армійського СМЕРШу армії Радіона Маліновського, як знавець справ української еміграції, виринув інж. Леонід Костарів. Коли було створено ОУН і ПУН, то згаданий Л. Костарів короткочасно був членом ПУН. Але його незабаром було запідозрено у роботі на совєтську агентуру й виключено з ПУН і ОУН. Тепер Костарів виступав як Костарєв. Він давав СМЕРШові характеристику арештованих українців, і його слово, як старого агента НКВД, багато важило. Чимало арештованих українців заслали в совєтські концентраційні табори.

Дехто з арештованих погодився працювати для совєтів, і їх різними шляхами вислали на Захід, однак користи з них совєтська влада не мала.

Вже від 1944 року в роботі совєтської контррозвідки СМЕРШ відзначався великими успіхами Андрій Печера, родом із Закарпаття, який після закінчення гімназії в Мукачеві був офіцером чеської армії, де закінчив курс контррозвідки. Печера став цінною знахідкою для совєтської розвідки. Печера й справді був добрим фахівцем і знав багато людей, був добре обізнаний з політичною ситуацією в Чехії та на Закарпатті.

Після того, як Андрій Печера успішно виконав доручення СМЕРШу в Чехії, його перевели працювати проти ОУН-бандерівців. Він спричинився до арешту ряду членів ОУН, які жили в Чехії.

Потім А. Печеру передали до диспозиції НКГБ. Йому виробили всі потрібні документи й візу на виїзд до американської зони в Австрії

та Німеччині. Майор НКГБ Пєтров подав Печері ряд прізвищ завербованих агентів, які вже були на Заході, щоб їх розшукати і змусити працювати для совєтів. Печера об'їхав усі скупчення українців в Австрії й Німеччині, зібрав багато матеріалів і повернувся до Праги. У вересні НКГБ знову висилає його до Німеччини.

Після цього повороту А. Печері доручають у Чехії й на Закарпатті розкрити тих людей, які допомагають бандерівським кур'єрам, яких Провід ОУН з України висилає до С. Бандери в Мюнхені. Але Печеру заарештовують члени Служби Безпеки і на слідстві він розкрив свою діяльність та плани НКГБ. Він подав також ряд інформацій про НКГБ, називаючи головних начальників, як ген. Абрагамов, ген. Молотков, майор Пєтров, капітан Морозов. На цьому закінчилася діяльність агента А. Печери і провалилися плани НКГБ, над якими працювали не тільки згадані генерали, а також центр НКГБ у Москві.

Інструкція ч. 6 особливого уповноваженого міністерства державної безпеки СССР, широкі оперативні плани і розгорнута діяльність, що її виявив А. Печера, та зізнання ряду завербованих агентів, яких прислано з російської зони Німеччини, рекрутованих із репатріантів, створили образ дійсности. Службі Безпеки ОУНр було дуже тяжко проти наступу сильного матеріально і технічно оснащеного ворога та неприхильного ставлення альянтських властей і німецьких комуністів. Служба Безпеки вирішила у виданнях ОУНр публікувати про діяльність НКГБ, щоб тим звернути увагу чесних українських емігрантів.

Було опубліковано інструкцію ч. 6, а також насвітлено в пресі ОУН-бандерівців справу агента НКГБ Андрія Печери й подано ряд прізвищ людей, з якими він спілкувався в агентурній роботі. До членів ОУНр, прихильників і чесних українців було окреме звернення, щоб інформували Службу Безпеки про всі явища підозрілої діяльности. Це швидко дало свої позитивні наслідки. Таким чином, Служба Безпеки ОУНр стала до боротьби з агентурою НКГБ в обороні цілої української еміграції.

Дуже слабі сторінки мала сама українська еміграція, яку з тактичних поглядів уже називали політичною еміграцією. Але не вся еміграція була політичною і не вся однакового ідейного рівня. Поважне число українців серед емігрантів були чесними, працьовитими людьми, але без політичного заінтересовання. Було поважне число українських культурно-освітніх, церковно-релігійних діячів, які ніякої участи не брали в політичному житті. Але всі вони були воро-

же наставлені до комунізму й московських окупантів в Україні. В загальному ж у всіх критичних ситуаціях вони орієнтувалися на ОУНр.

Коли ж почали організовуватися політичні партії, а ті, що в час війни в Україні саморозв'язалися, відновили свою діяльність із конкуренцією до ОУНр, то були такі потягнення, що треба було холодного розуму, аби ствердити, де є політична конкуренція, а де політична глупота. Невідомо було, де повторюють московську дезинформацію. У цей час зі східних сторін появлялися втікачі від окупаційної совєтської армії, серед яких не бракувало й українців. Серед тих утікачів майже кожний третій був агентом НКГБ. На щастя, всі вони були дуже недбало підготовлені.

Легенди тих агентів були стандартними. Виходило, що начальники НКГБ виконують свою норму, незважаючи на те, яка буде якість. А кількість совєтських агентів зростала. Потрібно було напруженої праці, щоб мати перегляд тих утікачів і ствердити «хто є хто».

НКВДівський центр скоро зорієнтувався, що його агентуру Служба Безпеки розкрила й ізолювала, внаслідок чого немає доступу до тих політичних та громадських установ, в які засилалося агентів з провокативними завданнями. Тоді для тих «утікачів» НКГБісти придумували нові методи, тобто такий-то «втікач» сам зголошувався до Організації бандерівців і оповідав дану йому легенду: де його НКГБ заарештував і як зобов'язав його зайнятися агентурною роботою; але він усе відкрито оповідає й далі нічого спільного з НКГБ не хоче мати. Тобто розрахунок простий, що «щире» признання повинно викликати довір'я, мовляв, чесна людина потрапила в біду, а як вирвався чоловік з лабет, то все відверто оповів.

Одначе, коли протягом року появилося у різних містах більше таких «щирих», це змусило Службу Безпеки тих людей узяти під пильний нагляд. Через деякий час вияснилося, що це новий прийом НКГБ. Тоді НКГБівський центр застосував ще іншу методу. Розконспірованого агента НКГБ відкликав так, що він раптом зникав, і його сусіди чи приятелі не знали, де він подівся. Зараз же за цим, невідомо ким, поширювалася вістка, що, мовляв, бандерівська Служба Безпеки того-то чоловіка знищила. Таку «інформацію» люди повторювали, не зупиняючись над тим, що вони повторюють чекістську дезинформацію.

Таких випадків було декілька. Найголоснішою неправдою було зникнення проф. Віктора Платоновича Петрова. Довгі роки ширено дезинформацію, що бандерівська Служба Безпеки знищила заслуженого науковця. Зі сторони Служби Безпеки подавалося ряд фактів,

які потрібно було переміркувати. Але цього політичні противники бандерівців не брали до уваги. Треба було довго чекати, щоб виявити, що згаданий проф. Петров живе в Києві, а після смерти уряд УРСР нагородив його за патріотичну розвідчу діяльність.

Українське Видавництво в Мюнхені видало у 1986 році книжку «Люди, роки, події», в якій на стор. 224 — 258 поміщена стаття «Афера совєтського агента В. П. Петрова». В тій статті зібрані матеріали показують правду про проф. Петрова. Всі особи, які поширювали неправду про ОУНр, соромливо промовчали, що вони несвідомо помагали ширити ворожу пропаганду.

У 1991 році появилася 21-сторінкова брошурка «Довкола таємниці», написана Сергієм Білоконем. В тій брошурі подано про зникнення проф. Петрова. Автор брошурки, як видно, точно не ознайомлений із усіма справами про В. П. Петрова й не ознайомлений із вищезгаданою книжкою, виданою в Мюнхені. Брошурка С. Білоконя непо́вна.

Головна мета московської агентури, тоді НКГБ — МГБ і пізніше КГБ, була скерована проти ОУНр. Намагання московських керівників вбудувати свою інфільтрацію у Провід ОУНр на еміграції залишилися безуспішними.

З масовим виїздом українців з Німеччини й Австрії в різні країни, як США, Канада, Англія, Аргентина, Австралія й інші, діяльність ОУНр поширилася і закріплювалася та здобувала приятелів Самостійній Україні. Розбудовувалися видавництва і видання чужими мовами, в яких поширювано правду про Україну. Антибольшевицький Блок Народів (АБН) почав успішно поширювати свою діяльність серед чужинців, здобувати прихильність до змагу за Самостійну Україну серед державних політиків різних західноєвропейських, американських і азійських держав. Опозиційні політичні партії на еміграції не являли собою політичної сили й неспроможними були проводити зовнішньої діяльности в усіх країнах, як це робила ОУНр через міжнародну організацію АБН.

Служба Безпеки мала докази, що деякі еміграційні політичні середовища інфільтровані совєтською агентурою і вказувала на тих осіб. Але члени групи чи партії не завше це брали до уваги. Служба Безпеки мала докази, що з самого початку еміграційної діяльности НКГБ — МГБ і пізніше КГБ головну увагу звертав на Західну Німеччину, а зокрема на Мюнхен. Совєтська агентура отримала завдання: збирати прізвища всіх українських політичних і громадських діячів, їхні адреси та звідки вони родом, ходити на всі політичні до-

повіді чи лекції, щоб довідатися про погляди доповідачів і до якої політичної партії вони належать; також збирати всі еміграційні видання, як газети, журнали, в яких подавалося ряд прізвищ українців організованого еміграційного життя.

Маючи дані про українського політичного діяча на еміграції, МГБ — КГБ в Україні розшукувало його родичів або приятелів, вивчало, у який спосіб можна знайти шлях до такого-то діяча. Якщо це вдавалося, агентура робила заходи, щоб його нейтралізувати в політичній діяльності. А якщо знайдуться можливості завербувати його, то тим краще.

Від людей з числа української еміграції Служба Безпеки мала дозволи читати писані до них листи з України, в яких родичі писали навіть і таке: «Перестань заниматися політикою, бо ти нас наражаєш на небезпеку». Були листи, які приносив невідомий чоловік або невідома жінка. А в тому листі писалося ясно: «Слухай того, що тобі передасть цей лист, і йому в усьому поможи. То буде для нас дуже добре». Всі передані такі листи, як правило, писані були під диктант чекіста й ніколи не мали дати, тобто, коли ж такий лист писаний?

Був такий випадок у Франції. Українець отримав короткого листа від брата, в якому було написано, мовляв, до тебе прийде хтось із моїм листом. Не вір в те, що я написав. Цей лист був висланий по пошті з іншої области. Місяцем пізніше після того прибув висланик КГБ із листом, в якому брат писав допомогти в усьому, що скаже цей чоловік.

До Івана Багряного КГБ присилало двоюрідного брата з пропозиціями повернутися на Україну або працювати для КГБ. Відомий письменник і лідер УРДПартії І. Багряний не погодився на пропозиції КГБ, і проти нього совєтська агентура почала робити провокації.

Окремі плани КГБ снував до Олега Штуля — колишнього ад'ютанта Бульби-Боровця, головного редактора «Українського слова» в Парижі, пресового органу ПУН. КГБ знав, що О. Штуль був автором ряду протибандерівських статей і брошурок. КГБ розшукав Олегового батька отця Штуля, який жив на Волині в селі Рокітна Камень-Каширського району. Полковник Рябінін через своїх агентів дістав знімку Олега Штуля від професора семінарії Петра Івановича Козлюка. Справу О. Штуля вів полк. КГБ Анатолій Кузьміч.

Почалося листування Олега з батьком і розмови з тими, яких висилав полк. А. Кузьміч. Через деякий час Олегового батька з села Рокітна перевезли на працю до Києва в Печерській Лаврі. Коли ж батько помер, то Олег порвав з агентами КГБ будь-які зв'язки. У по-

ловині 60-х років КГБ почав проти О. Штуля робити провокації й почав різними шляхами підсувати бандерівцям деякі листи О. Штуля, щоб поглибити дальшу сварню бандерівців-мельниківців. Одначе справа ця була відома Службі Безпеки і кагебістам провокація не вдалася.

Робив КГБ заходи так само до відомого націоналістичного діяча Дмитра Штикала. До провідного члена ОУНр привезли з України на розмови колишнього його приятеля Каравана. Дмитро Штикало про це зараз же поінформував Службу Безпеки.

В Західній Німеччині, а точніше — в Баварії жив відомий науковець проф. д-р Петро Курінний, якого висланики КГБ намовляли на співпрацю. Коли ж проф. П. Курінний на те не погодився, то совєтські агенти йому погрожували.

У Новому Ульмі Григорія Федоренка кагебісти намагалися завербувати до агентурної праці, тобто щоб він збирав інформації про провідного члена ОУНр, який мешкав у той час поблизу Федоренка. Поважне число українців жило в Новому Ульмі, і кагебіст із совєтського посольства в Бонні Адаменко завербував до агентурної праці Івана Бойка, який згодом виїхав на Україну. На українську оселю в Новому Ульмі, де жили ряд видатних політичних діячів антикомуністів, КГБ постійно звертав увагу й робив заходи, щоб завербувати тут собі інформаторів. Агенти КГБ Маковецький, Єресько і з Мюнхену Петро Карпатський вломилися в бюро Ново-Ульмівської оселі й викрали картотеку з даними про українців. Прізвище Карпатський було фальшивим. Ним прикривався росіянин, який працював у Львівському МГБ, а потім в Ужгороді й ніби як «утікач» появився в Мюнхені, де займався агентурною роботою.

* * *

Московська централя, яка протягом п'яти років боролася проти української еміграції, а в першу чергу проти Закордонних Частин Революційної ОУН, зрозуміла, що агентурним шляхом успіхів не досягне. Треба було міняти тактику. І в березні 1955 року в Східному Берліні створено «Приватний совєтський комітет за возвращеніє на родіну». Головою того комітету за повернення на батьківщину було призначено ген.-майора Ніколая Міхайлова. До складу цього комітету були також введені кілька кагебістів. Під такою ж назвою «За возвращеніє на родіну» почала виходити в Східному Берліні газетка комітету.

Уряд СССР емігрантам проголосив амнестію і почав закликати всіх повертатися на батьківщину. Коли ж відповідальні в Москві побачили, що з політичної еміграції ніхто навіть і не думає повертатися в СССР, кинувся КГБ рятувати совєтський престиж, відкликаючи своїх агентів, яких і так уже розконспірувала Служба Безпеки. Відкликані агенти виступали у Східному Берліні й у Києві по радіо, що вони, мовляв, пішли на заклик «гуманного совєтського уряду, скористали з амнестії й починають будувати на батьківщині своє нове життя». До відкликаних агентів належали Йосиф Крутій — секретар Української Соціалістичної Партії, Іван Бесага — член ОУН-двійкарів і ще декількох маловідомих людей, як Володимир Василакі, який безуспішно закладав міжнародну організацію проти АБН.

Берлінський комітет генерала Міхайлова на українському політичному відтинку не мав ніякого успіху, лише скомпрометував себе. Натомість із росіян на «родіну» виїхало ряд їхніх діячів, а серед них такі, що працювали в американському інституті для вивчення СССР та в Радіо-«Свобода» в Мюнхені: підполк. Міхаіл Колосов, капітан Борис Ольшанський, Р. Копейчиков, Борис Віноградов, Ілінскій і багато інших.

Створення комітету за повернення на батьківщину на чолі з ген. Міхайловим дуже яскраво показало, що КГБ не знав внутрішнього життя української еміграції. Треба мати на увазі, що в цей час колишня «дружба» із західними альянтами перетворилася у фазу холодної війни. Нікіта Хрущов заявляв, що СССР пережене Америку. Ніхто не був певний, що ця холодна війна однієї години може стати початком третьої світової війни.

Приватні американські проросійські кола, за якими стояв «Стейтдепартамент», намагалися створити для боротьби з большевицькою Москвою «Комітет народів Росії». Провід ЗЧ ОУН поставився твердо, що немає народів Росії», а є поневолені народи російським імперіалізмом.

Невдачу «Комітету за повернення» совєтська пропаганда почала пояснювати тим, що нібито бандерівська Служба Безпеки терором тримає тих, які хотіли б повернутися на Батьківщину. Такою нерозумною пропагандою більшовики керувалися в Україні, де нарід слухав і мовчав. На Заході ж цією пропагандою, яку схвалили ЦК КПСС і уряд СССР, совєти самі себе компрометували.

У цей політично напружений час КГБ розпочав терор проти еміграційних діячів. Від 1956 року до 1959 року знищено таких політичних діячів еміграції, як словацького антикомуніста Чернака, білоруського журналіста й політичного діяча Леоніда Карася, голову Азербайджанського комітету майора Фаталібея, проф. д-ра Лева Ребета, в редакцію «Шляху Перемоги» прислали бомбу, 15-го жовтня 1959 року виконано замах на Провідника ОУНр Степана Бандеру, бомбою пошкоджено машини друкарні «Шляху Перемоги» на Цеппелінштрассе в Мюнхені. КГБ прислало з Москви свого капітана Ніколая Хохлова в Франкфурт-на-Майні, щоб убити російського емігранта Околовіча. Капітан Хохлов наказу Москви не виконав. Більше того, передав американцям спеціально виготовлену КГБ в Москві зброю, а на пресовій конференції міжнародним журналістам про КГБ подав широку інформацію. Хохлову було надано політичний притулок, і він залишився на Заході.

Через два роки після вбивства С. Бандери на Захід утік кагебіст Богдан Сташинський — вбивця проф. д-ра Л. Ребета і Провідника С. Бандери. Сташинський розповів усе, що знав про плани КГБ і вияснив справи вбивства та подав інформації про до того часу невідому таємну зброю. Кагебіста Б. Сташинського судив найвищий німецький суд. Судово стверджено, що Б. Сташинський виконав вбивство на наказ уряду СССР, і за вбивство був нагороджений орденом «Красного знамєні» Верховним советом СССР.

Процес над Богданом Сташинським був голосним на ввесь світ і величезним ударом по большевицькій Москві. Совєтська пропаганда постійно повторювала слова Нікіти Хрущова — першого секретаря ЦК КПСС, що Сталін знехтував соціалістичну законність, яку, мовляв, тепер встановив ЦК КПСС. Але процес над Сташинським показав, що Н. Хрущов із своєю компанією далі продовжували терор над політичними противниками, вбивали політичних противників у чужих державах, ламали закони чужих держав. Все це не лише перед усім світом компрометувало ЦК КПСС та його каральне рам'я КГБ, а рівночасно воно показало духовність і нездібності московських правлячих кіл. Це так само змусило західний світ бути напоготові

зустріти кожну шкідливу, злочинну несподіванку, яку могло вкоїти керівництво КПСС.

Вже давно в Федеральній Республіці Німеччини (ФРН) по пошті поширювали різні анонімні листівки під назвами «Орден лицарів української самостійности. Дніпро. Макогін». У цих листівках говорилося, що видавцями їх є організовані групи «українських патріотів», які не погоджуються з політикою бандерівців, але бояться відкрито подавати свої прізвища з огляду на Службу Безпеки. По деякому часі Служба Безпеки встановила, що ті листівки друкують працівники советського посольства в Бонні, а по пошті розсилають із Мюнхена.

Між годинами 19 — 20 на 49-й хвилі кожного дня Радіо-Київ передавало для українців за кордоном спеціальні авдиції. Радіопередачі були так укладені, щоб викликати і поглиблювати в українських емігрантів тугу за Україною. Але при тому завжди були наклепи на провідних осіб ОУНр.



У Москві зрозуміли, що «Комітет за повернення на родіну», крім компрометації, більше нічого не дав. Терор не застрашив емігрантів, натомість виробив у Західного світу дуже негативну думку про уряд СССР. Вбивство С. Бандери не захитало віри в бандерівців і не зломило їх, а в світі постало сильніше зацікавлення Україною та боротьбою українців за свою державу. В Москві вирішили знову змінити тактику боротьби з українською еміграцією, так би мовити, алегорично висловившись, — з вовка перемінитися на лиса.

У травні 1960 року в Києві скликано установчі збори, на яких покликано до життя «Правління Товариства культурних зв'язків з українцями за кордоном». На голову «Товариства» обрали-призначили Юрія Смолича, який уже до того часу був активним членом «Комітету за повернення на Батьківщину». Про «Комітет за повернення на родіну» вже більше не було ніякої мови. На місце газети «За повернення на Батьківщину» почали виходити «Вісті з України». Полилася хвиля нової пропаганди: ви, емігранти, чесні люди, живіть там, де живете, але нав'язуйте зв'язки з совєтськими представництвами за кордоном. При кожному посольстві СССР вже появилися культурні аташе — представники «Товариства зв'язків». Дуже скоро Служба Безпеки мала докази, що цей «дипломат у справах культурних зв'язків» був працівником КГБ, який ховався за пашпорт імунітету.

Почалося агітування налагоджувати писемні зв'язки з рідними й приятелями в Україні. Далі переконували, що в СССР і на Україні відбуваються дуже великі зміни. В пропаганді нового напрямку тепер емігрантів окреслювалося як хороших людей, ось лише політичні головарі — злочинці. «Вісті з України» в кожному числі виписували наклепи на ОУНр, УПА, Стецька, Ленкавського, Бенцаля, Кашубу, Мудрика. Їх постійно лаяли як агентів імперіалізму і робітників західних спецслужб.

Кагебісти за кордоном отримали вказівки, щоб своїм сексотам нову лінію у боротьбі з еміграцією так пояснювали: раніше ми всю еміграцію заплямлювали як злочинців, але з такої нашої пропаганди в Україні скріплювалися вороги совєтської влади, які тихенько між собою говорили, що наші за границею успішно працюють. Тепер наша пропаганда вказує на дві еміграції, тобто одна, переважаюча, частина переходить на радянську плятформу, а друга є купкою запроданців, ворогів, з якими треба боротися. Перехід еміграції на радянську плятформу буде ударом по тих в Україні, які покладають надії на еміграцію.

За минулі роки совєтські «дипломати»-кагебісти мали вже серед емігрантів своїх сексотів, з якими дуже конспіративно зустрічалися. Тепер же кагебівська централя розпорядилася із тих своїх людей творити офіційні товариства й їх реєструвати в німецьких судах. Опрацювали статут, згідно якого ті організації-товариства не централізовувалися. Розрахунок простий: на випадок котресь із цих товариств скомпрометується, то це не стосуватиметься інших.

Служба Безпеки мала своїх людей, які називалися «нурками», й вони зустрічалися із совєтськими дипломатами. Тепер Служба Безпеки подбала, щоб мати інформаторів у тих «товариствах». Дуже скоро виявилося, що «дипломати» надають фінансову допомогу тим «товариствам». Це робилося дуже хитро. Чекіст-дипломат давав одному з довірених сексотів певну суму грошей без свідків. На загальних сходинах членів того «товариства» той сексот вставав і говорив: «наше товариство потребує грошей, і я жертвую таку-то суму».

Своїм шляхом Служба Безпеки отримала також інформацію, що кагебісти з ідеологічно-політичного фронту боротьби підготовляють у політичному житті української еміграції політичну диверсію. Загальні тези до цієї диверсії були такі:

1. На еміграції треба ревідувати стару політику; припинити боротьбу з комунізмом; співпрацювати лише з комуністами.

2. Український нарід з комуністичною партією є єдиний.

3. Треба погодитися з існуючим станом і примиритися з російським народом.

Письменник Юрій Косач відверто пішов на пропаговані позиції комуністами. Провадити таку лінію в Німеччиині почав Андрій Білинський, який у 1955 році повернувся із СССР, де перебував у полоні, в який попав під Бродами як вояк Української Галицької Дивізії. В пресовому органі ОУНр «Шлях Перемоги» ч. 36 за 6-го вересня 1970 року поміщено статтю «Про одного «політика», в якій описано, хто такий А. Білинський. У статті ясно сказано, що середовище ОУНр А. Білинському не вірить.

І для цього є серйозні підстави. Ось що, наприклад, пише відомий історик, доктор із Сорбони, Володимир Косик у статті «Чи треба реабілітовувати ОУН — УПА?» («Голос України», 1993, 14 травня): «Треба залишити на совісті А. Білинського його дальші твердження щодо «малограмотності» членів ОУН у селах, бо малограмотних до ОУН не приймали, члени її проходили відповідну ідеологічно-громадську підготовку. Крім цього, їх готували боротися зі зброєю за волю і добро народу, а не бути вбивцями, як підказує А. Білинський,

наслідуючи в цьому пропагандистські твердження компартії та КДБ» (підкреслення моє — **С. М.**).

У листі з третього листопада 1977 року А. Білинський пише до Ю. Косача: «зміст статті такий, що його можна розробити до брошурки, як це собі уявляв В. Цуркан. Я не знаю, чи під цю пору хтось з Т-ва «Україна» перебуває в США. Добре, коли б він познайомився зі змістом статті».

Цуркан В. — вищої ранги комуніст, який реалізовував завдання ЦК комуністичної партії. Вищеподаний уривок листа вказує на те, чиї саме вимоги виконували Ю. Косач та А. Білинський. Робилися великі зусилля приєднати до тої спілки письменника Ігоря Костецького. Але про це згадка буде пізніше.

Під фірмою «Товариства культурних зв'язків», що пізніше почало називатися товариством «Україна», на захід з України почали виїздити мистецькі ансамблі, в яких завше заступником директора ховався майор чи полковник КГБ. У турне на Захід вибиралися також діячі культури.

На еміграції почало наростати напруження, бо ОУН-бандерівців вказувала, що це все придумане для розкладу еміграції; що ми хочемо мати зв'язки з культурою українського народу, а не з компартією, яка фальшує українську культуру. Кожний виступ української пісні чи танцю був переплетений російщеною. Не всі емігранти над тим глибше замислювалися, а більше захоплювалися гостями з України.

Інтурист почав організовувати поїздки з України на захід і з заходу на Україну. Інтурист начислював затруднених 130 тисяч осіб, а в тому числі кілька тисяч перекладачів, був під повним контролем КГБ, який до праці покликав лише своїх довірених людей.

За вказівками совєтських «дипломатів» у Бельгії був створений «Союз совєтських громадян». У США, Канаді, Аргентині совєти почали активізувати своїх старих «прогресистів», що походили більшістю із заробітчанської еміграції.

Службі Безпеки було ясно, що КГБ з одного боку суворо таємно веде розвідувально-агентурну роботу й підготовляється до терористичних акцій, наполегливо збираючи інформації про провідних діячів ОУНр та їхню діяльність; з другого боку — через «Товариство культурних зв'язків з українцями за кордоном» легально веде прокомуністичну роботу. Головним завданням у цій легальній роботі було внести поділ між національно-самостійницьким проводом і членством.

Головна увага постійно була звернена на ОУН-бандерівців, яких називали агентами західних спецслужб. Рівночасно діяла агентура, висилаючи анонімово по пошті до урядів держав, де активно діяла ОУНр, доноси, що ця, мовляв, організація займається вишколом терористів, що вона має склади зброї і т. п. Постійно на Службу Безпеки поширювано провокації, по імені називаючи Кашубу й Мудрика. Масово поширювали провокативні листи і брошурки, і треба було остерегти еміграцію від дезинформації.

Пресовий орган Проводу ОУН-бандерівців «Шлях Перемоги» в числі за 14-го березня 1965 року помістив «Увага, провокація!»: «В місяці січні 1965 року в Канаді й Англії та, мабуть, і в інших країнах пошта почала приносити провокативні брошурки проти Мечника-Мудрика.

Провокативна брошурка має поданий рік і місце видання: 1963, Чікаго, але розсилається з Бельгії. Подані назви, як от: Климов замість Климів, Саксенгаузен замість Сакзенгаузен, показують нам джерело провокації. Вже понад 8 років проти особи Мечника ворог посилено веде провокації, поширює листівки, карикатури, пускав і пускає провокації в чекістських газетах «За повернення на батьківщину» й «Вістях з України».

Провокатор виписав з книжки С. Мечника «Під трьома окупантами» всі прізвища осіб, яких знищило гітлерівське гестапо, все перекрутив, чисто за зразком комуновчення, і оббріхує Мечника. На еміграції є дуже багато людей, у цім числі членів ОУН, які докладно знають Мечника з України з його підпільної праці. Серед цих осіб є свідки публічних тортур над Мечником, учинені гітлерівцями. Також є особи, які були разом арештовані з Мечником, сиділи в тюрмі, були свідками геройської постави Мечника на допитах. Між живими, на щастя, є Степан Кузбит, саме той, про якого провокатор написав як про розстріляного.

Немає найменшої потреби зупинятися над провокацією, яка показує слабість і підлість ворога. Ми лише хочемо звернути увагу нашого патріотичного суспільства на еміграції, щоб воно бачило, як ворог намагається за допомогою неправди і провокацій поборювати патріотів на еміграції. Ми маємо дані, які вказують на те, що поруч із провокаціями йдуть плани фізичної ліквідації українських патріотів, що їх ворог не може звести на манівці своїми підступами. Наше еміграційне суспільство повинно знати і слідкувати за ворожими провокаціями, їх розкривати, щоб показати все підступне провокативне обличчя ворога. Провокація ніколи не витримувала змагу з правдою!».

Через шість років знову масово поширено провокацію, і в «Шляху перемоги» ч. 37 (916) за 12 вересня 1971 року поміщено «Увага, провокація!», чим остерігається: «Московська агентура постійно анонімово поширює провокаційні брошурки і листівки. Провокатори з КГБ дуже часто намагаються робити провокації так, ніби це роблять українські політичні середовища проти своїх противників. Однак через брак належного знання провокатори завжди зроблять помилку, що вказує обличчя провокаторів. Треба ствердити, що кожний політичний емігрант уже знає методи чекістів і намагання провокаторів витворити напруження не має успіху. Весною 1971 р. поштою розсилано брошурку «На руках Бандери кров...» У місяці липні в Англії і Франції розсилано листівку проти О. Штуля, так оформлену, щоб кинути підозріння на революційну ОУН. В кінці серпня 1971 р. така листівка стала поширюватися в Західній Німеччині. В липні і серпні ц. р. серед німців поширювано листівку німецькою мовою «Люди з Цеппелінштрассе».

Діяльність наша не дає чекістам-провокаторам з дипломатичними пашпортами спокою. Ми звертаємося до наших читачів з проханням завжди повідомляти нас про всі провокації».

ВІДЕНЬ — СТОЛИЦЯ АВСТРІЇ

Багато українських інтелігентів, політично заінтересованих ще перед вибухом війни у 1939 році, мешкало у Відні. По розвалові Польщі кількість українців у Відні збільшилася, зокрема прибуло сюди багато українців-студентів. Було ряд тут українських національних організацій. У першому «Бецірку» (тобто в міському районі) — українська католицька церква св. Варвари, довгі роки настоятелем якої був о. Горняткевич. У 1943 — 1944 роках число українців у Відні збільшилося. Це були переважно втікачі перед наступаючою советською армією. З Відня не всі мали змогу втекти, й їх там захопив кінець війни.

Під час окупації Австрії місто Відень було поділене на чотири сектори: американський, англійський, французький і советський (фактично ж його називали російським). Це був лише адміністративний поділ, яким спочатку не обмежували мешканців Відня.

На мешканців-чужинців Відня західні альянти не звертали уваги. Але більшовицька контррозвідка СМЕРШ «господарила» по всьому Відню. В першу чергу смершивці виарештували і вислали на схід усіх українців родом з Придніпрянщини й емігрантів із 1920-х років. Потім узялися до слідства всіх інших, їх арештовували та переслухували. Одних так само засилали на схід, а тих, що ніколи не цікавилися політичним життям, звільняли із зобов'язуючим підписом, що вони про все, що бачили і чули, мовчатимуть та будуть лояльними до СССР.

Австрія потім стала самостійною державою, але працівники советського посольства у Відні втримували зв'язки з рядом людей зобов'язань та далі тримали їх у страху. Відень, з огляду на його географічне положення, став своєрідним ярмарком шпигунів сходу і заходу. Місто Відень найдалі висунене на схід, а тому зручне для зв'язків з різними землями.

Провід ОУН-бандерівців бачив, що масові арешти й контроль над усіма українцями не дають йому змоги провадити діяльність у Відні. Натомість через Відень КГБ з фальшивими документами висилає своїх агентів до західних держав.

У пізніших роках советські дипломати, громадяни СССР, які працювали у Відні офіційно, не брали участи в українському житті, але вони про все знали й усім керували позакулісово. Коли ж хтось пізніше приїхав до Відня і не знав віденського клімату, а хотів щось

робити, що не було до смаку КГБ, то вони мали різні можливості створити навколо нього таку атмосферу, що його з усіх сторін зацькують. Головна управа УМХС з Мюнхену хотіла у Відні зміцнити свою станицю і над усім мати контроль. Але з того нічого не вийшло.

У 70-х роках д-р А. Жупник узявся активізувати громадське життя українців у Відні. Ряд українців йому в тому старалися допомогти. Але коли він почав утримувати тісніші зв'язки з організаціями українців у західних державах, то до нього застосували провокації й несамовиті інтриги. Це йому вкоротило життя.

Заступникові Президента СКВУ на Європу і голові Європейської Координації Борис Ямінський заявив: «Ви виступаєте проти Совєтського Союзу, а Совєтський Союз гарантує безпеку Австрії й ми до Вашої Координації — КоУГЦУ не будемо належати». Зі збігом часу більшість замешкалих у Відні українців почала називати себе австріяками українського походження.

З огляду на розташування Відня, все ж таки ОУН-бандерівців уміло провадила звідціль свої акції, так що КГБ ніяк не міг дізнатися хто те робить.

У совєтській установі, яка називалася «Управлєнієм совєтського імущества в Австрії — УСІА», у Відні працював перекладачем Роман Богач. Він був родом із Бережанщини й перед тим студіював медицину. Люди часто бачили Р. Богача в товаристві з капітаном контррозвідки Мішею Котляровим. Українці Відня й Австрії оминали Р. Богача.

У шістдесятих роках у Відні від групи польських туристів утік Станислав Зажицький. Потім він нелегально перейшов до Німеччини. Поводження і зацікавлення С. Зажицького звернули увагу на нього Служби Безпеки. Виявилося, що в дійсності він називається Пантелеймоном Фардигою і родом є з Бурштина. До Німеччини прислало його КГБ, щоб він проліз у бандерівську Організацію.

БЕЗПЕРЕРИВНА ПРАЦЯ ВДЕНЬ І ВНОЧІ

У старому баварському місті Авгсбурзі по війні замешкав високої ранги чекіст Ілля Якушев. Деякий час він працював під керівною рукою Поскребишева в секретаріаті Сталіна. Тут не будемо переповідати минулого І. Якушева, яке було відтинком історії згаданого секретаріату. Ми згадаємо лише, що у війну І. Якушеву не пощастило. Потрапивши у полон до німців, щоб життя врятувати, пішов служити у німецькому «Абвері»-розвідці.

По війні він став об'єктом зацікавлення офіцерів із совєтської репатріаційної місії. Але він мав своїх людей, таких же «грішних» перед совєтською владою, як і він, і за старою звичкою провадив розвідчу діяльність.

Службу Безпеки інформували, що Ілля Якушев декілька разів висловлювався, що «бандєровская Безопасность хорошо работает». По деякому часі Служба Безпеки розпочала з ним розмови. До цього поставився він дуже добре. Якушев подав ряд цікавих, цінних інформацій, а головним було те, що він знав ряд осіб, яких репатріаційні офіцери завербували для праці МГБ. Інформації Якушева Служба Безпеки сприйняла обережно й почала все перевіряти. Виявилося, що Якушев подав правду.

При розроблюванні цих агентів були такі, що при вмілому підході ставали інформаторами Служби Безпеки. То були хитрі люди, що себе застраховували на всі сторони. Але Служба Безпеки зуміла глибше проникнути в чекістські плани.

У Мюнхені замешкав Валерій Лєбєдєв — племінник генерала НКГБ Драгуна (про нього вже була згадка). Щоб вберегти від фронту свого племінника, ген. Драгун забрав цього молодого офіцера до військової контррозвідки. Також тут не будемо зупинятися над тим шляхом, яким добрався В. Лєбєдєв до Мюнхену. Але він був знаменито поінформований у питаннях совєтської агентури в Німеччині. Він також із Москви одержував своїми шляхами такі інформації, які належали до таємних. Його приятель був інформатором Служби Безпеки, перед яким він не мав жодних таємниць.

Так само в Мюнхені жив д-р Косарев, який вів боротьбу з совєтською агентурою і мав своїх добрих інформаторів. Інформація д-ра Косарева рівно ж була доступною Службі Безпеки.

У ФРН жив письменник, поет, драматург Ігор Костецький, родом із Вінниці. Батько І. Костецького був росіянин, професор-вокаліст Мєрзляков. Війна 1941 року захопила Мєрзлякова у Москві, й він

не повернувся до Вінниці. В час гітлерівської окупації Ігор переписав себе з російського прізвища на прізвище матері з роду Костецьких, українки. Деякий час Ігор Костецький працював у редакції газети «Вінницькі вісті». Пізніше І. Костецький, уже в Німеччині, працював також у газетах, які гітлерівська пропаганда видавала українською мовою.

Одного разу, коли Ігоря не було дома, зайшов невідомий чоловік, який хотів би з Ігорем говорити, й представився, що він з СССР. За деякий час до Ігоря зголосилася невідома жінка і передала йому листа від батька, що тепер жив уже в Вінниці. Ігореві було ясно, що тут уже до нього через батька шукає шляхів КГБ. Тоді Ігор Костецький через своїх приятелів звернувся до Служби Безпеки. Він усе докладно виклав і розповів також про свою стару історію, яку мав у час свого навчання із НКВД у Москві. Ігор Костецький був людина з письменницькою душею, боязливий. Він боявся кагебістів і просив Службу Безпеки допомогти йому.

Було домовлено, що Служба Безпеки допоможе І. Костецькому, а як буде потреба, то й перевезе його в іншу країну. Все це буде зроблено за умови, що він про все точно інформуватиме й усе точно виконуватиме, що йому буде вказувати Служба Безпеки. Окрему увагу зверталося на його поведінку й манеру вести розмову.

У січні 1964 року І. Костецькому написав його брат, який моряком перебув війну на Балтицькому морі. Брат Ігоря у листі писав, що приїде із Києва до Франкфурту-на-Майні з танцювальною групою чи ансамблем і хоче, мовляв, зустрітися з Ігорем. З якихось причин ансамбль до ФРН не приїхав. У серпні 1964 року Ігор отримав листа, писаного батьковою рукою, але висланого із Західного Берліну. Батько писав Ігореві, що з групою туристів із СССР він приїде до Відня, і подав час та місце зустрічі.

Зі свого боку Служба Безпеки поробила приготування охороняти І. Костецького. З групою туристів був кагебіст з Вінницького обласного управління, який назвав себе Євграф. Немає потреби докладно переповідати розмову з кагебістом. Костецький же зрозумів, що коли б він відразу відмовився розмовляти з кагебістом, то його родині у Вінниці буде клопіт. Костецький на все погоджувався так, як йому радила Служба Безпеки.

Друга зустріч із кагебістом, який назвав себе Олександром Григоровичем, відбулася також у Відні в ресторані «Моцарт». Кагебіст про все докладно розпитував. Він добре був ознайомлений з політичним життям української еміграції, з усіма видавництвами. Кагебіст дав

Костецькому завдання зближатися з бандерівцями, щоб стати своєю людиною в них. Від цього Ігор категорично відмовився, сказавши, що він у бандерівців уже давно на поганому рахунку. Тоді Олександр Григорович сказав, що Ігор має писати статті проти бандерівців і пересилати до «Українських вістей» у Новому Ульмі на адресу Федора Гаєнка.

Олександр Григорович у суботу 3-го липня 1965 року подав місце зустрічі, куди має прибути людина, з якою в подальшому утримуватиме ділові зв'язки Костецький. Визначена зустріч у Штутгарті відбулася під наглядом Служби Безпеки. Було стверджено, що на цю зустріч приїхав працівник совєтського посольства в Бонні Григорій Тимофійович Руденко, який уже ставив конкретні завдання для праці. Тут уже була висунута вимога співпраці з Косачем і підтримувати в пресі погляди, які подає д-р Андрій Білинський. Костецький відмовлявся офіційно з тими людьми співпрацювати, бо вони серед еміграції мають дуже погану опінію.

Службі Безпеки залежало на тому, щоб не допустити займатися письменникові І. Костецькому своїм пером, диверсією політичною проти самостійности України. В той час І. Костецький редагував журнал «Україна і світ», якого видавав інж. Ілля Сапіга. Руденко ставив питання, щоб цей журнал зробити прорадянським і вміщувати у ньому статті проти бандерівців.

Костецький такі статті писав, давав Г. Руденкові, який робив доповнення до них, але Костецький їх не друкував. Мовляв, перед виходом у світ журналу матеріал читав інж. І. Сапіга і рішуче відкидав їх. У розмовах із Руденком говорилося про еміграційних діячів. Було зрозуміло, що Г. Руденка вперевaж цікавило, кого можна схилити на радянську платформу. Руденко вже мав ряд прізвищ і питав, яка думка І. Костецького про тих людей. Руденко посилав І. Костецького на зустріч до Риму із відомим поетом і старим довіреним НКВД Миколою Бажаном.

Перед Службою Безпеки постало питання, що далі тяжко буде крутити чекістом. Костецькому було сказано, що на відтинку української еміграції нічого поважного не вдається робити. Він висловив думку, що буде співпрацювати з лівими письменниками й поетами в міжнародній комуністичній спілці письменників.

Так поволі минали роки під контролем Служби Безпеки діяльности Ігоря Костецького. Зміни приніс час. У Вінниці померли мати й батько Костецького та материна сестра, яка мала вплив своєю українськістю на Ігоря. Він занедужав пістряком і помер 20-

го червня 1983 року. Понад 20 років кагебісти були переконані, що Ігор Костецький був їхньою людиною. Службі Безпеки стало відомо, що кагебісти вирішили видати книжку про «радянського патріота» Ігоря Костецького. Служба Безпеки вважала, що то була б кривда І. Костецькому, щоб його зарахувати до «радянських патріотів», бо було відомо, що не любив він комуни московських імперіалістів. Тому в 1984 році було подано*, що Костецький не був таким, яким його вважав КГБ.

Українська еміграція — це люди зі страшним підневільним минулим. Вони пережили національну неволю і соціальний визиск та несправедливість. Від большевицької навали у важких умовах втекли ці люди на Захід. Після війни опинилися у безправному положенні, переслідувані совєтськими репатріаційними місіями і цьковані ворогами та неприхильно наставленими до них чужими людьми.

Перебуваючи на безправному положенні, не знаючи, що їм принесе завтрашній день, вони по таборах обладнували приміщення для церков, для шкіл, щоб вчити своїх дітей. Коли ж прийшов час виїзду з Австрії й Німеччини, українці поселилися по різних державах, спочатку в невигідних умовах, без знань мов, ішли на праці заробляти гроші для забезпечення родини, для вчення своїх людей. Свої скромні пожертви вони платили на церкви, на школи, на розбудову українського організованого громадського і політичного життя.

Було ряд українців, які ледве живими вийшли з гітлерівських тюрем, концентраційних таборів, але зараз же включилися в розбудову українського життя на еміграції. Серед них були такі, що не думали про своє збагачення, а свій час і свою силу віддавали організованому життю, висвітлювали чужинцям правду про Україну, про неволю українського народу, про штучно створений Москвою голод, від якого загинуло 7 мільйонів українців, розказували чужинцям про комуністичні тюрми й розстріли в їхніх підвалах невинних українських жертв.

Всі українці жили Україною, думали про Україну, хотіли бачити Україну такою гарною, якою вона була в їхній уяві. В душу й організм того чесного, працюючого народу, який вірив у Бога й Україну, більшовицька Москва своїми щупальцями потворних емгебівських та кагебівських старалася влізти і зруйнувати цю громаду. Старалися нацьковувати одного на іншого, старалися розпалювати релігійну ворожнечу й розділювати громаду, сіяти недовір'я до української інтелігенції, до громадських і політичних діячів, викликати

* «Початок невідомого»: «Українське Видавництво», Мюнхен, 1984.

регіональні спори, намагалися ширити неправду. На всі ті злочинні потягнення витрачали емгебісти і кагебісти гроші, на які дуже тяжко працювали робітники та селяни в Україні.

Не всі чесні люди могли скоро зорієнтуватися, звідки береться у громаді та отруя і ненависть та злоба, хто ту пошесть поширює. Вся лють і злоба совєтської агентури була спрямована на тих людей, які знали того таємного ворога, його розкривали й указували громаді на ворожу роботу.

З радістю ішов емігрант до поштової скриньки, сподіваючись, що листоноша приніс йому листа від якогось друга або приятеля. Але там часто знаходив огидну брехливу листівку або «Вісті з України», в яких були статті з вигадками про «буржуазних націоналістів», про бандерівців. Телефонічний дзвінок серед ночі — й холодним голосом дружині діяча ОУНр хтось говорить: «Якщо він не залишить своєї роботи, то скоро будеш вдовою».

Це був довгий фронт боротьби за Українську Державу в різних країнах. У Франції ворог убив Головного Отамана Симона Петлюру, в голландському Роттердамі — полковника Євгена Коновальця, в Мюнхені — провідника Революційної ОУН Степана Бандеру. Це була боротьба в темряві, де треба було протиставити ворогові свій розум, свою відвагу, свою сильну віру в нашу українську національну правду.

Ворог — КГБ — мав технічні середники, мав гроші, але не мав віри у свою ж комуну, бо ця їхня «релігія» була фальшивою і вона в чужих державах, зустрівшись там із правдою, розпливалася, як дим у чистому повітрі.

У Гамбурзі на вулиці Шваненвік, 37, було в шістдесятих роках совєтське представництво під назвою «Транспортова секурація Чорного і Східного моря». У цій установі працювало кілька працівників, совєтських громадян на статусі чужинців, а директором цієї установи був Дімітрій Кірпічов, середнього зросту й дійсно з директорською поставою. Кірпічов любив добре поїсти і випити, грошей не шкодував. У Гамбурзі він їздив гарним «Мерцедесом» типу 220 з нумером НН—МП 458, провадив розмови з різними німецькими представниками торговельних фірм.

Служба Безпеки ствердила, що Дімітрій Кірпічов кілька разів заходив у табір для чужинців у Фішбек (Гамбург) до Дмитра Чайковського, родом із Волині. Кірпічов назвав себе Чайковському Кірпічнік. Чайковський проговорився, що Кірпічнік приносив йому листа від дочки. З часу відвідин Кірпічніком Чайковський став дуже задуманим

і уникав розмов з іншими людьми. Службі Безпеки залишилося взяти Кірпічніка під нагляд, бо постало припущення, що він із КГБ.

У міжчасі Кірпічнік змінив помешкання і більше не було ніяких інформацій. Із збігом часу Служба Безпеки повністю мала потрібне, тобто те, що Кірпічнік-Кірпічов приходив вечором до свого помешкання, по деякому часі гасив світло, ніби він ліг спати, але через годину чи півтори перебраний старався непомітно перейти на іншу вулицю, де сідав у таксівку і їхав на залізничний вокзал, де вже мав білет на місце в спальному вагоні поїзду першого класу, й їхав до Мюнхену. Поїзд до Мюнхену прибував раненько, близько шостої години. На вулиці Кірпічнік-Кірпічов ловив таксівку й їхав до хати своєї людини. Все це Службі Безпеки показувало, що маємо діло з досвідченим кагебістом, який уміє себе конспірувати: в Гамбурзі ніби пішов спати, а в Мюнхені раненько було безпечніше, бо небезпечні для нього люди ще спали.

Над справою Кірпічова дещо детальніше зупиняємося тому, щоб показати на прикладі, яких зусиль було потрібно Службі Безпеки, щоб про всю діяльність Кірпічова докладніше зібрати матеріали та встановити характер його кагебівської роботи. Треба підкреслити, що працівники Служби Безпеки мали напрямні, щоб вони у своїй праці так себе поводили, щоб не помітили совєтські дипломати і громадяни, що бандерівці ними цікавляться, і щоб вони не мали підстав на нас скаржитися в німецькому уряді. Послідовна праця кількох членів Служби Безпеки вказала, що Д. Кірпічов мав розгалужену мережу агентів, які працювали для КГБ. Також було стверджено, що коли Д. Кірпічов приїздив з Гамбургу до Мюнхену, то в цей час приїздили совєтські дипломати з посольства в Бонні Лопатін і Сельонов. Зі збігом часу вдалося ствердити, що ці дипломати були кагебістами з дипломатичними пашпортами й охоронцями Д. Кірпічова. Це вказувало на те, що Кірпічов був високої ранги кагебіст.

По цьому Служба Безпеки більше уваги присвятила совєтським дипломатам. Таким чином виявлено, що серед тих дипломатів багато чекістів і кожний із них має свою агентуру, а це були: Шабордін, Сурков, уже згадуваний раніше Руденко, Смолцев, Кокорлянкін, Лозінський, Іван Антонович, який, як удалося ствердити, мав зв'язки з Петром Карпатським, який у свою чергу мав своїх сексотів.

Служба Безпеки була переконана, що в совєтському посольстві в Бонні було близько 20 кагебістів в ролі «дипломатів». І це лише на еміграційному відтинку. В Службі Безпеки постав план, як тим «дип-

ломатам» і Кірпічову «допомогти» в їхній праці. Підготовлено людей, які в українському політичному житті були мало або взагалі невідомими.

План Служби Безпеки почав реалізовуватися. Декількох людей від Служби Безпеки поволі здобували довір'я у Кірпічова, Руденка, Яцка, Яші Борсукова. Зі збігом часу на підставі розвідувальної праці тих наших «нурків» повністю постала картина кагебівської діяльности, яку провадили не лише Кірпічов і совєтські дипломати з Бонну, але також із Східного Берліна Васілій Сергєєвіч Прінцов.

Із центру кагебісти одержали доручення шукати зв'язків серед емігрантів-мистців: як вони живуть, хто потребує матеріальної допомоги, кого з них можна купити. Окремо центр доручав кагебістам зайнятися на відтинку молоді еміграційної, розшукувати таких, які поїхали б до Києва на студії. Поставали справи, які вимагали від Служби Безпеки окремо зайнятися агентурою КГБ в Австрії.

В Австрії в місті Зальцбург у совєтському представництві в роках 60-тих працювало 14 осіб. Але серед них не було ані одного українця. В Німеччині, крім уже згаданих дипломатів-чекістів і Кірпічова, працювала ще совєтська військова місія, яку очолював генерал-майор Банов Іван Ніколаєвіч. Його заступниками були два полковники — Звєрєв Ніколай і Уралов, кілька підполковників, капітанів, а разом начислювалося 32 особи. Всі вони були розвідчиками військовими «Главного Развєдочного Управлєнія» (ГРУ).

На той час в англійській «Райн армії» було декілька сотень українців, що виконували вартівничу службу. До них ввесь час шукали контактів на розмови представники совєтської військової місії. Але їм нікого не вдалося завербувати на шпигунську роботу. Служба Безпеки до совєтської військової розвідки не мала ніякого зацікавлення.

Але повернімось ще раз до Дімітрія Кірпічова. Йому «пощастило» завербувати нових людей для праці в КГБ. Це він назвав «патріотіческой дєятєльностью». Всіх тих нових «патріотів» він скерував на бандерівців. Він старався повчати тих людей, розуміється, кожного окремо: «Надо дєлать осторожно, старатся нє спугнуть зайца, на стоянкє не садітся в таксі, а ловітє таксі на уліце» і т. п. У розмові з одним Д. Кірпічов сказав: «Кашуба і Мудрик не піячать і не курять». Мудрик замельдований поліційно під своїм прізвищем. Треба довідатися, під яким прізвищем живе Кашуба. За всяку ціну треба влізти в бандерівське середовище і розшукайте людей, котрі могли б працювати на користь СССР».

Вдалося встановити, що Кірпічов по батькові Іванович і родом із Москви. Перед тим Д. І. Кірпічов працював у Польщі, у Варшаві. Він має у Москві брата на високому становищу у міністерстві закордонної торгівлі СССР. Дімітрій Іванович Кірпічов далі продовжує своє подвійне життя: вдень він поважний директор, до якого німецькі ділові кола ставляться з повагою — «Русіше гер діректор», а вночі їде одного разу до Мюнхену, іншого — до Франкфурту або Кельну.

Один із його агентів здобував у нього щораз тіснішого довір'я, і Д. Кірпічов почав із ним говорити відвертіше. Намір Д. Кірпічова був увійти в довір'я Мудрика, який із Кашубою для КГБ найголовніша перешкода і тому їх конче треба усунути зі шляху. Перегодом у Кірпічова була розмова з його агентом, в якій снувалися плани праці проти бандерівської Служби Безпеки, зокрема проти Кашуби та Мудрика. Агент Кірпічова (назвемо його д-р Бош) уже звітував, що проклав дорогу до Мудрика, з яким уже часто зустрічається. Д-р Бош також подавав Д. Кірпічову звіти з розмов із Мудриком, які для тієї мети одержував від Служби Безпеки. Потім Д. Кірпічов уже детальніше радив, як ліквідувати Мудрика: «Ми його можемо змахнути кожної хвилини, але ми не можемо робити тепер для себе поганої опінії на Заході й непотрібно нам робити бандерівцям героїв. Нам треба усунути його з дороги, щоб не було ніякого докору проти нас».

При наступній зустрічі Д. Кірпічов сказав своєму агентові Бош: «Ти мусиш чекати на дорозі, якою Мудрик іде до праці, щоб його ніби несподівано зустріти, і скажеш йому, що маєш дуже важливі справи і хочеш про них поінформувати його, чого на вулиці не можна говорити, а зайдемо до ресторану. Ми приготуємо довгу інформацію, щоб довше міг би з ним сидіти, їсти й пити. Тоді ти йому всипеш у напиток. Це вже буде видно на місці, яка буде можливість. І після того зникнеш із Мюнхену зовсім. Куди ти виїдеш, про те я тобі скажу пізніше. Ця зустріч з Мудриком мусить бути несподіваною. Бо коли замовиш зустріч із ним, то він може комусь сказати, до кого він пішов, або може в себе на столі залишити писульку, що пішов до тебе на розмову».

Другому «нуркові» Д. Кірпічов поставив вимогу, що їхній центр знає про наявність в Альпах приміщення для бандерівців, в якому законспіровано вони вишколюють своїх людей, зокрема членів Служби Безпеки й тих, яких мають висилати на Україну. Треба конче те приміщення розшукати, мати його адресу і треба його сфотографувати.

На чергову зустріч Д. Кірпічов не з'явився. Один із «нурків» мав нумер телефону, на який у важливих справах мав телефонувати. Він

запитав про Кірпічова, а в телефон відповів чоловічий голос (то був Корнійчук) дуже сухо: «Кірпічова немає, й він тут більше не працює».

Через деякий час німецька преса подала інформацію, що директора Д. Кірпічова мали заарештувати, але він про це довідався і втік із Гамбургу на схід. Чоловік, який за завданням Служби Безпеки виконував ролю агента Кірпічова, на закінчення у скороченому виді подав звіт, який ми тут поміщуємо:

«Під час моєї «співпраці» з кагебівською розвідкою, представником котрої був у Німеччині Кірпічов, та розвідка звертала особливу увагу на ОУНр в еміграції, головним чином на діяльність Служби Безпеки ОУНр. Докладні речі, котрими цікавився Кірпічов і його розвідка, подавалися раніше в моїх інформаціях. Тепер подаю лише основні напрямні дії Кірпічова, спрямовані проти Служби Безпеки ОУНр. Кірпічова і його розвідку цікавили абсолютно точні дані щодо наступних питань:

I.1. З якими західними розвідками співпрацює Служба Безпеки?

2. Через яких резидентів західна розвідка зі Службою Безпеки утримує практично-діловий контакт?

3. Точні дані про місце осідку резидента західної розвідки, його прізвище, кличка, біографія (з обов'язковим переліком його позитивних і негативних рис як людини).

4. Яку західну розвідку представляє резидент?

5. Який характер носить співпраця того резидента із Службою Безпеки ОУНр?

6. Які суми грошей і через кого, через які проміжки часу отримує Служба Безпеки за цю співпрацю?

7. Який відділ Служби Безпеки співпрацює із західною розвідкою, конкретний характер співпраці?

8. Хто з керівних діячів Служби Безпеки утримує безпосередньо контакт із західною розвідкою через її резидентів?

9. Як практично виглядає це утримання контактів (якщо контакт утримується регулярно, встановити терміни тих контактів)?

10. Прізвище і повна характеристика та докладна біографія діяча Служби Безпеки, котрий утримує службові контакти з репрезентантом західної розвідки, особливо важливо встановити, чи має цей діяч Служби Безпеки рідню на території СССР або одної з держав східного блоку, адреса замешкання рідні?

11. Яких методів безпеки та конспірації дотримуються представники західних розвідок і представники Служби Безпеки під час зустрічей?

II. Далі Кірпічов і його розвідка цікавилися отриманням певних біографій всіх членів Служби Безпеки та їхніх характеристик.

III. Розвідка Кірпічова вимагала вишукувати для завербування дві категорії українців з метою пізнішого використання їх для підриву із середини діяльности Служби Безпеки. До першої категорії належали люди, які були знані, як члени ОУН, котрих можна було б використати для цієї мети через або їхній «прогресивний» настрій, або через невдоволення чи обіди, які вони зазнали в лавах ОУН від «своїх», або через якесь скомпрометоване минуле (шляхом шантажу), або через спекуляцію на рідні, якщо така проживає зараз у СССР чи в країнах Східної Європи. До другої категорії мусіли належати люди, які були в душі «просовєтськи» наставлені. Цю категорію після її завербовання і вишколу належало усякими способами інфільтрувати в лави ОУНр, зокрема Службу Безпеки.

IV. 1. Обов'язкове встановлення дислокації диверсійних та розвідчих шкіл, які утримує ОУНр чи Служба Безпеки в Західній Європі, зокрема в Німеччині.

2. Хто і звідки прибуває на вишкіл — прізвище, кличка, адреса, біографія й обов'язково, чи є рідня в СССР або в країні Східної Європи.

3. Такі ж самі точні дані про викладачів у тих школах чи на вишкільних курсах.

V. 1. Докладне вивчення приватного способу життя Кашуби і Мудрика та план отруєння Мудрика. Докладні дані були точно звітовані після кожної розмови з Кірпічовим.

2. Кірпічов твердив, що «Центр» (він так називав централю КГБ в Москві) думає, що бандерівська Служба Безпеки мусить співпрацювати із західними розвідками, й на це треба нам мати докази».

У Григорія Т. Руденка завважено певні зміни в його розмовах. Він почав ставити питання, яких перед тим ніколи не висловлював. Він став бути вдумливішим, не таким, як колись, заїдливий у розмовах про бандерівців. Його питання були й такого характеру: «Скажімо, як СССР розвалиться, як би собі бандерівський провід уявляв створення самостійної держави? Чи думають бандерівці на вільних демократичних виборах отримати більшість голосів?»

Такі питання насторожили Службу Безпеки: чи в Руденка немає підозріння, що його співрозмовник є підісланим бандерівцем, і він його перевіряє? Все зважено і психологічно підготовлено того чоловіка до кожної несподіванки.

При наступній розмові Г. Руденко говорив ніби сам до себе: «Чи керівники ОУНр вірять у душі в реальну можливість створення самостійної України? Чи бандерівці справді поінформовані про всі події на Україні? На яку інформацію опираються бандерівці: совєтську пресу, туристів чи на власну агентуру — ОУНр в Україні?»

То був час, коли в Україні ставали активними т. зв. «шестидесятники». Служба Безпеки мала вже про Руденка деякі інформації, тобто, що він у минулому був активним комсомольським діячем в Україні й також співпрацював у комсомольських газетах. В останній розмові Г. Руденко сказав: «Я хотів би, ніби «випадково», при якихось штучних обставинах, особисто познайомитися з ким-небудь із членів проводу ОУНр».

Служба Безпеки почала міркувати над тими висловленими Руденком думками. Але він на визначену зустріч не явився. Через декілька днів Служба Безпеки довідалася, що Григорій Т. Руденко закінчив свою службу в Бонні й повернувся до СССР. До чоловіка, що деякий час утримував зв'язки з Руденком, ніхто більше не зголошувався. Було відомо, що за час свого перебування в Німеччині Г. Руденко зустрічався з багатьма українцями.

Служба Безпеки мала ряд доказів, що кагебісти, які працювали на українському відтинку в усіх західних країнах, головну свою увагу постійно скеровували проти ОУНр, а зокрема на Службу Безпеки. Своїх агентів, які були в українських партіях еміграційних КГБ скеровував лише на боротьбу з бандерівцями, що створювало постійне напруження.

Ще один приклад. Українець Теодор Касіян служив у вартівничих сотнях у Кайзерслаутерні (Західна Німеччина). Він взяв і написав листа до рідних в Україні. Цей зв'язок здумав використати КГБ. Він знайшов шлях до Т. Касіяна, нав'язав з ним розмови і запропонував йому співпрацювати з КГБ. Касіян знав, що вони охороняють наймодернішу американську зброю, включно з атомовою, і вважав, що КГБ буде вимагати від нього збирати інформації про цю зброю. Але Т. Касіян таки запитав, що він мав би робити для КГБ? І одержав відповідь: «Ти інтелігентний чоловік, поїдь до Мюнхену і пробуй улаштуватися у бандерівців на працю. Як влаштуєшся, то будемо далі говорити». Користи з Т. Касіяна кагебісти не мали, він відмовився з ними працювати.

Агентура КГБ, яка працювала з Кірпічовим і совєтськими «дипломатами», отримувала завдання усно при окремих зустрічах. Так само

усно ці агенти звітували про виконану ними працю. Агентура, що належала кагебістам зі східного Берлінського центру в Карлсгорсті, не мала можливостей на часті особисті зустрічі. То звітування відбувалося писемно. Тим агентам дано інструкцію, як вони симпатичним чорнилом мають писати свої агентурні звіти.

Знаючи настанову кагебістів, тобто, що вони все подають неправдиво, хваляться всезнайством і успіхами, треба сподіватися, що вони про свою агентурну діяльність своєму центрові подавали, що вони дуже глибоко проникли в українське еміграційне життя. Одначе завдяки праці Служби Безпеки Революційної ОУН так воно не було. Коротко наведений ряд фактів показує велику нерекламовану працю Служби Безпеки. Її можна розікласти на ряд справ і невдач чекістів. Про неї можна широко писати, але ми в тому потреби наразі не бачимо.

Поміщуємо перекладену з російської кагебівську інструкцію для таємного листування:

1. На письмовому папері доброї якости написати лише на одному боці відкритий текст листа (рукою або на друкарській машинці) німецькою мовою звичайного родинного або дружнього змісту, кульковою ручкою не писати.

2. Лист кладете на скло чистим боком вгору, зверху накладаєте лист копіювального паперу будь-яким боком, а зверху цього листа кладете чистий лист паперу. Від краю зробивши відступ на півтора чи два сантиметри, пишете олівцем типу НВ 2В або В чітко (бажано друкованими літерами) таємнописний текст із середнім натиском, щоб на чистому боці листа, на який наноситься таємнописний текст, ні в якому разі не було відтисків літер (для цього і підкладається скло).

3. Після нанесення таємнописного тексту писаний олівцем текст спалити, копірку вкласти між іншими чистими поштовими листами (вона придасться написати на ній 45 — 50 листів).

Лист обережно взяти за кінці й потримати його над парою 20 — 30 секунд на віддалі 15 — 20 сантиметрів від джерела пари (чайник, каструля з водою). Лист згорнути таємнописним текстом всередину, покласти в конверт і вислати адресатові.

Обставини поки що так склалися, що ми не можемо з Вами персонально зустрічатися. Час від часу посилатимемо Вам короткі листи. Користуючись копіркою, яку прикладаємо., Ви можете один-два рази місячно висилати свої повідомлення таємнописом.

Листи посилати на адресу: Геррн Зігмунд Отто, Берлін, Постфах, 2 від імени вигаданої особи й будь-якої мюнхенської (або іншого міста) адреси.

АМОРАЛЬНІСТЬ, ПРОВОКАЦІЇ, ДЕЗИНФОРМАЦІЯ І ТЕРОР

Це невід'ємні складники комуно-більшовицької психології, яку комуністична партія при допомозі свого терористичного апарату НКВД — НКГБ — МГБ — КГБ насаджувала в життя українського народу. Сьогодні маємо змогу читати партійні, чекістські, а також армійські архіви.

Поширювалося твердження, що совєтська армія не брала участи в боротьбі проти Української Повстанської Армії (УПА). Виявляється, що совєтська армія брала участь у боротьбі з УПА. Маємо копію звіту начальника політичного управління Прикарпатської військової округи ген.-майора Леоніда Брежнєва до секретаря ЦК КП(б)У Нікіти Хрущова з 28-го грудня 1945 року. З цього звіту Л. Брежнєва довідуємося, що були потворені групи з совєтської армії для боротьби з УПА, що на їхній мові називано «бандитами».

Із совєтського архіву маємо фотокопію «Докладной записки» міністрові безпеки УРСР ген.-лейтенантові Савченку з 30-го листопада 1947 року за підписом заступника начальника другого управління МГБ УРСР полк. Пастельняка і начальника секретаріату МГБ УРСР капітана Павленка. В цій 90-сторінковій «Докладной записке» описано, як по областях, де діє ОУН і УПА, потворено боївки з чекістів, які виступають під назвами «ОУН-СБ» і мають великі успіхи. Ті провокативні боївки нищили українських чесних людей, а комуністична пропаганда ширила неправду, що, мовляв, «бандерівська Служба Безпеки вбиває людей».

У Тернопільській області чекіст Соколов із своєю групою в числі 60 осіб підшився під відділ Служби Безпеки «Бистрого» й безжалісно ліквідував поважних українців, щоб таким чином внести недовір'я до підпілля ОУН і УПА. Таку саму ганебну ролю провокативного відділу в Рівненській області очолював росіянин Коряков Борис Павлович, 1921 року народження, в селі Вахтак Топшаєвського району Горьковской області. В кожній області Західної України діяли такі злочинні групи, а їхні злочини приписували бандерівцям.

Полковник Іван Білас, що тепер студіює розкриті архіви КГБ, у «Визвольному шляху» (ч. 4 за 1993 рік) цитує щоденник Олександра Довженка з 1945 року. Довженко таке почув від одного учасника боротьби в Західній Україні: «Одного націоналіста я повісив вниз головою і палив на повільному вогні, вирізав з нього шматки м'яса... а він, гадюка, так і помер з криком «Слава Україні». Скільки я їх пе-

ремордував». Залишається додати, що цей герой був слухачем вищої партійної школи.

Так виглядала у московських більшовиків боротьба з тими людьми, що любили свій нарід і свою Україну.

Міністерство державної безпеки СССР 22-го квітня 1947 року дало наказ ліквідувати підпілля ОУН і УПА, як воно своєю мовою називало «вооруженных банд». У цьому наказі була мова про застосування підступу, провокацій, аморальности, шантажу і терору. На чекістській мові це називалося «различных мероприятий».

В Україні сьогодні живуть ще тисячі людей, які пережили ці антизаконні жорстокості, придумані в Москві «мєропріятія». Такі саме задумані способи пробували чекісти застосовувати до українців на еміграції. Один молодий чоловік в п'ятдесятих роках познайомився в Мюнхені з членами ОУН, які помітили, що він ними цікавиться. Він скоро з одним членом ОУН знайшов спільну мову і оповідав, що він член мельниківської ОУН, але його симпатії ближчі до бандерівців. У пізніших розмовах він похвалився, що тепер він приналежний до охорони полк. Андрія Мельника і як бандерівці йому скажуть, то він застрелить полк. А. Мельника.

Як тільки інформації про таке говорення дійшли до Служби Безпеки, відразу стало зрозумілим, що справа пахне провокацією, яка може завдати великої шкоди. Служба Безпеки про того чоловіка повідомила ПУН-мельниківців.

До цього часу цей чоловік (ми його назвемо Смоляр) не був відомий. У скорому часі Служба Безпеки про Смоляра зібрала матеріал. Виявилося, що Смоляр належав до кримінальної групи, за що був суджений і потрапив у тюрму. В тюрмі пояснили, що згідно з якоюсь умовою Смоляра забрали совєтські репатріаційні офіцери й вивезли його до СССР. Службі Безпеки вже раніше було відомо, що совєтські репатріаційні офіцери забирали з тюрем кримінальний елемент, декого з них перевишколювали тут же в російській зоні Німеччини й із фальшивими документами та з певними завданнями посилали в західні зони окупованої Німеччини.

Тоді відбуто кількагодинну розмову зі Смолярем, який виявився кмітливим чоловіком. Все, що йому представила Служба Безпеки, він вповні зрозумів і побачив, у якій ситуації опинився. Смоляр докладно оповів про те, як його вербував офіцер МГБ і подавав йому напрямні, як себе поводити в тій чи іншій ситуації. ПУН-мельниківці зі своєї сторони почали його допитувати. Смоляр збагнув, що мельниківці про нього знають від бандерівців, і він втік із Німеччини.

Із збігом часу Служба Безпеки довідалася, що Смоляр підхопив зі собою дівчину, з якою мав намір одружитися. Можливо, що він заклав нормальне життя і нехай його родина не знає нічого про його ці походеньки. Тому ми не подаємо його прізвища.

До ФРНімеччини нелегальним шляхом прибув в другій половині сорокових років із Польщі чоловік на прізвище Жабскі. Але Жабскі мав ще документи і на прізвище Ковальський. Серед поляків він був відомий як капітан Армії Крайової (АК). Тому він був змушений втекти з Польщі. Жабскі-Ковальський відразу ж очолив групу агентів, яка ще до того часу була відома Службі Безпеки. Стверджено, що МГБ згадану групу технічно добре вивінувало, бо вони мали мотоцикли, автомобілі. Агенти між собою один одного знали.

Жабскі був ширшого масштабу робітник МГБ з великою практикою. З українцями він не старався нав'язувати будь-яких контактів. Служба Безпеки ствердила, що агенти Жабскі цікавляться рядом мешкань, де живуть провідні члени ОУНр. Згодом вдалося ствердити, що Жабскі є українець Володимир Стельмашук і на еміграції були люди, які його пізнали. Службі Безпеки стало відомо, що мотоцикл і автомобіль агентури Жабскі-Стельмашука кружляють біля села Санкінг на Штарнберзькому озері. Отже кружляли в тій місцевості, де жив тоді Степан Бандера.

Одного разу авто Служби Безпеки перегородило шлях агентурному автомобілеві, в якому сиділо четверо молодих людей, і в чемний спосіб запитали, чи вони не потребують якої допомоги? Почувши українську мову, агенти дуже розгубилися. Члени Служби Безпеки сказали агентам: «Ми знаємо, що Ви тут хочете. Скоро Ви і Ваш начальник, що живе на фальшивому прізвищі, з нами запізнаєтеся ближче».

З того часу з Мюнхену й околиць зникли агенти з автомобілем та мотоциклем, разом із Жабскі-Стельмашуком. А перед тим Служба Безпеки отримала інформацію, що агенти Жабскі-Стельмашука якимсь шляхом мають доступ до архіву ПУНу і фотографують листи мельниківців. Також про це повідомила Служба Безпеки члена ПУНу.

Як ми вже згадували, МГБ — КҐБ напружував усі сили на знищення зв'язків Проводу бандери з ОУН в Україні. В перші повоєнні роки Служба Безпеки перемішала всі плани і заходи чекістів. У пізніших роках чисельний людський склад КГБ та його величезні технічні й фінансові ресурси завдали ОУНівським зв'язковим удару. Та не все так успішно проходило чекістам, як то висвітлюють вони

4 175-4

або представляє Винграновський чи Якименко, він же полковник КГБ Шрубалко, В. Попик чи М. Канюка.

Перевербованих зв'язкових чи підісланих агентів Служба Безпеки розкривала, але щодо них мала свої плани, вдаючи, що їм далі вірить, їм довіряє. Був випадок, що такий перевербований у розмові з провідником Бандерою сам признавався і викладав, яке завдання йому дав КГБ.

Чекісти не могли примиритися з тим, що Дмитро Куп'як-Клей із Львівщини зумів продістатися на Захід як живий свідок, учасник боротьби, провідний член Служби Безпеки і принести правду про злочинні акції КГБ. В акції проти Дмитра Куп'яка включилася Москва і т. зв. уряд УРСР. Сфабрикованими документами вони хотіли, щоб Д. Куп'яка уряд Канади видав у руки чекістам. Московський центр увесь час Службу Безпеки називав «бандитами» і приписував їм злочини, які робили чекісти.

В «Докладной записке», про яку ми вже вище згадували, міністрові державної безпеки підполковник Постельняк і капітан Павленко про Службу Безпеки на другій сторінці пишуть так: «Створена з перевірених і найвідданіших членів ОУН «Служба Безпеки — СБ» провадить систематичну і, треба сказати, вмілу перевірку своїх рядів із метою виявляти й унешкідливлювати агентуру органів МГБ». Газета, що виходить у Львові, «Високий замок» за 6-го лютого 1993 року помістила з архіву КГБ документ: «Доповідна записка про використання спеціяльних агентурно-бойових груп для ліквідації підпілля ОУН». Доповідна записка — це точна інструкція начальникові МГБ Львівської области товаришу Майструку, в якій вказується, які провокативні методи МГБ має застосувати в боротьбі з ОУН.

Канюка і Вєжнін у своєму репортажі переповідають розмову з генералом КГБ про члена Служби Безпеки Дона: «Нюх у нього, як у звіра. Свою справу знав добре. Взагалі, в них у Службі Безпеки дурнів не було...» М. Канюка помістив інструкцію Проводу ОУН, в якій говориться, що районовий референт Служби Безпеки має рівнятися своїми кваліфікаціями районовому начальникові НКВД.

Одначе чекісти й їхні писаки промовчують, що між чекістами і членами Служби Безпеки ОУНр була різниця у вихованні на моральних засадах, у вірі в Бога, у вірі у справедливість, тобто що члени Служби Безпеки борються за правду і права свого народу. Члени Служби Безпеки, як і всі члени ОУН, були виховані на християнській моралі. Вони знали, що дозволене, а що не дозволене. Вони вірили в Бога і боялися гріха. На вишколах членів Служби Безпеки, крім про-

фесійних дисциплін, ще вчили, що треба поводитися справедливо, говорити правду, нічого не затаювати і признаватися до помилок, а не спихати невдач на друга, не фабрикувати фальшивих справ і нікого голосно не підозрівати. На все мають бути факти, а не припущення.

В Службі Безпеки не було місця тим, хто мав нездорові навики: пияцтво, картярство, погоня за матеріальними надбаннями чи розпусне життя з жінками.

В цій боротьбі були помилки й були невдачі, про що члени Служби Безпеки своєму Проводові говорили завше відкритою правдою. Служба Безпеки ОУНр ніколи не вважала себе за непомильну й усезнаючу. В членів Служби Безпеки відносно КГБ не було ніяких комплексів, що чекісти, мовляв, щось надзвичайне. Але в членів Служби Безпеки була тверда настанова — нічого в боротьбі з КГБ не легковажити. Службі Безпеки було відомо ряд випадків, як чекісти, потрапивши в лабети ґітлерівського гестапо, все, що знали, виказували, зраджували й ішли служити ґітлерівцям.

У Службі Безпеки були люди, які старанно на доступних їм матеріалах вивчали КГБ і приходили до висновку, що в КГБ панувала психологія «старшого брата», «ми все краще знаємо», «ми на сторожі революції». Але моральний рівень кагебістів був далеким (правда, не всіх), щоб стояти дійсно на сторожі добра і справедливости.

КГБ вдавав, що не бачить надужиття і неґідности партійних бонз. За кордоном чекісти, заховані за «дипломатичні пашпорти», а зокрема ті, що приїздили під фальшивими прізвищами, робили такі видатки, які були нічим іншим як лише надужиттям. В офіцерському складі КГБ панувала прихована до своїх колег заздрість. Службі Безпеки відомі випадки, як чекісти робили так, щоб колега не мав успіху і щоб він спричинився до провалення справи. Кагебісти з малозначної справи роздували таке, що немов це була дуже величезна небезпека дій проти СССР.

У 70-х роках в СССР набирав на силах дисидентський рух. Також на Україні ряд молодих людей, що були членами комуністичної партії, почали відкрито критикувати комуністичну дійсність. Діяльність дисидентів стала голосною в усьому світі. За розвитком дисидентського руху стежила українська еміграція. Народжені молоді українці на чужині, не знаючи совєтської дійсности, міркували як поїхати на Україну і познайомитися з тими дисидентами. Багато народжених на чужині молодих українців все ще не хотіли вірити в те, що їм розповідали старші українці про комуністичну партію і КГБ.

В 1972 році, в січні, з Бельгії на Україну з такою метою поїхав Ярослав Добош. КГБ Добоша заарештував, роздув із того величезну пропаганду, що в СССР його прислано для виконання злочинного завдання зарубіжним антирадянським центром ОУН-бандерівцями (повідомлення 12-го лютого 1972 року). Пропаганда почала напади на І. О. Світличного, В. М. Чорновола, Є. О. Сверстюка, що нібито вони з Я. Добошем мали шкодити соціалістичному ладові.

Все то була вигадана неправда. Але органи КГБ такий блеф творили на те, щоб показати свою «величезну діяльність». Бо на Україні почало наростати і поширюватися невдоволення. Щоб стримувати цей процес невдоволення, комуністи почали робити напруження.

У газеті «Радянська Україна» з 20-го липня 1986 року появилося від «трудящих України» вимагання, щоб уряди США, Канади і ФРН видали Миколу Лебедя, Дмитра Куп'яка, Степана Мудрика, Івана Кашубу й ще декількох інших осіб, як «воєнних злочинців». Уряди вищезгаданих держав знали, що це не воєнні злочинці, а політичні противники й борються вони проти більшовицької окупації України за Самостійну Українську Державу.

У липні 1987 року в районному місті Радехів Львівської області влаштовано «судовий процес над нацистським воєнним злочинцем оунівським катом Романом Дідухом». Коли в Україні були гітлерівські окупанти, Романові Дідухові було 14 — 15 літ віку. В 1944 році Роман Дідух був у боївці Служби Безпеки ОУНр, і 17-го вересня 1945 року його заарештували та засудили на ув'язнення. По звільненню Дідуха в 1987 році знову заарештували й за ті саме провини вдруге судили.

Робили не суди, а шалену пропаганду, щоб тримати нарід у напруженні, не дати йому змоги думати та висловлювати своє незадоволення. Комуністична партія наказала кагебістам створювати таку атмосферу страху та морального терору, щоб український нарід не говорив про злочини більшовицької Москви, а щоб і далі мовчав.

Одначе комуністично-кагебівською темною силою насаджений страх почав зникати. До голосу приходило молоде покоління, яке почало говорити голосно про штучно створений комуністичною Москвою в Україні голод в 1932 — 1933 роках. Почало молоде покоління голосно говорити про масові вбивства, про русифікацію, про нищення українських мови, культури; про фальшування української історії. Почали творитися незалежні від комуністичної партії групи, гуртки; почали появлятися незалежні видання; почали організовуватися багатолюдні демонстрації в містах України, зокрема

у Львові. А комуністи-чекісти далі продовжували свою пропаганду, що, мовляв, «народ і партія єдіноє; партія — наш рулєвой».

А потім-таки комуністи побачили, що нарід проти них. Вони занепокоїлися і налякалися. Голова КГБ ген. Чебріков у газеті «Правда» за 2-го вересня 1988 року говорить, що націоналістичні спецслужби ведуть підривну роботу внутрі СССР. Голова КГБ наголошує, що потрібно провести профілактичні заходи з метою запобігти протизаконним діям.

Вісім днів після виступу голови КГБ Чебрікова, тобто 10-го вересня совєтське агентство ТАСС поширило повідомлення, що 14-го вересня в Києві відбудеться пресова конференція, на якій КГБ поінформує про його довголітню операцію, яку він назвав «Бумерангом», з метою проникнути в керівні кола ОУН. На цій конференції полковник КГБ Висоцький і майор польської безпеки — УБ Мінкович говорили про спільну співпрацю КГБ та польської — «Ужонд Бєзпєченства» на відтинку ОУН-бандерівців.

А далі Висоцький відрекомендував двох свідків по підриву роботи ОУН, до якої були завербовані д-р С. Панчишин зі Льво'а й журналіст Ю. Іванченко з Києва. Журналістам показано бандерівську літературу, говорено про співпрацю ОУН із чужинецькими службами і підрив держави — СССР.

Коли прийшли до питань чужинецьких журналістів, то вони говорили, що ОУН бореться за свою самостійну Українську Державу, й ця інформація друкувалася в совєтській пресі цілого СССР і в світі. Отже ця задумана пресова конференція, проведена КГБ, стала для кагебістів дійсним бумерангом. Чужинецькі спецслужби ще раз переконалися у широкій неправді кагебістів, бо вони знали, що між ними й ОУН немає ніякої співпраці, що ніхто з-за кордону не провадить підривної роботи в СССР.

Сам нарід хоче свободи, а поневолені московським більшовизмом народи хотять мати свої, від Москви незалежні держави. Кагебістам бракувало спокійного міркування, що така надута пресова конференція принесе користь не комуністам, а лише ОУНр, яка бореться за самостійність Української Держави.

Ми навели ряд фактів, які вказують, що КГБ був терористичним органом ЦК КПСС. Служба Безпеки Революційної ОУН у боротьбі з НКВД — НКГБ — МГБ — КГБ понесла великі втрати, зазнала безліч ударів, але не допустила до того, чого хотів КГБ: інфільтрувати ОУН, звести діяльність ОУН на манівці, тобто зробити ОУН нездібною до боротьби за Українську Державу. Служба Безпеки не була лише

Службою Безпеки ОУНр. Вона розкривала і паралізувала плани та діяльність КГБ, які були спрямовані проти всіх національно-самостійницьких сил України.

Заслуговують на вічну пам'ять провідні члени Служби Безпеки: Микола Арсенич-Михайло, Іван Равлик, Василь Турковський-Павло, Василь Макар-Будженко, Козак-Смок, Петро Ковальський-Юрко та сотні інших безіменних, які зробили свій вклад в удосконалення і професійний рівень Служби Безпеки.

ВБИВСТВО ПРОВІДНИКА ОУН. ЗЛОЧИНЕЦЬ ПЕРЕД СУДОМ

15-го жовтня 1959 року радіо і преса всього світу рознесли вістку, що Провідник Українського Революційного Руху св. п. Степан Бандера не живе. Спочатку повідомлення були неясні. Говорили про нещасний випадок. Лише третього дня після смерти св. п. С. Бандери з'явилися інформації, що лікарська комісія ствердила: св. п. Степан Бандера загинув від отрути ціянистого калію. Зараз же після цього повідомлення з'явилися десятки різних припущень та провокацій, які говорили, що Провідник покінчив самогубством, що Провідникові отруту дав хтось із близького оточення, тобто хтось із членів Організації.

Всі ті вістки кружляли серед еміґрантів. Мало хто думав звідки вони взялися. Ряд людей з несвідомости помагали ту неправду поширювати, не задумуючись, що поширюють неправду, спрепаровану ворогом. Члени ОУН намагалися неправду спростовувати, вказувати на її безпідставність. Але це не всюди мало успіх.

Близькі співробітники Провідника з першої хвилини були глибоко переконані, що Провідник впав від рафінованого замаху, зробленого московськими агентами. Віра і глибоке переконання, що Провідник впав від руки московської агентури, базувалися на ряді твердих доказів, які були в руках Організації, що Москва постійно робила заходи, щоб Провідника знищити фізично. Джерела, які мала Організація, незадовго перед смертю Провідника говорили, що в рахунок входять такі технічні засоби, яких до того часу світ не знав.

Протягом довгих років Організації вдалося спаралізувати ряд підготовлених Москвою замахів і неуможливити їх виконання. У квітні 1959 року було розкрито ворожу дію супроти Провідника. На цьому ворог не зупинився і до жовтня не послаблював своєї діяльности.

Рівночасно з підготовкою до замаху на еміґрації ворог у своїй пропаганді в Україні провадив велику очорнюючу кампанію проти ОУН, проти С. Бандери та ряду інших провідних членів. Провокації почала розписувати кагебівська газетка, яка виходила в Східному Берліні під назвою «За повернення на Батьківщину». В цей саме час поштою розсилалося агентурою анонімово ряд брошурок, листівок, зміст яких був скерований проти С. Бандери та проти його близьких співробітників.

Після лікарського ствердження, що смерть Провідника наступила від отрути, німецька кримінальна поліція в Мюнхені почала провадити слідство. На думку фахових членів Організації, слідство німецька поліція почала невдало. На цьому грунті між членами Організації та кримінальною поліцією були великі розбіжність і суперечність.

Ряд деталей поліція прикривала. Треба думати, що вона просто не знала, до чого їх приписувати, бо не мала жодних доказів. Члени Організації твердили, що злочинець технічно стоїть вище, ніж поліція, що треба починати слідство з іншого боку.

Знову ж московська офіційна пропаганда — Радіо-Москва з 20-го жовтня 1959 року, газети «Красная звезда» і «Комсомольская правда» з 22-го жовтня 1959 року — твердила, що св. п. Степана Бандеру вбили люди з наказу західнонімецьких урядових кіл. Навіть подавали московські пропагандисти прізвища: колишнього міністра ФРН Оберлендера й урядуючого керівника німецької контррозвідчої служби ген. Гелєна — вони, мовляв, «є організаторами» вбивства Бандери. Цю московську дезинформацію повторювали всі радіостанції сателітних країн: Варшава (16-го жовтня 1959 року), Прага та інші.

Організація провадила слідство зі свого боку. Воно ствердило, що всі люди з близького оточення Провідника випробувані й певні. Отруту дав Провідникові ворог. Тільки як це було виконано? Залишалося таємницею. Організаційне слідство стверджувало, що вістки, поширювані про самогубство, є ворожою провокацією.

В цей саме час до Західної Німеччини прибув Київський ансамбль під мистецьким керівництвом Вірьовки. В цьому ансамблі нібито заступником адміністратора під фальшивим прізвищем «Петренко» був полковник КГБ Антон Федорович Червоний, який довгі роки працював у відділі поборювання ОУН. На терені Федеральної Республіки Німеччини Петренко-Червоний займався чисто агентурними справами. Він перевіряв діяльність агентів і займався вербуванням емігрантів для служби в КГБ.

24-го жовтня 1959 року Петренко-Червоний в Штутгарті (в готелі «Ганза») мав розмову з агентом КГБ К. Капустінським, який працював для МГБ — КГБ від 1944 року, виконував ряд складних завдань у краю, а потім на еміграції. Як своєму давньому підлеглому, Петренко-Червоний сказав Капустінському: «Бачите, як наші товариші змахнули Бандеру. Робота чиста, що комар носа не підточе». Полковник КГБ Червоний не припускав, що його співробітник Капустінський надумав більше не працювати для КГБ. Незадовго після згаданої зустрічі з Червоним Капустінський зголосився до німецької

влади і все вияснив. Унаслідок «каяття» Капустінського член совєтського посольства Лєвінов мусів залишити Німеччину.

На Червоному і Капустінському ми зупинилися спеціально, бо саме тут ми мали перше підтвердження полковника КГБ, що вони знищили Провідника. Хвалькуватість Червоного скріпила наші твердження, в чому ми постійно старалися переконати на слідстві німецьку кримінальну поліцію. (Про це обширно писалося в «Шляху Перемоги» за 26-го червня 1960 року). Твердження Капустінського отримали німецькі урядові чинники і поліція, яка провадила слідство. Але для поліції цього було замало, не було певного доказу і слідство так неясно застигло на місці.

12-го серпня 1961 року в Берліні на Захід втік агент КГБ Богдан Сташинський, якого американська, а потім німецька влада тримають під суворим контролем і в таємниці. КГБ почав робити свої розшуки за Богданом Сташинським, щоб довідатися: де ж він подівся? Від свого агента Фельфе, який працював на високому становищу в німецькій контррозвідчій службі, КГБ довідався, що Сташинський перебуває під охороною німецьких урядових чинників і вияснюються вбивства, які робив Сташинський на наказ КГБ. У Москві побачили, що потрапили в прикру ситуацію. Кремлівські заправили почали «забезпечуватися», придумувати різні провокації, щоб перекласти вину на інших.

У Східному Берліні 13-го жовтня 1961 року КГБ скликав пресову конференцію, яку фірмував східнонімецький уряд. На цій пресовій конференції виступив старший московський агент Ліппольц, який Організації й іншим українцям на терені Мюнхену був відомий під прізвищем Ліпгольц. В Організації він був відомий як агент КГБ, який потім безслідно зник і ніхто не знав, де він перебуває. Агент Ліппольц на згаданій прес-конференції1 Східному Берліні оповів журналістам, що він, живучи в Західній Німеччині, працював у Розвідці, яку очолює ген. Гелєн. Від західнонімецької розвідки Ліппольц нібито мав доручення отруїти Степана Бандеру. Але він не мав змоги того завдання виконати. Одначе йому відомо, що член ОУН Дмитро Миськів, який також працював для німецької розвідчої служби, отримав доручення всипати отрути в обід для С. Бандери, що той і зробив. Коли члени ОУН довідалися, що Миськів отруїв Бандеру, тоді вони і Миськіва знищили.

Слухаючи, а потім читаючи провокації Ліппольца, які друкувалися в усіх сателітних газетах, нам було ясно, що кагебівське начальст-

во втратило грунт під своїми ногами. Згубило рівновагу і старається робити все, аби направити своє положення. Події ж почали розвиватися так некорисно для московських вбивників, факти, про які довідувався світ, були такими обтяжуючими, що кагебісти навіть таким сильним своїм апаратом не мали як їм протидіяти.

17-го листопада 1961 року прокуратура Західної Німеччини подала до відома, що в тюрмі ФРН перебуває агент КГБ Богдан Сташинський, який, на доручення найвищої влади в Москві, доконав два вбивства — над д-ром Левом Ребетом та Провідником ОУН Степаном Бандерою.

10-го грудня 1961 року провід ЗЧ ОУН помістив у «Шляху Перемоги» ч. 50 (407) статтю «Большевицький агент Лібгольц», в якій здемасковано всю вигадку, провокацію супроти покійного Дмитра Миськіва. КГБ, приготовляючи провокації, не знав, що член ОУН Дмитро Миськів у час смерти Провідника не був у Мюнхені. Три дні перед тим він, на доручення Проводу, виїхав до Риму, де був учасником урочистого відкриття Української католицької семінарії. Про смерть Провідника Д. Миськів довідався в Римі телефонічною розмовою з Мюнхену. Свідками, що Д. Миськів був у той час у Римі, були десятки поважних українців та всі наші церковні достойники. Смерть Дмитра Миськіва 27-го березня 1960 року наступила несподівано. Обдукцією тіла стверджено, що причина смерті була природньою.

Всі вищеподані докази провалили кагебівські провокації й показали, в якому ганебному стані опинилися кагебісти та їхні партійні начальники. Сташинський сидів у тюрмі, прокуратура провадила грунтовне слідство.

Провід Організації зі свого боку розпочав підготовку до процесу над вбивцею Провідника. Ми накреслили зробити все можливе, щоб процес відбувся в площині політичній; щоб світові довести, чому Москва нищить українських провідних мужів; показати світові Визвольні Змагання нашого народу. Перед процесом видано в німецькій мові 447-сторінкову книгу «Російський колоніялізм на Україні»; німецькою, французькою й англійською мовами видрукувано 80-сторінкову брошуру «Петлюра, Коновалець, Бандера замордовані Москвою». Потім в Англії поважна книга «Російський колоніялізм на Україні» вийшла також англійською мовою.

Кагебісти провалилися на неправді з Ліппольцем-Ліпгольцем. Потім стягнули до Східного Берліну агента-двійняка Осипа Вергуна і скликали для нього 2-го квітня 1962 року пресову конференцію. В ревеляціях Вергуна КГБ висунув уже нову версію, мовляв, Сташинсь-

кий є членом ОУН, який мав псевдо «Олег», і він вбив Бандеру як член ОУН; КГБ, мовляв, його не знає і нічого з ним (Сташинським) не мав спільного. Тут уже чекісти почали відпекуватися від Сташинського. На Вергуновій прес-конференції КГБ наказало Вергунові очорнювати ряд осіб, приналежних до ЗЧ ОУН. Про особистість Вергуна докладніше було поміщено в «Шляху Перемоги» ч. 26 (435) за 1-го липня 1962 року.

Правно Організація не мала права чи змоги виступати на процесі чи висувати своїх оборонців. Таке право мала родина покійного Провідника. І цим шляхом Організація провадила свою підготовку до процесу над Б. Сташинським.

Було найнято трьох адвокатів: німець д-р Нойвірт, американець, відомий політичний діяч Керстен і українець д-р Ярослав Падох. Судовий процес почався 8-го жовтня 1962 року і тривав шість днів. Вирок був проголошений пізніше, тобто 19 жовтня 1962 року. Сташинського судив третій сенат карного суду Федеральної Республіки Німеччини в Карлсруе. Предсідником суду був д-р Гайнріх Ягуш і чотири судді: д-р Вебер, д-р Генкенбергер, д-р Фалєр і д-р Шумахер. Обвинувачувальна сторона — генеральний прокурор д-р Альбін і д-р Оберле. Адвокатом пані Дарії Ребет був д-р Мір, а д-р Зайдель був адвокатом Богдана Сташинського.

Треба признати, що справа Б. Сташинського була справою незвичайною для слідчих органів і судівництва. Спочатку слідчі органи не вірили, що Б. Сташинський є злочинцем. Він давав їм на все докази, які їх переконували. Саме цей незвичайний випадок спочатку був незрозумілим для ряду журналістів, що було помітно в перших днях розправи.

Предсідник суду ставив питання. Сташинський відповідав, подавав докази, які вже були перевірені слідством.

Подамо коротку сильветку злочинця. Богдан Сташинський закінчив середню освіту і став студентом. То були часи, коли в Україні велася жорстока боротьба з окупантом, в якій брали участь широкі прошарки народу. Сташинський був свідомий, ради чого ведеться така завзята боротьба. Батько і дві його сестри працювали для українського підпілля. Про це він знав, але сам жодної участи в тій боротьбі не брав. Це свідчить, що для нього його особисті справи були важливішими, ніж боротьба з ворогом українського народу.

Богдана Сташинського міліція зловила, як він «зайцем» їхав поїздом. Це спричинилося до того, що капітан МГБ Ситніковський завів зі Сташинським розмову, змальовуючи, з одного боку, його

проступок перед владою, за що він може бути покараний; з іншого боку мгебіст Сташинському представив, що коли він погодиться співпрацювати з МГБ, то його не лише омине кара, а навіть він зробить кар'єру, бо йому тоді всюди прийде з допомогою всесильне МГБ. Сташинський погодився бути секретним співпрацівником («сексотом») з ворогом, погодився бути зрадником і підписав заяву співпраці з МГБ.

Знаючи, що сестри Сташинського мають зв'язок із підпіллям ОУН, московські спеціалісти укладають план, як із новозавербованого агента зробити «нурка» свого і за допомогою його сестер упровадити в середовище підпілля. План був простий: емгебісти в селі роблять облаву і «шукають» за Сташинським, якого хотять ніби заарештувати. Зараз же після від'їзду емгебістів Сташинський появляється в батьківському домі. Сестри перелякані, потерпають за долю брата, бояться, щоб він не потрапив у тюрму. Сестри брата ховають, просять знайомих у підпіллі допомогти їхньому братові заховатися, скритися. Таким чином, агентові МГБ Богданові Сташинському вдається влізти в ряди підпілля.

Вже в підпіллі Богдан Сташинський одержує від МГБ точне завдання: виявити місце перебування деяких людей і розвідати, хто виконав атентат на зрадника Я. Галана. Через кілька місяців Б. Сташинський розвідав про всі ті справи і втік до Львова та склав звіт для МГБ. Тепер підпілля знає, що Богдан Сташинський провокатор; знають тепер про це і його рідні, які його зрікаються. Він також перериває всі взаємини з родиною, не показується більше не лише в домі батька, а навіть і в своєму рідному селі.

Під час судової розправи Богдан Сташинський про ті події оповідав дуже загальниково. Але і з тих оповідань виявляється, що Сташинський віддав у руки МГБ члена ОУН Стахура та провідника підпільної клітини, який був у контакті з його сестрою. Німецький суд провокативною діяльністю Б. Сташинського на Україні не цікавився. Суд розглядав лише злочин, який був доконаний на німецькій землі.

Після втечі з підпілля Б. Сташинський стає робітником так званої спецгрупи МГБ. У цій спеціальній групі він показав себе надійним вислужником і здобув у чекістів довір'я та признання. Зі спецгрупи його забирають до Києва і дають йому ґрунтовний шпигунський вишкіл з підготовкою до праці в Західній Німеччині. Він окремо вивчає німецьку мову. Після дворічного шпигунського вишколу в Києві Б. Сташинському дають польське прізвище «Качор Броніслав» і пе-

ревозять його в Польщу. На доручення начальників МГБ там він вивчає біографію однієї фольксдойчерської родини, знайомиться з місцевістю, де та родина жила. Від МГБ Б. Сташинський одержує документи на прізвище «Йозеф Леман» і вже як «фольксдойч» переїздить у Східну Німеччину.

Увесь час Богданом Сташинським опікується його зверхник чекіст, який Сташинському відомий під іменем «Сергей». Сташинський був у кількох містах східної зони Німеччини. Там він удосконалював свою німецьку мову, засвоював німецькі звичаї. Щоб краще ознайомитися з німецькою ментальністю, Сташинський на деякий час іде на працю у фабриці. Після того його начальник Сергей поступово починає посилати в Західну Німеччину з різними завданнями. Він відвозить совєтським агентам гроші, інструкції, забирає в них звіти. Також сам провадить розвідчу роботу, шпигуючи за американськими військовими частинами.

Всіх агентів, за яких розповідав Б. Сташинський, по прізвищах не називав. Американські й німецькі контррозвідчі установи мали до тих агентів свої підходи і мали для них свої плани, та вони до вбивств не були причетними. Правда, на суді згадувалися прізвища агентів Бесаги та Максимова. Останній сидів якраз у тюрмі, а Бесага втік на Схід.

У квітні 1957 року Богдан Сташинський десять днів перебував у Мюнхені. Тоді він розшукав мешкання д-ра Л. Ребета і вивчив шлях, яким д-р Ребет ходив на працю. У вересні 1957 р. з Москви в Східний Берлін приїхав чекіст-спеціаліст і привіз таємну зброю, проінструктував Б. Сташинського, як тією зброєю орудувати, й вони разом випробували її на собаці. На суді Сташинський запевнив, що зброя була фабричного виробу. Отже, це вказувало, що вона була в серійному виробі. Сташинського начальник Сергей і спеціаліст із Москви в розмові хвалилися, що та зброя вже давно випробувана. Сташинський уже тоді зрозумів, що тією зброєю вже виконувалися атентати.

12-го жовтня 1957 року Б. Сташинський доконав замах на д-ра Лева Ребета. В нагороду за те він отримав від КГБ фотографічний апарат. За тим починається інтенсивне стеження за Провідником С. Бандерою і д-ром Ярославом Стецьком.

У травні 1958 року Б. Сташинського посилають до Роттердаму, де відбувалося урочисте вшанування пам'яті св. п. полковника Є. Коновальця з приводу двадцятиліття його трагічної смерти. Сташинський свідчив, що КГБ планував на могилі св. п. Є. Коновальця

підложити вибуховий матеріал, щоб таким чином знищити всю провідну верству націоналістів. Згідно з нашими відомостями, голландська поліція викрила заложену міну, але про те промовчали подавати публічно.

У Роттердамі Б. Сташинський мав змогу добре придивитися до особи Провідника. Московські змовники підступних вбивств переконалися, що в Сташинському мають добрий матеріал для їхніх брудних діл. У квітні 1959 року Богдана Сташинського викликають до Москви, де з ним розмовляли високопоставлені начальники. Там йому сказали, що Бандеру треба конче знищити. Для тієї мети і сконструйовано удосконалену зброю, з якої можна стріляти два рази. Московський начальник заявив, що як Бандера матиме охорону, то дадуть більше людей і Бандеру таки мусять знищити навіть хоча б разом із охороною.

За твердженням Сташинського, С. Бандера для КГБ був фатум. КГБ бачив роботу Бандери скрізь, лише в КГБ не знали, де Провідник мешкає, а тому не міг його контролювати. В КГБ була велика радість, як було встановлено агентами КГБ місце замешкання С. Бандери. Ці скупі зізнання Б. Сташинського говорять нам, як з Москви стежили за Бандерою, яку увагу йому уділяли.

Під час перебування в Москві, на першого травня Сташинському дають місце на трибуні оглядати першотравневу параду. Це один із психологічних методів опрацювання кандидата, який Москва застосовує до своїх робітників, щоб виробити в них моральну стійкість.

Уже в травні 1959 року Б. Сташинський знову в Мюнхені. Він готовий виконати атентат на Бандеру. Він бачив Бандеру на подвір'ї біля авта. Вже був відміряв кроки у напрямку до Провідника. Але, як говорив Сташинський на суді, тоді атентату він не поповнив, бо його сумління підказувало йому не виконувати атентату. Одначе це зізнання Сташинського сумнівне. Знаючи згадане подвір'я і довколишні забудовання, скорше всього Сташинський просто не був певний, чи Провідник був на подвір'ї сам один. Напевно, тоді Сташинського покинула відвага виконати атентат на Провідника ОУН.

У міжчасі на доручення КГБ Сташинський мусів помиритися з його рідними, з його родиною. Приїхавши до Борщович, Богдан не заходив у хату відразу, а спершу поговорив із сестрою, яка потім пішла і підготовила батька до зустрічі із сином. У хаті його прийнято холодно.

На початку жовтня 1959 року Сергей повідомив Б. Сташинського, що прийшов наказ їхати до Мюнхену і завдання мусить бути ви-

конане. Сташинський їде до Мюнхену і цього разу йому вдається поповнити, виконати злочин.

Коли він повернувся до Берліну, його вітає начальник Сергєй із виконанням «завдання». Комендант (генерал) чекістського лігва в Карлсгорсті (біля Берліну) з нагоди вбивства Провідника влаштовує баль і повідомляє Сташинського, що в Москві йому призначена нагорода — орден «Червоного прапору». Москва тріумфує, що Бандера не живе.

У Сташинського виринають його особисті справи, які впливають на його роботу і начальників. Він закохався в німецьку дівчину Інге Поль. Це не сподобалося начальникам в КГБ. Вони не дають Сташинському дозволу з нею одружуватися.

В грудні 1959 року Сташинський із Сергєєм поїхали до Москви, де вбивникові Провідника вручено орден і його прийняв на розмову голова КГБ Александр Шелєпін. Шелєпін цікавився деталями атентату, зокрема розпитував: «Чи правда, що Бандера сам ніс закуплені продукти, помідори, про що писала західна преса?». Користаючи з радощів у Москві, Сташинський просить Шелєпіна дозволити одружитися з німкенею. Шелєпін дав Сташинському дозвіл, з чого генерали КГБ були незадоволені.

Тепер на чергу приходить виконання атентату на Ярослава Стецька. Сташинський залишився у Москві для підготовки плану перенесення його на Захід. Жінка-німкеня не могла звикнути до московського способу життя. Вона почала нарікати. Сташинський помітив зміну ставлення начальства до нього. Його вишкіл і плани відкладають. Одного разу в готелі, де мешкали Сташинські, він полював за блощицями і знайшов підслуховуючі апарати. Сташинський зрозумів, що йому вже не довіряють. Він подав скаргу і просить Шелєпіна прийняти його на розмову. Шелєпін на розмову його не прийняв. Сташинський помітив, що його листи переходять через цензуру. Він зрозумів, що його кар'єра заломлюється. Зрадник тоді все ще не міг збагнути, що він для Москви вже ненадійне знаряддя.

Жінка Сташинського завагітніла. Начальники КГБ радили йому медичним способом усунути плід. Різдвяні свята 1960 року. Сташинський з дружиною хотів їхати на свята до жінчиних родичів. Але йому в КГБ не дали дозволу виїхати. Жінка одержала дозвіл виїхати аж після свят. Коли він з нею зайшов до головного управління КГБ, їй сказали вийти, бо вона чужинка і не має права сюди заходити.

Зрадник свого народу починає розуміти, що це все значить. Перед виїздом жінки він з нею умовляється в листах писати умовні знаки.

Виходить, що вони вже тоді говорили, щоб вона шукала шляхів на Захід.

Після виїзду жінки через деякий час Сташинського викликав до себе генерал КГБ і його гостро ганив за «поведінку». Сташинському не дають дозволу виїздити з Москви. Він помітив, що за ним слідкують. Коли жінка повідомила про народження сина, Сташинський не отримав дозволу її відвідати. По п'ятьох місяцях прийшла вістка, що син помер. Сташинському дали дозвіл поїхати на похорон сина, але при тому Сташинському дають опіку — кагебіста, мовляв, «для охорони, щоб вороги народу чогось злого не накоїли йому». Кагебіст Сташинський розуміє, що все це означає, і вже передбачає свій кінець. Рівночасно в нього постають сумніви відносно смерті дитини.

Приїхавши до Східного Берліну, Сташинський побачив, що, крім охоронця з Москви, за ним стежать інші. Сташинському зрозуміло, що його голова під загрозою. Жінка знову піддає йому думку тікати на Захід. Він знає, що лише тепер є така нагода перед похороном дитини, бо потім уже такої нагоди не буде і буде пізно робити будь-які заходи до втечі. Сташинські тікають і зголошуються в західної влади.

Так виглядала історія, яку розповів Богдан Сташинський на суді. Але це не все. Бо старанно привезені документи на Захід, які розглядали на суді, вказують, що Сташинський готувався до втечі й напевно привіз речі, які на суді не порушувалися, та вони і не мали відношення до вбивств. Це вказує, що Сташинський готувався чимсь викупитися на Заході, що, зрештою, йому і вдалося.

Крім того, ми бачимо всю підлу душу Сташинського. На нього не мав впливу той важкий стан, у якому находився і далі находиться наш народ. Сташинського не зворушували злидні нашого народу, терор Москви над нашим народом. Для власного інтересу Сташинський продавав ворогові своїх ровесників, своїх близьких. Він робив кар'єру, отримував нагороди, похвали, подарунки за людські сльози, за кривду своєму народові. Його місячна платня з 800 рублів виросла до 2500 рублів. Він вбивав і готовий був далі вбивати. Лише його персональне непорозуміння довело до конфлікту з установою, якій він служив.

Богдан Сташинський — це тип холодного калькулятора, кар'єриста. Не можна відібрати йому в цьому його здібностей. Хто слідкував за його поведінкою на суді, той міг виробити собі про нього ясніший портрет і ствердити, що Б. Сташинський належить до фа-

хово вишколених агентів із всестороннім знанням. На всі питання суддів, предсідника суду Сташинський відповідав чемно, послушно-покірливим голосом.

Зовсім інакше Сташинський поводився перед прокурором, а ще інакше — перед адвокатами. Коли говорилося про Українську Визвольну Боротьбу ОУН і УПА, тобто про питання, які болять кожному українському патріотові, він старався своєму голосові надавати байдужости, немов говорилося про справи малозначні, й намагався швидко, вміло від тих питань відчепитися.

З розповідей про працю його в КГБ, про людей, які, як було видно, потерпіли внаслідок Сташинського провокативної роботи, він говорив спокійно монотонним голосом, немов то не йшлося про життя людей і долю цілих родин. Коли ж мова заходила про персональні Сташинського справи, тоді він дещо підвищував голос і в його тоні відчувався голос скривдженого слуги, який мав жаль до свого пана. З цього можна було виробити собі погляд, що в того типа на першому місці була його особиста кар'єра й його особисте положення.

Саме тут, мені здається, є ясна відповідь, чому він втік на Захід. Він спокійно розрахував, що на Заході немає кари смерти. За матеріали, які потрібні для західних контррозвідок, він забезпечив собі опіку та змогу мститися на своїх вчорашніх хлібодавцях у КГБ.

Цікавою була поведінка журналістів. Поважних пресових агентств журналісти в перші дні процесу були дуже стримані в своїх звідомленнях із залу суду. Журналісти брукової німецької преси спочатку не могли зрозуміти цілости справи й поміщували в перші дні процесу досить заплутані інформації. З самого початку процесу над Сташинським добру поставу зайняла «Франкфуртер Альгемайне Цайтунг» — одна з найповажніших газет. Пізніше всі чужинецькі часописи поміщували корисні для нас матеріали, а дуже некорисні для Москви. В залі суду були заступлені всі часописи світової преси.

Ми мали відомості, що в цей час у Москву не допущено ані однієї газети із Заходу. Совєтське пресове представництво на процес над Сташинським не посилало офіційно від себе нікого. В перших днях процесу в залі й біля будинку суду було ряд осіб, які нам відомі як працівники московської таємної служби КГБ. Дехто з них намагався поширювати вістки, що це все інспіроване американськими й німецькими чинниками, щоб допомогти бандерівцям вийти зі скрутного положення. Але це все дуже скоро втратило під собою грунт, бо процес давав кожної години такий переконливий матеріал, що всі сумніви зникали.

На окрему увагу заслужив німецький суд, а зокрема предсідник суду д-р Ягуш. Було відомо, що в німецьких урядових колах була настанова, щоб про Сташинського взагалі нічого не подавати до публічного відома. Справу вирішив бундесканцлер д-р К. Аденауер, який справу поставив ясно, тобто що все треба подавати до публічного відома і Сташинського треба судити.

Також під час підготовки до процесу були намагання ставити обвинувачення в кримінальній площині, не чіпаючи політичного підложжя вбивств. Організація всі свої впливи використовувала для ведення політичного процесу, який потрібний був для Української Визвольної Справи.

Предсідник суду д-р Ягуш намагався вияснювати цілість справи, не оминаючи і політичного аспекту. Для нас це було дуже корисним. Суд вияснив, що за злочин вбивства відповідальний ЦК КПСС і уряд Совєтського Союзу. З дорученням ЦК КПСС Шелєпін давав наказ виконати злочин. Ворошилов з рамени уряду СССР давав злочинцеві урядову нагороду — орден «Червоного прапору».

Москві вдалося процес над вбивником Головного Отамана Симона Петлюри звести в некорисний напрям для української справи. За вбивство св. п. полк. Євгена Коновальця також не було правних підстав судити Москву. Великий московський апарат робив усе можливе, щоб і справу вбивства св. п. Провідника ОУН Степана Бандери так само заплутати, затемнити. Одначе цим разом Москві це не вдалося. Суд вияснив справу і світові показано правдивих злочинців та правдиве обличчя Москви. Нам дано правні основи показати світові, хто є злочинцем, який поряд пропагандивних акцій про мир, дружбу і гуманність провадить скритовбивства, за які також несуть відповідальність і московські науковці, що винайшли таємну зброю для КГБ.

И Н С Т Р У К Ц И Я

1. На писчей бумаге хорошего качества написать только на одной стороне открытый текст письма /от руки или на пишущей машинке/ на немецком языке обычного семейного или дружеского содержания. Шариковой ручкой не писать.

2. Письмо кладется на стекло вверх чистой стороной, сверху накладывается лист копировальной бумаги любой стороной, сверху этого листа кладется чистый лист бумаги. Отступая от краев на 1 1/2 – 2 см пишется карандашом типа НВ 2В или В разборчиво /желательно печатными буквами/ тайнописный текст со средним нажимом, чтобы на чистой стороне письма, на которую наносится тайнописный текст, чтобы ни в коем случае не было вдавленностей от букв /для этого и подкладывается стекло/.

3. После нанесения тайнописного текста карандашный текст сжечь, копирку заложить среди других чистых почтовых листов /она пригодна для написания 45–50 писем/.

Письмо взять осторожно за края и подержать его над паром 20–30 секунд на расстоянии 15–20 см от источника пара /чайник, кастрюля с водой/. Письмо свернуть тайнописным текстом внутрь, положить в конверт и направить адресату.

Обстоятельства пока так сложились, что мы не можем с Вами лично встречаться. Мы время от времени будем посылать Вам короткие письма, пользуясь прилагаемой здесь копиркой, Вы можете 1–2 раза в месяц посылать свои сообщения тайнописью.

Письма посылайте по адресу, известному Вам от имени вымышленного лица из какого-либо мюнхенского /или другого города/ адреса.

При последней встрече было наблюдение, сообщите, не подвергались ли Вы задержанию или допросу, какая вокруг Вас обстановка.

ВОРОГ ЗІ ЗЛОЧИННОЮ ПСИХІКОЮ

Провокації і терор проти ОУН-бандерівців, а пізніше проти УПА провадив совєтський партизанський відділ під командуванням полковника НКВД Д. Мєдвєдєва, що мав свій осідок на Волині. Дуже багато часу втратила Служба Безпеки, щоб виявнити, хто ж то підшивається під бандерівців та їхню Службу Безпеки ОУН; хто ж то арештовує і розстрілює людей.

Совєтський партизанський відділ під командуванням полковника НКВД Мєдвєдєва складався з чекістів, розвідників-провокаторів. Цей відділ мав добре вишколену й модерно озброєну охорону. Але той відділ совєтських партизанів не брав ніякої участи в боях із німцями, а лише провадив розвідку проти Українського Визвольного Руху ОУН і УПА.

Чекісти мали адреси комуністів і сексотів НКВД ще з 1939 — 1941 років на Волині й у Галичині, а також старі зв'язки з поляками, які вкрай вороже були настроєні до українців. Старий чекіст-провокатор О. Лукін, який у відділі Мєдвєдєва займався розвідкою проти ОУН, проклав доріжку до Т. Боровця-Бульби, який мав партизанський відділ. Різними обіцянками О. Лукін домовився з Т. Бульбою, що між партизанами Бульби та Мєдвєдєва укладається перемир'я. Ще в двадцятих роках чекіст О. Лукін брав участь у боротьбі з антикомуністичними повстанцями в Україні й добре знав психологію отаманів. Договір Бульби з Лукіним створив між двома групами нейтралітет.

Чекісти Мєдвєдєва перебували на чужій і ворожій їм території, не мали ніякої можливості розгортати розвідувальну роботу. Нейтральність із Бульбою створила їм свободу руху, і чекісти невдовзі поналагоджували свої зв'язки, зібрали інформації про ОУН-бандерівців. Вони потайки ночами викрадали провідних членів ОУН у селах, які були близькі до розташування чекістів. В руки тих чекістів потрапило ряд зв'язкових ОУН із поштою, і тоді ті чекісти перевдягалися за повстанців та членів Служби Безпеки й поширювали вже свою діяльність на Волині.

Після піврічного перемир'я чекісти односторонньо зірвали той договір, напали на осідок Бульби, вбили кількох «бульбівців». Так чекісти використали перемир'я для себе, що принесло шкоду Визвольній боротьбі ОУН і УПА на довгий час.

У згаданому відділі Мєдвєдєва був широко розрекламований розвідник М. Кузнєцов, що перевдягався за німецького офіцера Пау-

ла Зіберта. Кузнєцов-Зіберт виконав атентати на німецьких генералів Прицманна, Ільгена в Рівному, д-ра Бауера у Львові. Але М. Кузнєцов був не лише атентатником, а одночасно він був і провокатором. Виконуючи у Рівному вбивчі замахи, М. Кузнєцов на місці злочинних вчинків «губив» течку з бандерівською літературою і прізвищами української інтелігенції. Розстріли німцями української інтелігенції в Рівному відбувалися за тими списками, які «розгубив» М. Кузнєцов. За злочини супроти українського народу М. Кузнєцова покарали чинники ОУН і УПА.

Під час гітлерівської окупації німецькі таємні служби в Україні не мали успіху. Агентуру, яку вони завербовували, дуже швидко викривала Служба Безпеки революційної ОУН. У четвертому кварталі 1943 року на Волині відбулося декілька вишколів членів Служби Безпеки для районного й обласного рівнів. У цих вишколах і в обговоренні набутого досвіду на Волині брав участь керівник Служби Безпеки, член Проводу революційної ОУН М. Арсенич, відомий під псевдом Михайло, з кількома своїми співпрацівниками.

Вишкіл та обговорення планів праці були підготовкою до боротьби з агентурою НКВД і НКГБ. Треба мати на увазі, що у цей час на Волині ОУН і УПА були повними господарями на своїй землі, що давало змогу для проведення вишколів усіх напрямків.

З совєтських партизанських відділів було створено партизанську дивізію, а командиром її призначено генерал-майора П. Верщигору. На Волинь прийшла регулярна совєтська армія. Партизанську дивізію відразу ж розформували, а партизанів розподілили по районах, у станиці НКВД, що стало пострахом і нещастям українським людям. Ці партизани стали творити внутрішні війська НКВД, вони були здеморалізовані, п'яниці й під прикриттям «боротьби з бандерівцями» грабували населення та гвалтували безборонних жінок.

Совєтська армія зайняла Галичину. Московський центр із спеціальними уповноваженнями прислав до Дрогобича А. Сабурова, а до Станіславова — М. Слоня. Служба Безпеки довідалася, що А. Сабуров раніше командував совєтським партизанським відділом на Поліссі. Увага А. Сабурова на Поліссі була спрямована не на боротьбу з німцями, а на боротьбу лише з націоналістами-бандерівцями. Сабуров та Слонь у Дрогобицькій і Станіславській областях створили безправ'я.

У 1953 році М. Слоня відкликали до Києва, його було призначено на пост заступника міністра внутрішніх справ і обрано депутатом Верховного совєта СССР. Так Москва нагородила за заслуги перед

нею одного з яничарів. По кількох роках злочинної «роботи» А. Сабуров зник за станом свого здоров'я.

Весною 1945 року з Волині до Олеського району Львівської області прибула сотня, яка називала себе Волинською сотнею УПА. Командир її листом через зв'язкових запрошував на дуже важливу нараду референтів Служби Безпеки ОУН з районів Олеського, Буського і Золочівського та командира групи Крайового Проводу Клея — Дмитра Куп'яка. В цей же час Служба Безпеки одержала повідомлення, що в Соколівці енкаведисти заарештували близько двадцяти людей і почали їх у сільраді допитувати. Але хтось повідомив про те Волинську сотню УПА. Вона оточила сільраду в Соколівці й визволила заарештованих та взяла в полон енкаведистів. Розвідка Служби Безпеки ОУН швиденько зібрала інформації, які вказували на те, що Волинська сотня УПА є нічим іншим, як лише провокативною сотнею НКВД. Округовий Провід ОУН із бойовою групою Служби Безпеки запросили до села Болотинова представників Волинської сотні. Їх прийшло шістьох, яких негайно заарештувала Служба Безпеки.

З документів, знайдених у шістьох членів Волинської сотні, та їхніх зізнань вияснено, що то був план Львівського обласного управління НКВД, узгіднений із НКВД на Волині з метою знищити провідних людей вищезгаданих районів у Львівській області. План чекістів провалився.

Служба Безпеки ОУН у своїх архівах мала сотні звітів із злочинної роботи НКВД — МВД. На сьогодні вже доступні архіви НКВД — МГБ, в яких є звіти чекістів про свої ж злочини.

Полковник Іван Білас — кандидат юридичних наук, докторант Академії МВС — тепер має доступ до архівів НКВД — МГБ і в лондонському журналі ОУН «Визвольний шлях» (Ч. 5. Травень, 1993 р. стор. 536 — 545) у статті «Протистояння. Акції репресивного апарату тоталітарного режиму проти Національно-Визвольного Руху Українського Народу. До 50-ліття УПА» подає матеріали з того архіву. Ми наводимо тут декілька архівних матеріалів без коментарів:

21-го липня 1946 року за №5075/4 полковник Павлов надсилає Т. Строкачу доповідну записку «Про ріст злочинности та інші аморальні прояви в частинах військ МВД», де зазначає:

«... Останнім часом злочинність не зменшується, а швидким темпом зростає і набирає масового характеру. Цілий ряд командирів підрозділів, які не контролюються з боку командування полків та дивізій, ступили на шлях розкладу. Групують навколо себе підлеглих, випивають і нерідко беруть участь у скоєнні злочинів...

9-го травня 1946 року заступник командира 1-ї роти 91 СП лейтенант Сорокін разом з командиром кулеметного взводу молодшим лейтенантом Карповим, будучи в нетверезому стані, викликали на допит затриману жінку. Під час допиту побили її залізними прутами...

Після цього «допиту» жінка не змогла вийти з приміщення, де проводився допит, її вивели бійці.

За ці дії Сорокін і Карпов мали лише дисциплінарне стягнення від командира дивізії...

... Командир 3-го взводу, першої стрілкової роти, 86 СП — молодший лейтенант Н. Казаков, беручи участь зі своїм підрозділом у проведенні операцій по боротьбі з бандами УПА, систематично порушує революційну законність: проводить незаконні затримки місцевих жителів, під час допитів по-звірячому поводиться, в результаті чого громадянка Дума не витримала тортур і померла... Практика порушення совєтської законности та допитів затриманих осіб, в тому числі і жінок, із застосуванням різного роду побиття та тортур, у першому батальйоні 86 СП ввійшли у систему, і командування батальйоном схвалює дії такого роду. Більше того, заступник командира батальйону капітан Шашін особисто сам неодноразово брав участь у таких «допитах» затриманих і застосовував до них тортури. До речі, у травні 1946 року підрозділом батальйону при проведенні операції в селі Боків Підгаєцького району Тернопільської области була затримана вагітна жінка Саба, яку Шашін «допитував», побив, а потім клав її на стілець і сідав на живіт. Жінка захворіла, після чого була звільнена.

Про факти побоїв військовослужбовцями затриманих було відомо командирові полку підполковнику Лашманову. Він неодноразово сам був присутній при таких «допитах», які супроводжувалися побоями затриманих, але не вживав ніяких заходів для їх усунення.

... Така практика побиття затриманих, практикована під час допитів, введена працівниками місцевих органів МВД начальником Підгаєцького РВ МВД лейтенантом Юр'євим та його заступником старшим лейтенантом Риловим».

«... 10-го липня 1946 року група військовослужбовців 6-ої стрілкової роти 169 стрілкового полку в кількості 12 чоловік під командуванням молодшого лейтенанта Амінова вийшла на пошуки банди українських націоналістів з прочісуванням сіл: Сошино, Нуйно, Раків Ліс і Довга Нива Камінь-Каширського району...

14-го липня 1946 року о 15-й годині ця група знаходилася в одному з хуторів села Станіславівка. У цей час в одного з жителів було весілля, куди був запрошений і молодший лейтенант Амінов. Прийнявши запрошення на весілля, Амінов протягом двох годин пив горілку і танцював. Закінчивши гуляння, Амінов повернувся до групи бійців у сильному сп'янінні, дав команду всім зібратися і повів їх на другий хутір.

По дорозі у кущах був затриманий 9-річний хлопчик, якого Амінов почав допитувати, чи є на хуторі бандити, на що хлопчик відповів — не знаю. Тоді Амінов вистрелив з пістолета декілька разів над головою хлопчика і двічі вдарив його по лиці тим же пістолетом. Після того забрав хлопчика і повів до хати... біля хати загавкав пес, який був на прив'язі, і Амінов одним пострілом убив його.

На постріл з городу прибігла господиня хати. Побачивши убитого пса і заплаканого сина, підняла крик і плач. Для того, аби вгамувати господиню, Амінов накинувся на неї і, показуючи зарядженим пістолетом на свої погони, сказав: «Я совєтський офіцер, що хочу, те й роблю».

Що ж відбулося уже повоєнного 1946 року в Микитинцях? Для повноти та об'єктивності відтворимо цю трагедію мовою документу:

«... В ніч з 13-го на 14-го вересня 1946 року начальник гарнізону, який дислокувався у селі Микитинці Косівського району Станіславської області, командир 4-ої роти 448 СП внутрішніх військ МВД старший лейтенант Лагода із складу довіреної йому роти виділив три групи по 3 — 4 особи, перед якими поставив завдання: 13-го вересня 1946 року о 22.00 годині тайком вийти на окраїни села Микитинці в трьох напрямках і залягти в засідці з метою виявлення та знищення бандитів ОУН. У засідці знаходитися до четвертої години 14-го вересня 1946 року, після чого так же скритно повернутися в гарнізон.

Було наказано заходити по дорозі в ті будинки, де буде горіти світло, із завданням виявлення їх жителів та затримки підозрілих.

У числі членів груп, висланих у засідки, були рядові П. Бутов, А. Васильєв, В. Степанов на чолі з командиром відділення сержантом М. Скотніковим.

Приступивши о 22.00 годині до виконання цього завдання, сержант М. Скотніков сказав підлеглим, що він має намір зайти по дорозі до одного знайомого громадянина та взяти у нього довг — літру горілки. У цьому ніхто з бійців йому не заперечував, оскільки він був

старшим групи. Зайшовши до знайомого громадянина, Скотніков вимагав горілку і закуску, яку нібито той йому винен. Знайомий дав йому горілку, біля кілограма кулеші, огірків та яблучного повидла.

Забравши це все, вони прибули до місця засідки біля 23.00 години і розпили горілку. У засідці просиділи до 2 години 30 хвилин. Потім Скотніков самовільно зняв засідку раніше вказаного йому часу і завів групу у село Микитинці. Проходячи селом, вони помітили, що в одному з будинків горіло світло. Вирішили туди зайти, щоб допити залишену самогонку.

Зайшовши у будинок, Скотніков запитав у господині, чому в її хаті не зачинені двері. Вона відповіла, що ще не йде спати, а тому відчинені двері і горить світло. Скотніков запропонував бійцям сісти за стіл і допити горілку. Від горілки відмовився тільки один Васільєв, заявивши, що у нього болить голова.

Розпиваючи горілку, Скотніков запропонував господині вийти з хати і встановити нагляд. У випадку, коли хтось буде проходити, то зразу ж повідомити його. Господиня погодилась і вийшла на вулицю. Усі військові залишилися в хаті.

Невдовзі господиня сказала, що хтось по вулиці їде верхи на коні. За наказом Скотнікова з хати вийшли рядові Бутов і Степанов, які наздогнали проїжджого і перевірили документи. Особа не здалась підозрілою, і вони відпустили її, повернувшись допивати горілку, залишаючи «на посту» господиню.

Випивши горілку та будучи у стані сп'яніння, рядовий Бутов пішов до ліжка, на якому спала дівчина, розбудив її і почав пропонувати близькість з ним, після чого ліг у постіль до дівчини. Вона на це не погодилась і почала кричати. На крик дочки ввійшла мати, яка просила не чіпати її дочку і сказала: «Не руште її, вона ще молода; їй всього 14 років». Втручання матері не дозволило Бутову здійснити свій намір, і всі незабаром пішли з хати.

Вийшовши, Бутов запропонував зайти ще в якийсь дім, на що сержант Скотніков дав дозвіл. Підійшовши до будинку місцевого жителя Микитюка М. О., Бутов постукав у двері. Господар запитав: «Хто там?» Після того, як Бутов відповів, що «свої, відкрий», Микитюк сказав, що вночі нікого в хату не пускає. Тоді Бутов підійшов до вікна, ударом прикладу рушниці вибив шибу і наказав відчинити двері, бо в іншому випадку буде стріляти. При цьому направив дуло рушниці на громадянина, що відповідав з будинку. Господареві нічого не лишалося, як підкоритися волі Бутова.

Зайшовши у хату Микитюка, Скотніков, Бутов і Степанов поводили себе нетактовно, видаючи себе за бандитів ОУН. Васільєв у той час був на сторожі під будинком. Скотніков і Степанов почали курити, а Бутов, побачивши біля пічки працюючу жінку, запропонував їй вийти на двір, мотивуючи тим, що повинен їй щось сказати. Жінка відмовилася вийти з хати, після чого він силою взяв її за плечі і насильно вивів у сіни, де її згвалтував.

При кожній спробі закричати, Бутов давав їй ляпаса; батько дівчини намагався вийти та допомогти їй звільнитися від озброєних людей, однак сержант Скотніков його не пустив. При цьому наніс Микитюку декілька ударів по голові та обличчю. Через декілька хвилин у сіни вийшов сержант Скотніков, який, застосувавши фізичну силу і погрожуючи зброєю, теж згвалтував її. Це була Микитюк Ганна Михайлівна, 1922 року народження.

Важливо зазначити, що всі військовослужбовці групи Скотнікова були без погонів і діяли під виглядом бандитів «ОУН». Зайшовши в хату Микитюка, вони найперше поцікавилися, чи здав він сільськогосподарську поставку державі. Коли Микитюк відповів, що ще не здав, хтось із них сказав: «Ну і не здавай, тому що то все даєте «совітам», а ми в лісі сидимо без хліба». Перед тим, як вийти з хати, Бутов звернувся до Микитюк Ганни: «Веди нас до секретаря сільради. Ми голову вже повісили, а тепер і секретаря...» Але вона від супроводження відмовилася. Через декілька хвилин всі вони пішли.

... Зайшли і до другого місцевого жителя — Ориняка Василя Якубовича, 1894 року народження, від якого дізналися, що він є головою земельної громади села. Хтось із них сказав: «Нам якраз таких і треба, зараз же збирайся і веди нас до секретаря сільради. Ми обидвох вас повісимо».

Ориняк Василь зі страху швидко зібрався і повів їх до секретаря сільради громадянина Корнята і за пропозицією Бутова попросився в дім. Жінка секретаря швидко відкрила двері, і вони зайшли до хати. Побачивши, що секретаря в хаті немає, Бутов обвинуватив Ориняка в тому, що він їх підманув, кажучи, що секретар вдома. При цьому він наніс декілька ударів по голові та обличчі кулаками і прикладом рушниці.

Відпускаючи додому Ориняка, хтось із військових запитав: «Скільки військових стоїть у селі Микитинцях?» Коли Ориняк відповів, що не знає, то йому запропонували, щоб він на завтра дізнався і, коли вони прийдуть до нього, доповів їм. А також погрозили: «Якщо не виконаєш нашого наказу, то ми тебе повісимо, а хату спалимо».

Після того, як Ориняк пішов з хати, Бутов вивів жінку секретаря сільради, громадянку Корнят Ганну Дмитрівну, 1909 року народження, завів її за вугол хати і згвалтував.

Не встиг закінчити своєї «роботи» Бутов, як до нього підійшов сержант Скотніков, стягнув його з жінки і сам повторив те саме. Після Скотнікова те саме здійснив Степанов, а потім вони всі пішли до свого гарнізону. Перед тим, як піти, Степанов сказав: «Передай своєму чоловікові, щоб він добре працював і нікого не ображав».

Наблизившись до гарнізону, сержант Скотніков зупинив своїх бійців і попередив: «Ми сьогодні накоїли справ. Дивіться, про це нікому не говоріть, бо за таке нам тюрма. Нікому нічого не доповідайте, я буду сам доповідати».

Прибувши у гарнізон, Скотніков про «виконання бойового завдання» нікому не доповідав, а поклав усіх спати.

Ранком цього ж дня, тобто 14-го вересня 1946 року, до начальника гарнізону старшого лейтенанта Лагоди з'явилося декілька жителів села — Микитюк Ганна та її батько, Микитюк Михайло, а пізніше прийшла і Корнят Ганна, які йому заявили про своє підозріння на військових його гарнізону, розказавши про безчесні дії, які вони творили в минулу ніч.

Лагода о 14.00 допитав усіх військових групи сержанта Скотнікова. На всі поставлені питання вони відповіли негативно.

Коли вдень 14-го вересня 1946 року у село приїхав голова Косівської районної ради депутатів трудящих Бондарєв, місцеві жителі, які потерпіли від невідомих озброєних військовослужбовців, поскаржились йому.

Голова райради зв'язався з Лагодою по телефону, і вони вирішили зробити очну ставку між жителями села та військовими, які здійснили провокаційні дії під маркою бандитів «ОУН». О 16.00 годині Лагода наказав стати в ряд сімом підлеглим йому військовослужбовцям, які в минулу ніч були у засідці на краю села.

Усі вони були одягнені так, як на завданні, і з тією ж зброєю. До вишикуваних військовослужбовців були запрошені жителі села, які поскаржилися. Серед військових громадянка Ганна Микитюк впізнала сержанта Скотнікова і сказала: «Це той, який бив мене і згвалтував». Не встигла договорити, як сержант Скотніков, схопивши рушницю, вистрелив у напрямку Ганни Микитюк і легко поранив її у ногу. Всі жителі, які прийшли за викликом старшого лейтенанта Лагоди та голови райради, налякалися і повтікали по хатах.

Скотніков був роззброєний та направлений у штаб батальйону. На другий день командуванням 448 стрілецького полку, зокрема старшим лейтенантом Поповим було проведено допитування. У своїх висновках, поверхових та необ'єктивних, дізнавач виклав таке: у ніч з 13-го на 14-го вересня 1946 року в селі Микитинці діяла невстановлена бандитська група «ОУН», яка бешкетувала, била та гвалтувала мешканців села...»

Навіть із цього архіву НКВД—МВД бачимо, що внутрішні війська НКВД — МГБ переодягалися в ОУНівців, яких вони називали «бандитами», і чинили бандитські злочини. В час же цього советського бандитизму советська пропаганда широко розписувала про «героїчні діла доблесних» чекістів. Так виглядала советська влада.

Кожний член ОУН, як борець підпільної ОУН, був навчений бути уважним до кожного підозрілого явища, до кожної підозрілої особи та негайно про все звітувати своєму зверхникові, який ці підозріння передає Службі Безпеки ОУНр. Мережа Революційної ОУН була широко розгалужена серед усіх верств народу. Тому Служба Безпеки ОУНр була добре поінформованою і знала, коли, де і куди скерувати увагу. Широкі кола нашого народу були вороже настроєні до советської влади й Службі Безпеки ОУНр давали інформації з ідейних мотивів.

Діяльність НКВД — НКГБ — МГБ і КГБ на вищих щаблях провадилася інтелігентними і фаховими чекістами. Але не всі вони мали віру у справедливість власної роботи. В більшості вони були кар'єристами.

У районних управліннях чекістів їхня діяльність була грубою, примітивною, що лише наводило страх. Їхні інформатори у переважаючій більшості були з числа стероризованих ними жертв, а тому вони діяли під страхом. Великі вимоги чекістів до «сексотів» часто доводили до фальшивих доносів, а тому «справи» просто фабрикували. Чекісти тому відкрито й говорили, що «дєло всєгда імєєм, только нужен чєловєк».

Ненормальність у комуністичній партії, а також у її органах безпеки породжували ворогів серед своїх. Постійне, «що, тобі не подобається советська власть?» чи шукання за «класовими ворогами» тримали у напрузі та непевності населення.

Розкриті Службою Безпеки ОУНр провокації МГБ — КГБ не завжди своєчасно можна було довести всім членам підпілля. У внутрішній політиці Московської імперії Україна постійно була пер-

шою і головною проблемою. Досвід московських органів безпеки, починаючи від царської охранки й до ЦК КПССівського КГБ, довів, що коли в провід підпілля вдасться пропхати своїх агентів, то визвольну боротьбу напевно можна заломити з середини. Про це чекісти знали, й до цього методу вони вдавалися з найвищих щаблів. Але всі їхні намагання мати свою агентуру в Головному Проводі Революційної ОУН під проводом Степана Бандери не мали ніякого успіху. Це дуже нервувало московський центр.

21-го листопада 1943 року на Волині з ініціативи ОУН і УПА відбулася Перша Конференція представників поневолених московським більшовизмом народів. Про підготовку до Конференції довідалася совєтська розвідка і намагалася ввести у керівництво Конференції свого агента. Служба Безпеки ОУНр розкрила плани совєтської розвідки і спаралізувала намагання НКГБ.

Оперативні робітники НКВД — МГБ шантажем і терором змушували до співпраці з ними, тобто робили людей своїми «сексотами». Терен був засмічений хамством, і Служба Безпеки ОУН намагалася вияснити, кого ж НКВД — МВД завербували до зрадницької роботи, застосовуючи свої протизаходи. Часто з'являлися члени Служби Безпеки ОУН до завербованого «сексота» і в присутності членів його родини, а також сусідів, вели подібну розмову: «Ми знаємо, що ти таємно працюєш з ворогом і шкодиш українським патріотам, які борються за Українську державу. Якщо ти з сьогоднішнього дня не припиниш ворожої роботи, то будеш покараний Революційним Судом».

До інших «сексотів» приходили працівники Служби Безпеки ОУН і просили їх, щоб вони зараз же все вияснили: ким цікавляться чекісти чи подали прізвища чекістів. Були такі, що погоджувалися працювати на обидві сторони; інші виїжджали з села. Багато було таких, яких чекісти заарештовували і судили за те, що вони відкрили бандерівцям таємницю. Донощики не могли приховати своєї злочинної роботи перед народом, вони були відомі людям, відомі Службі Безпеки революційної ОУН. У боротьбі з московською агентурою Службі Безпеки Революційної ОУН надходили цінні інформації від народу. Лише комуністична пропаганда поширювала про «всезнаючих» чекістів різні несусвітні легенди, і цим чекісти старалися приховати свої провали та невдачі.

У роках 1945—1947 чекістам удалося заарештувати у східних областях Дніпропетровській, Київській, Вінницькій та інших — ряд членів ОУН-бандерівців. Дехто із заарештованих погодився на

співпрацю з НКВД. Тоді чекісти створили провокативну ОУН, у склад якої ввели своїх чекістів, які виступали як провідники ОУН. Таким чином чекісти через Вінницьку і Житомирську області шукали зв'язків із Проводом ОУН. За деякий час через зв'язкових чекістська «ОУН» таки мала зв'язок із Проводом «ОУН» на Волині. Перевіркою тих зв'язкових і тією «ОУН» зайнявся керівник Служби Безпеки «Смок», правдиве прізвище якого Козак Петро, родом із Долини. Він мав ще ім'я Богдан.

Козак-Смок був розумним і досвідченим провідником Служби Безпеки. В розмові зі зв'язковими чекістської ОУН, а потім і з представниками її, Козак-Смок зрозумів, що має справу з провокацією НКВД. У цей час з'явилися наклепи на ОУН, написані Остапом Вишнею і відомим поетом Максимом Рильським. Від чекістської ОУН поступили вимоги, щоб Провід ОУН дав дозвіл знищити О. Вишню і М. Рильського. Козак-Смок зрозумів, що НКВД готує велику провокацію. Вдаючи, що він усьому вірить, Козак-Смок таки наполягав на зустрічі із провідником чекістської «ОУН».

До зустрічі членів Служби Безпеки з чекістами все було підготовлене. Під час зустрічі члени Служби Безпеки ОУН того «провідника» взяли на допит. Виявилося, що то був старий чекіст-провокатор. Дізналися, що план вбивства О. Вишні та М. Рильського був даний згори, від ЦК компартії. Комуністи О. Вишні та М. Рильському не довіряли і бажали їх позбутися. Отже, приготували провокацію, щоб вбивство двох відомих поета і гумориста приписати бандерівцям. У цій справі написані детальні протоколи. Та Козак-Смок загинув у лютому 1949 року, а його архів потрапив до рук НКВД. Таким чином, у НКВД ознайомилися із провалом їхньої провокації. Можна уявити, якщо б злочин чекістів удався, який би галас із неймовірними нападами робила тоді комуністична пропаганда на ОУН-бандерівців.

Петро Козак-«Богдан-Смок» — понад вісім років на провідному місці у Службі Безпеки Революційної ОУН боровся з гітлерівськими, а потім більшовицькими окупантами та розкривав і паралізував діяльність спецслужб окупантів. Проти П. Козака чекісти снували ряд провокацій, поширювали різного роду наклепницькі вигадки, які часто повторювали несвідомі люди. Петро Козак-Богдан-Смок був відомий як патріот Української Держави, за ідею якої він загинув.

Треба згадати серед провідних керівників Служби Безпеки Революційної ОУН на Волині Василя Макара псевдо — Будженко-Безрідний, родом із Сокальщини, та члена ОУН з околиць Луцька,

відомого під псевдо «Дід». У кінці 1951 року заарештували провідного члена ОУН Подільського краю Василя Бея, який носив псевдо «Улас». Він був на дві голови вищий від тих чекістів, які арештували та вели його справу. Бей-Улас увійшов у довір'я до чекістів і ніби став на совєтську платформу. Йому вдалося розвідати про нові технічні засоби чекістів, ознайомитися з методами їхньої праці, а потім він утік і про все повідомив Провід ОУН та Службу Безпеки. Втеча «Уласа» вважалася ударом по емгебістах, а всіх чекістів, які вели справу Бея-Уласа, було усунуто з їхніх постів та притягнено до відповідальності. Василь Бей-Улас загинув у 1952 році у бою з внутрішніми військами МГБ.

*

* *

Польща стала комуністичною державою, яку повністю контролювала більшовицька Москва. На окупованих Польщею українських землях — Сокальщині, Холмщині, Лемківщині — жили українці й вели з ворогами таку саму боротьбу, як і на Україні. Тут була поширена діяльність ОУН і УПА. Тому керівництво діяльністю українців та зв'язки з ними під Польщею належали до головних обов'язків Проводу Революційної ОУН. Так само на українських землях під Польщею активно діяла Служба Безпеки Революційної ОУН, а тому була потрібна інформація про органи польської безпеки.

Старий агент НКВД Бєрут, ставши при владі в Польщі, почав творити польський поліційний апарат на московський взірець, а для того Москва дала йому своїх офіцерів-чекістів. Офіційна назва його «Міністерство публічної безпеки». Сьомого грудня 1957 року цю назву замінено на «Міністерство внутрішніх справ». Неофіційно справи безпеки в Польщі підлягали Бєрутові та його двом дорадникам — Берманові й Мінцеві. На чолі Міністерства був поставлений поляк Радкевіч, а його дорадником був генерал НКВД Лялін, який і вирішував усі польські справи.

Радкевіч Станислав народився у Білорусії. В молодих літах належав до комуністичних бойовиків. Зараз же після створення Люблінського комітету С. Радкевіча викликав до Москви на розмову Берія. З Москви С. Радкевіч повернувся у Польщу з совєтськими радниками — генералом НКВД Селивоновським і генералом НКГБ Мєльніковим. Комендантом польської міліції був громадянин СССР полковник Гжибовскі. За охорону уряду «Польскі Людової» відповідав полковник НКВД Довкан.

Міністерство безпеки Польщі мало такі департаменти:

Департамент I — контррозвідка, тобто боротьба з чужими розвідками. Керівником цього департаменту був полковник Антосєвіч, поляк, який у 1940 році закінчив у Москві школу НКВД і його було вислано на терен Польщі під гітлерівською окупацією для розвідки. Дорадником Антосєвіча був полковник НКВД Гаєвський.

Департамент II — цензура преси, архіви. Керівником був білорус полковник Таборовскі.

Департамент III — боротьба з підпільними партіями. Керівник — полковник Леон Анджеєвскій, совєтський дорадник — полковник МГБ Шарубін.

Департамент IV — боротьба з саботажем, де совєтського дорадника не було.

Департамент VII — розвідка у країнах Заходу. Начальник — поляк, полковник червоної армії Ленковіч.

Нижче подаємо лише ті департаменти, у яких сиділи московські чекісти, а саме:

В персональному департаменті працювали лише совєтські громадяни, й керівником департаменту був росіянин полковник Ніколай Орєхов, а його жінка, росіянка, була стенотепісткою біля Б. Берута.

Начальником департаменту зв'язку був полковник МГБ Сушек.

Як бачимо, що головні департаменти уряду польської безпеки були цілковито в руках МГБ — КГБ.

В Жешові—Ряшеві була централя для українських справ — ОУН—УПА. Оперативним працівником там був майор Коздра. У Перемишлі майор Пельц підлягав майорові Коздрі в Ряшеві.

Керівниками Служби Безпеки Революційної ОУН на окупованих Польщею українських землях, тобто на Закерзонні, були Петро Федорів-Дальнич з Бережанщини, а пізніше Мирон Камінський-Дон з Ярославщини.

Вважаємо за потрібне ще раз подати, як Служба Безпеки ОУНр у сорокових роках розкрила провокації НКВД проти Української Греко-Католицької Церкви й підготовлений арешт Митрополита Андрея Шептицького[1].

На кордоні енкаведисти заарештували студента Духовної Семінарії, який намагався перейти нелегально до Німеччини. Арештованому студентові Ставничому енкаведисти розмалювали його «злочин» проти держави «совєтського народа» та наголосили, який

1) Цей матеріал видрукований у журналі «Визвольний Шлях». 1961 р., с. 626 та у книзі «Від оприччини до КГБ». С. 241.

вимір кари його за це чекає. Таким чином Ставничого завербували до співпраці з НКВД. Привезли його до Львова, і ним зайнявся чекіст, який був «фахівцем» у церковних справах. Слідчий-чекіст провадив із Ставничим довгі розмови, а потім підучував його, як він має поводитися з Митрополитом Андреєм Шептицьким.

Після «підготовки» Ставничий пішов на Юрську гору у Львові та просив авдієнції у Митрополита. На авдієнції Ставничий оповів Митрополитові Андреєві, що він як студент теології не хоче жити під атеїстичною владою, а хоче стати священиком, хоче служити Богові й народові, а тому вирішив перейти границю на німецький бік. До Митрополита ж прийшов просити благословення і допомоги. Митрополит Андрей Шептицький вислухав Ставничого, написав для нього довіреного листа до церковних достойників у Німеччині, Франції й Італії та дав йому грошову допомогу в доларах.

Ставничий про все те оповів чекістові, передав йому листа і гроші-долари. Чекіст листи та гроші перефотографував, списав протокол, який Ставничий підписав, віддав назад Ставничому листи та гроші й перепровадив його через кордон на німецький бік. Отже, НКВД вже мав проти Митрополита Андрея Шептицького справу нелегальної кореспонденції та чужої валюти.

Ставничий зумів передати листи від Митрополита Андрея Шептицького німецьким єпископам та приїхати до Кракова, де зустрів знайомих студентів, які прийняли його до себе в помешкання. Незабаром Ставничим почала цікавитися ОУНівська Служба Безпеки. В подальших розмовах стало зрозумілим, що ряд справ, в тому числі і перехід кордону, є підозрілими. Згодом Ставничий заплутався у розмовах, а потім почав говорити таки правду.

З Кракова Провід ОУНр через кур'єра зараз же повідомив крайовий Провід в Україні, щоб поінформувати Митрополита Андрея Шептицького і застерегти його. Вибух війни на кілька років відклав плани НКВД. Коли ми в 1950-х роках слухали радіоінформацію про процес над мадярським Кардиналом Міндсенті, то бачили почерк тієї самої провокації, яку почали були снувати чекісти довкола Митрополита Андрея Шептицького.

*

*   *

Місто Авгсбург у Баварії в перших повоєнних роках було відоме тим, що в ньому перебувала добре організована українська

еміграція. В Авгсбурзі було створене Центральне Представництво Української еміграції, відновив свою діяльність Український Вільний Університет.

Совєтська репартіаційна місія під командуванням капітана Щербакова робила різні заходи, аби цей табір якось скомпрометувати в очах американської військової влади, мовляв, там живуть гітлерівські коляборанти. Старалася совєтська репатріаційна місія також заслати в середину українців в Авгсбурзі свою агентуру.

Всі заходи совєтської репатріаційної місії не мали ніякого успіху. У таборі «Соммеказерне» жило понад три тисячі українців. Тут добре була організована таборова українська поліція і працювала невидима Служба Безпеки ОУНр.

В березні 1946 року до таборової української поліції зголосився один чоловік, який мав бажання мати зв'язок із ОУН-бандерівцями. Невідомим зайнялися працівники Служби Безпеки, яким він подав інформацію. Він, мовляв, називається Карл Нівергау і є зв'язковим німецького підпілля, яке діє у Східній Німеччині й бореться проти совєтських окупантів. Карл Нівергау розповідав, що в горах Тюрінгії німецьке підпілля має великі склади зброї. Комендант німецького підпілля прислав його, мовляв, щоб налагодити співпрацю із бандерівцями. Нівергау повідомив, що він живе у Ваймарі на Бреннерштрассе 42. Від імені коменданта німецького підпілля К. Нівергау також переказав бандерівцям, що НКВД у Ваймарі готує одну українку, дочку старих емігрантів, щоб післати її, як розвідницю, у середовище бандерівців у Західній Німеччині.

Далі зв'язковий Карл Нівергау повідомив, що у Ваймарському НКГБ є перекладач із Тернополя, що німецьке підпілля має зв'язок із Митрополитом Діонісієм у Варшаві. Нівергау забезпечили помешканням, і кілька днів підряд з ним вели розмови працівники Служби Безпеки. Виявилося, що Карл Нівергау походить із Дніпропетровщини, з німецької родини, володіє російською і німецькою мовами. Його постава, його хода вказували, що він має бути військовою людиною.

Через місяць часу Карл Нівергау приїхав уже з німцем — комендантом вищезгаданого німецького підпілля. Але кинулося в вічі, що німець, хоча й видавав себе за коменданта, знав менше і менше говорив, ніж Карл Нівергау. Вони назвали місця переходу кордону у російську зону Німеччини. Просили також прислати їм у совєтську зону з десять, а то і більше українців, потрібних як перекладачів із

російської на німецьку мову Зокрема наголошували, що німецькі залізничники, а в більшості машиністи локомотивів, часто їздять у Росію і можуть перевозити туди нашу літературу, а також і людей.

План цієї «співпраці» був великий і потрібний для Революційної ОУН. Служба Безпеки далі провадила розмови з «представниками» німецького підпілля Східної Німеччини, а одночасно всі факти почала перевіряти. Дуже скоро при допомозі німецьких контрабандистів вдалося ствердити, що всі подані К. Нівергау й «комендантом» місця переходу кордону у совєтську зону контролюються більшовиками. Від німців, утікачів із Тюрінгії, які орієнтувалися в політичних обставинах, вдалося дізнатися, що в Тюрінгії совєти перед кількома місяцями провели серед німців арешти, а потім декого з арештованих звільнили, і що в Тюрінгії немає ніяких слідів німецького підпілля.

Службі Безпеки було зрозуміло, що широко опрацьований план «співпраці» з німецьким «підпіллям» був нічим іншим, як підготовленою совєтською таємною службою провокацією, щоб втягти в неї Революційну ОУН. План чекістів був провалений.

*

* *

Служба Безпеки ОУН-революційної розкрила ряд агентів КГБ, які мали завданням пролізти в організоване життя української еміграції. Крім уже згаданих, згадаємо ще Йосифа Крутія, секретаря соціалістичної партії; Івана Бесагу, родом із Закарпаття, який проліз до ОУНз-двійкарів; Володимира Василакі, який за вказівками МҐБ почав організовувати в противагу до АБН міжнародну організацію. Пізніше Служба Безпеки Революційної ОУН одержала інформацію, що КГБ підготував кримського татарина М. Е. Кірімала, щоб він для політичної диверсії проник в АБН, а Юрія Шелона підготували для диверсії в українській установі ЦПУЕН. Але ці заходи кагебістів спаралізувала Служба Безпеки Революційної ОУН.

Не називаємо дрібних сексотів, які не мали впливу на політичне життя еміграції, лише поширювали провокації. Як уже згадувано, Служба Безпеки Революційної ОУН мала довір'я в поважних людей, які не належали до ОУН, але часто інформували про свої підозріння щодо деяких людей Службу Безпеки Революційної ОУН. В КГБ були заходи, щоб створити аферу і скомпрометувати Службу Безпеки Ре-

волюційної ОУН. Але це йому не вдалося, як не вдалося пропхати свого агента в ряди ОУН чи завербувати когось із Проводу Революційної ОУН, як того постійно хотів зробити московський центр.

Треба мати на увазі, що з кожним роком у світі наростало міжнародне політичне напруження. Своїми погрозами й озброєнням Москва провокувала західні держави, а зокрема США. Дійшло до перегонів в озброєнні між Заходом та Москвою.

Служба Безпеки Революційної ОУН одержала інформації, що КГБ в цілому світі розбудовує шпигунство, поширює дезинформацію і застосовує моральний та фізичний терор. Було безліч доказів, що советська військова розвідка — Главноє развєдоватєльноє управлєніє («ГРУ») — поспішно зміцнює свою діяльність, зокрема у Західній Німеччині. Служба Безпеки Революційної ОУН мала також інформації, що Москва збільшила фінансові дотації всім комуністичним партіям у західних країнах, і комуністи через свою пресу, а зокрема шептаною пропагандою, почали робити провокації проти політичної еміграції і проти українців і Антибільшовицького Блоку Народів (АБН) зокрема.

Були докази, що в 70-х роках КГБ брав участь у розбудові міжнародного тероризму. Явною стала співпраця КГБ з окремими терористичними групами арабів. У Франкфурті-на-Майні (Західна Німеччина) кожного року восени відбувалися міжнародні ярмарки книги, де СССР займав великий павільйон для своєї друкованої макулатури, і той павільйон охороняли найняті араби від антисоветських демонстрацій. Відкрито Москва почала підсилювати північних ірландців у боротьбі проти Англії.

Урядова советська газета «Ізвєстія» у лютому 1983 року звинувачувала ірландських протестантів у тому, що вони вбивають католиків. Кореспондент «Правди» Овчинніков у своїх виступах на сторінках цієї партійної газетки говорив, що Англія в Ольстері створила воєнний полігон. В Амстердамі голландська поліція розкрила, що з Чехо-Словаччини в Ірландію транспортують зброю. У листопаді 1977 року бельгійська поліція виявила в Антверпені великі склади зброї, привезеної із соціалістичних країн, тобто з советського блоку. І всі ті неподобства підготовляв КГБ.

Рівночасно КГБ постійно застосовував моральний та фізичний терор супроти політичної антикомуністичної еміграції. Фізично терористи з КГБ вбили словацького антикомуніста Чернака в Мюнхені,

білоруса Леоніда Карася, азербайджанського антикомуніста майора Фаталібея, українця проф. Лева Ребета, Голову Проводу ОУНр Степана Бандеру, болгарина Георгія Маркова. Дезинформатори КГБ підробляють листи політичних діячів Заходу і ті підробки розсилають із метою ширення недовір'я серед західних політиків.

На Захід втік чеський генерал Шейна і видав таємниці кагебівського дезинформаційного відділу, яким керував Агаяні Іван Іванович. У 1971 році до Англії втік кагебіст Олег А. Лялін — спеціаліст у терористичних справах, тобто т. зв. «мокрих робіт» і видав плани КГБ про підготовку терористичних акцій у столицях західних держав — Лондоні, Вашінгтоні, Парижі, Бонні, Римі та інших містах. Лялін назвав також прізвища працівників КГБ, причетних до підготовки терору, які ховалися під паспортами совєтських дипломатів. Англійський уряд запропонував дев'яносто совєтським «дипломатам», працівникам КГБ і ГРУ, залишити негайно Англію.

Москва щораз частіше поводила себе вражаюче, і на Заході допускали можливість розв'язання нею третьої світової війни. Також Служба Безпеки ОУНр, маючи своїх людей у всіх західних країнах і маючи свої джерела інформації, готувалася до раптових несподіванок. Провід ОУНр зі свого боку також поробив потрібні заходи, щоб не бути захопленим несподіванками неприємного характеру. На грунті інформацій Служби Безпеки ОУНр провідні члени Організації в усіх країнах робили для українських громад доповіді, писали статті та вказували на небезпеку і плани КГБ стосовно української політичної еміграції.

Діяльність Проводу Революційної ОУН і Служби Безпеки була дуже невигідною для ЦК КПСС та КГБ. Проти Служби Безпеки ОУНр чекісти постійно поширювали різні вигадки та провокації. Але це не мало ніякого значення. Служба Безпеки ОУНр самостійно встояла у своїй праці й не пішла на співпрацю з чужими спецслужбами на Заході.

КГБ постійно робив перешкоди і творив штучні труднощі для ОУНр при допомозі розвідки Східної Німеччини, а також заангажованістю німців, які безпосередньо працювали для КГБ. У розвідувальній службі Західної Німеччини працювало два колишні гестапівці — Ганс Клєменс і Гайнц Фельфе, які були агентами КГБ. Фельфе окремо цікавився діяльністю ОУНр та Службою Безпеки ОУНр. Для нас Г. Фельфе був дуже небезпечним із своєї позиції

служби в німецькій розвідці «Бундес Нахріхтен Динст» («БНД»). Німці-агенти КГБ, що працювали в урядових установах, окремо стежили за працею бандерівців, тобто за дотриманням ними німецьких державних законів.

ВИШКОЛИ ЧЛЕНІВ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ ОУНр

Члени Служби Безпеки ОУНр проходили ідеологічний і політичний вишкіл так, як і всі члени ОУНр. Але кандидати до Служби Безпеки ОУНр проходили ще й окремі випробування. Їм ставилися великі вимоги. Для працівників Служби Безпеки у Підставовому вишколі були такі дисципліни:

1) Завдання Служби Безпеки;

2) Вивчення імперсько-більшовицького поліційного апарату від Оприччини — охранки, ЧК, ГПУ, НКВД—НКГБ і МГБ, методів праці;

3) Совєтська військова розвідка — ГРУ, контррозвідка — «Особиє отдєли» і «політотдєли»;

4) Практична діяльність Служби Безпеки, інформатори, звітування, інформація, «нурки», зв'язок, ведення справ агентів;

5) Слідство — допит;

6) Розвідка і контррозвідка;

7) Конспірація.

Другий ступінь вишкільної програми мав завданням ознайомити з комуністичним світоглядом, побудовою КПСС, дезинформацією, світоглядною боротьбою, внутрішньою і зовнішньою політикою СССР, компартіями й сателітними державами. Після закінчення війни (травень 1945 року) Служба Безпеки в Україні обмінювалася потрібними інформаціями зі Службою Безпеки в діаспорі. Такий самий обмін мала Служба Безпеки з Польщі.

Щоб наші читачі могли точніше ознайомитися з працею Служби Безпеки Революційної ОУН, поміщуємо тут одну з її інструкцій:

«Суворо довірочно!

ІНСТРУКЦІЯ ч. 2/53
РЕФЕРЕНТАМ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ ОУНр

Вступні зауваги: В кінці 1952 року ми вислали Проводам ОУН Інструкцію ч. 1/53. Та інструкція була призначена всім членам ОУН. Згідно неї ми доручили всім членам ОУНр:

1) Докладно пізнати середовище, в якому вони живуть і працюють;

2) Постійно слідити підозрілі явища й осіб;

3) Щомісячно звітувати про своє середовище і про підозрілих осіб та подавати свої міркування і зауваги про дотичне середовище й осіб.

Для кращого й успішнішого проведення тієї інструкції в життя ми подали також короткий перегляд тих ділянок життя, якими в особливий спосіб повинні були зайнятися всі члени ОУН і які нас найбільше цікавили.

Інструкція 1/53 була опрацьована з тим розрахунком, щоб уможливити референтам СБ їхню працю і зібрати для них якнайбільше матеріалу для їхньої, вже фахової, роботи. Не будемо тут підкреслювати, що праця референтів СБ мусить бути далеко конкретнішою, фаховішою і діловитішою, ніж розвідочна та контррозвідочна робота інших членів ОУН. Під час, коли ми вимагали від усіх членів ОУН звітувати порядком службовим щомісячно про підозрілі явища й осіб, не вимагаючи від них ані аналізи тих справ, ані їхнього точного, зглядно докладного чи, назвім це, фахового опрацювання, а лише достарчення сирого матеріалу — від референтів Служби Безпеки, мусимо вже вимагати упорядкування достарченого матеріалу, переведення верифікації та градації того матеріалу на більше чи менше важливий, докладного їхнього опрацювання в формі готових звітів і т. п. Звіти референтів Служби Безпеки повинні дати нам докладний образ методів праці й тактики большевицької агентури в їхньому терені діяльности, повинні наглядно вказати звідки загрожує нам небезпека і запропонувати протиоборонні заходи, які найкраще можна застосувати, беручи під увагу специфічні обставини даного терену.

Далі: достарчені членами ОУН матеріали зглядно зголошені справи, повинні служити для референтів СБ базою для розгорнення їхньої властивої роботи і бути тісним лучником поміж широкими масами членства. Зголошені справи повинні далі бути найкращою нагодою для підшукання в терені нових співробітників для референтів СБ.

Не від речі буде в тих вступних заввагах підкреслити, що ОУН це одинока під цю пору політична організація, яка, розуміючи ту небезпеку, що нам загрожує зі сторони ворожої большевицької агентури, утримує свою власну Службу Безпеки.

Большевицька агентура: Розкриття большевицької агентури, діючої в терені, — це основне завдання референтів Служби Безпеки. Тому слід звернути увагу на большевицьку агентуру в українських і чужих середовищах.

Коли говоримо про чужі середовища, то тут слід придержуватися такого поділу:

а) большевицька агентура серед народів давніше окупованих большевиками, як, наприклад, білоруси, козаки, грузини, кавказці й тому подібні;

б) большевицька агентура серед народів недавно окупованих большевиками, як, наприклад, болгари, поляки, румуни, мадяри і т.п.;

в) серед народів тих країн, в яких нам доводиться жити і працювати.

При опрацюванні большевицької агентури слід найперше завести т. зв. картотеку підозрілого (дивись інструкцію, як розробляти справу агента і підозрілого). Картотека ця повинна охоплювати всі найістотніші дані про агента, зглядно підозрілого. Для усистематизування праці як на місцях, так і в Провідному Звені Служби Безпеки при ОУН, пропонується при заведенні картотеки придержуватися такого порядку:

а) ім'я і прізвище та по батькові;

б) псевда та евентуально попередні прізвища;

в) докладна адреса;

г) опис — стать, вік, зріст, форма і колір волосся й інші характеристичні ознаки;

ґ) освіта, військове знання і ступінь, ранга;

д) професія та зайняття;

е) стан цивільний та політично-правний;

є) стан здоров'я;

ж) функція й активність та публічне життя в цілому;

з) відношення до різних політичних партій, груп і середовищ;

і) приватне життя агента та підозрілого, тобто який матеріальний стан його, яке його родинне життя, який його характер, які навики, пристрасті — «слабості», нахили і т.п.

к) яке його минуле (біографічні дані), зв'язки.

Це стільки щодо особистих даних про агента чи підозрілого. З черги слід закартотекувати короткі дані про саму агентурну роботу агента чи підозрілого. Тут теж треба придержуватися певної системи. Ми пропонуємо такий порядок:

1) з чийого доручення веде агент свою розвідувальну роботу (наприклад, МГБ Москва, Київ, Одеса, большевицькі консуляти, амбасади, торговельні місії, станиці ОН, чи подібні інституції країн недавно окупованих большевиками: Польщі, Румунії, Болгарії, Чехо-Словаччини, Албанії або інших);

2) час, від приблизно якого агент розпочав свою роботу, зглядно час завербування його до розвідувальної роботи (на батьківщині, на еміграції, під час перебування в армії);

3) фаховий вишкіл агента — школи розвідчиків, курси і т. п.;

4) розвідувальні спеціальності, що ними займається агент, зглядно підозрілий: військова, політична чи господарська розвідка;

5) становище агента: резидент, сталий співробітник, принагідний інформатор;

6) моральна база — працює з політичних переконань, із-за симпатій до большевизму, ради грошової винагороди, під шантажем (наприклад, родина агента перебуває в руках большевиків, страх перед здеконспіруванням його поганих і протизаконних вчинків, як гомосексуалізм, морфініст, іншого роду збочення);

7) спосіб контактів: а/ зі своїми співробітниками й інформаторами, б/ зі своєю розвідувальною централею (усні звіти під час зустрічей, писемні звіти, радіозв'язок і т. п.);

8) докладні дані про всіх співробітників і про оточення агента, зглядно підозрілого;

9) його відношення до РО і КРО, країн, в яких працює даний большевицький агент (тут слід завважити, що згідно з нашими даними, поважна частина большевицьких агентів, для улегшення своєї роботи, одержала доручення включитися в роботу ворожих большевикам РО і КРО та використовувати ці зв'язки для своєї власної роботи);

10) інші дані, що дали б матеріал для розконспіровування большевицької тактики і метод праці.

Ми свідомі того, що розроблення большевицьких агентів, згідно з поданими тут взірцями, не буде легкою справою. Це вимагатиме колосального вкладу праці, часу й витривалости, як референтів Служби Безпеки, так і їхніх співробітників. Ця наша вимога зумовлена тим, що ми не маємо екзекутивних — поліційних та слідчих — органів і свою працю мусимо спирати виключно на слідженні, на обсервації, на зближенні наших співробітників до агентури, на їхніх вмілостях здобути зручно і непомітно всі ці дані. Ми віримо, що наші співробітники, які мають довголітню практику, виконають і це нове завдання. Підкреслюємо, що лише конкретні дані, підперті певними документальними даними, перевірені деколи кількасторонньо, представлятимуть собою вартість.

Політичні звіти: В Інструкції ч. 1/53 ми широко обговорили ведення т. зв. політичної розвідки і контррозвідки як серед давніше і свіжо окупованих народів, зглядно їхніх еміграційних груп, так теж серед українських політичних і суспільно-громадських організацій та середовищ. Щоб вдруге не повторятися, доручаємо всім референтам

Служби Безпеки ще раз докладно цю інструкцію простудіювати й розпочати всі можливі заходи, щоб подані там доручення і настанови були своєчасно, точно і пильно реалізовані. Тут знову підкреслюємо, що майже весь тягар праці з тої ділянки роботи буде спочивати виключно на активному членстві нашої Організації, а референти СБ будуть тільки координаторами цієї роботи. Їхнім завданням буде: отримані від членства звіти, згідно з поданими взірцями, опрацювати й доповнити та подати свої насвітлення і зауваги, й у формі готових еляборатів надсилати до Провідного Звена Служби Безпеки при ОУНр.

Звертаємо увагу, що ця ділянка так само не менше важлива, ніж перша, про яку ми вище згадували.

Техніка звітування: В одній із наших попередніх інструкцій («Як звітувати») ми подали докладні дані про техніку звітування. В пункті VI тієї інструкції говорилося:

«В звітуванні треба звернути пильну увагу на форму подаваного матеріалу інформаційного. Тому що звіти можуть попасти у ворожі руки або в небажані, добутий інформаційний матеріал слід подавати так, щоб не компрометувати джерела інформації, а що важливіше — не виявляти тактики нашої роботи. У звітах мусить бути поданий тільки докладний і точний зміст добутого матеріалу чи інформації. Про те, як або в який спосіб добуто інформаційний матеріал, треба звітувати окремою запискою або усно».

Ці засади, очевидно, зобов'язують і на сьогодні:

а) вичерпуючі звіти з усіх ділянок роботи референтів Служби Безпеки надсилати щошість місяців;

б) перегляд проваджених ними справ, з коротким їх описом, надсилати до Провідного Звена Служби Безпеки при ОУНр щотри місяці;

в) незвичайно пильні справи (наприклад, переїзд одного агента чи підозрілого на другий терен, чи то в справі його контактів з резидентом, чи то на стале перебування і т. п.) звітувати негайно, використовуючи для того всі найшвидші середники зв'язку.

Перед висилкою звітів, як під а/ і б/, радимо раніше все пов'язатися листовно з Провідним Звеном Служби Безпеки при ОУНр і обмінятися думками про евентуальні можливості висилки тих звітів. Деколи буває так, що випадково в даному або сусідньому терені хвилево перебувають наші довірені люди, які в стані без будь-яких перешкод ці звіти достарчити до центру.

Референти Служби Безпеки повинні тямити про те, що їхні звіти являються для нас незвичайно цінним матеріалом, от хоч би для

порівняння метод праці та тактики большевиків одного терену з іншим та для виведення належних висновків і опрацювання різних протизаходів оборони.

Слава Україні!

Постій, дня 1-го лютого 1953 року».

У боротьбі українського народу за Українську Самостійну й Суверенну Державу Революційна ОУН була всенародним інструментом, яка мобілізувала сили до боротьби й керувала боротьбою. Коли б не жертовна праця Служби Безпеки (розвідки і безпеки) Революційної ОУН, то політичні сили ворогів-окупантів дуже скоро зробили б ОУНр неспосібною до боротьби.

Після того, як Микита Хрущов розвінчав «культ особи» Сталіна, на короткий час настало відпруження. В Україні молоде покоління, зокрема серед літераторів, почало проявляти свою активність. Стали відомими прізвища молодих патріотів — Василя Симоненка, Івана Світличного, Євгена Сверстюка, Івана Дзюби, В'ячеслава Чорновола, Василя Стуса та десятків інших. Діяльність вищезгаданих патріотів була зустрінута українцями, що замешкали у західній діаспорі, з великим піднесенням. Про них писали українці у своїй пресі на чужині й були невимовно вдоволені, що український патріотизм став видним серед молодого покоління творчої інтелігенції в Україні.

Одначе цей час великого піднесення проминув, і КГБ почав репресії, арешти й суди над усіма активними патріотами. В цей час стали відомі прізвища службовців КГБ, які маніпулювали справи арештованих українських патріотів. Наприклад, справу Івана Світличного в 1965 році провадив чекіст Короткий, а в 1972 році — підполковник Горячов. Капітан Берестовський у 1965 році вів справи Івана Русина, в 1972 році — Ганни Коцур, М. Матусевича — в 1977 році.

У Євгена Сверстюка в 1972 році провів обшук лейтенант Селюк, а далі справу Євгена Сверстюка вів підполковник Чорний Борис Дмитрович.

Виявилися «пильними», визначилися своєю «працею» переслідування всього українського за духом та змістом кагебісти із Львівського управління КГБ: генерал Полудень — начальник Львівської області, полковник В. Шевченко — начальник Львівського управління, В. А. Карпенко, Б. М. Красавін, М. С. Дудник, Є. Є. Старовецький, В. А. Панчук.

У Харкові були відомі полковник Бабусенко, майор Яковенко, майор Бурцев, старший лейтенант Анатолій Орел.

В архіві Служби Безпеки ОУНр є десятки прізвищ службовців КГБ, але не про всіх є потрібні дані. Треба мати на увазі, що в тій дійсності, яка існувала в Україні за часів СССР, усі дані про КГБ були суворо засекречені. Своєю ненавистю до українців відзначався майор КГБ Євстахій Гальський, за походженням поляк, родом із Житомирщини. Можливо, що в ньому ще сидів прихований дух польської шляхти, яка знущалася над нашим народом у минулому. Гальський на прослуховуваннях арештованого поводився грубо-лайливо, ображав і не вважав його за людину. Крім того, Є. Гальський під псевдонімом «Клим Дмитрук» писав різні пасквілі проти націоналістів, наприклад, «Безбатченки» та інше. За такі писання проти українських націоналістів, проти українських патріотів різних писак, різних наклепників удекоровувано в СССР навіть такими високими науковими ступенями, як «доктор».

Совєтська дезинформація поширювалася серед українських емігрантів різними каналами, а зокрема через товариство «Україна» та його газету «Вісті з України». В цій газетці виписували різні наклепи на українську самостійницьку еміграцію, на бандерівців зокрема. Головами згаданого товариства «Україна» були письменник Юрій Смолич, а потім поет Бровченко. Головним же закулісним «майстром» був кагебіст В. Цуркан, про якого ми вже згадували, що з ним мав зв'язок А. Білинський.

Про всі справи боротьби з агентурою КГБ відповідальний за працю Служби Безпеки постійно звітував Голові Проводу Революційної ОУН та на засіданнях інформував членів Проводу ОУНр. Справа Служби Безпеки ОУНр була поставлена так, щоб Провід ОУНр мав потрібні інформації, а джерелом інформації не цікавився. Останнє було справою Служби Безпеки ОУНр.

За вказівками Служби Безпеки ОУНр, у країнах, де жили українці й активно діяла ОУНр, виголошувалися прилюдні доповіді, як наприклад, «Наступ КГБ на Українську Самостійницьку Еміграцію». Громадські організації Українського Світового Фронту, що стояли на політичній платформі Революційної ОУН, також завжди були поінформовані про плани КГБ щодо української самостійницької еміграції. Московська пропаганда й дезинформація, як і агентура КГБ, не мали успіху в наступі на українську самостійницьку еміграцію, і це їх безмежно озлоблювало проти українців і проти бандерівської Служби Безпеки зокрема.

Складнішою справою була боротьба з тією агентурою КГБ, що інфільтрувала деякі українські еміграційні середовища і з позиції

політичного противника поширювала наклепи проти ОУНр. Коли зі сторони ОУНр таким людям було висловлено недовір'я, тоді вони піднімали галас, мовляв, «бандерівці роблять із них совєтських агентів». Але час довів хто є хто. Такі, як Йосиф Крутій, Іван Бесага чи інші, були відкликані на схід їхніми кагебівськими начальниками.

Прикрим і не зовсім зрозумілим для Служби Безпеки було те, що середовище ПУН полковника Андрія Мельника без доказів поширювало неправду, яка йшла на користь КГБ. Знаємо, що політична заздрість і ненависть є руйнуючими. Не так то і швидко можна виявити, хто є ворогом, а хто — політичним дурнем.

ВІДПИС ЗВІТІВ

У п'ятницю першого вересня 1961 року розвідка Служби Безпеки ОУНр звітувала: Вбивник Провідника Бандери.

Американські контррозвідувальні чинники на терені Західної Німеччини мали на оці одну особу, яка у них була відомою як агент КГБ. Правдоподібно, американці намагалися завербувати його на свій бік. Але останнім часом та особа мала би мати якесь непорозуміння із своїми начальниками КГБ і опинилася у руках американців. Бракує також точних інформацій: чи він сам прийшов до американців, чи вони його заарештували. Одначе відомо вже, що коли він був у руках американців, то вимагав, щоб вони його забрали до США, тоді він погодиться робити пропагандивні виступи і демаскувати діяльність КГБ. Він повідомив, що знає дуже великі таємниці КГБ і коли їх виявить, то це для Москви буде великою компрометацією. Також повідомляв, що на території Федеративної Республіки Німеччини він виконав два замахи за дорученням КГБ. Перше доручення — то вбивство одного чоловіка на сходах при впущенні плину чи газу, що викликало розрив серця. Той чоловік, що загинув, називався Ребет.

Друге вбивство — С. Бандери. Це вбивство він виконав за допомогою спеціального пістолета, подібного до дитячого. Але вид отрути для вбивства С. Бандери був інший. Він заявив, що випорснута з пістолета отрута в уста проникла у середину організму і спричинила смерть. За його словами, на устах С. Бандери мали бути сліди рідини й поранена губа. Далі він сказав, що пізніше цей пістолет викинув у канал і покаже, де саме.

Американці написали протокол і тому, що вбивство він виконав на терені Федеративної Республіки Німеччини, його з коротким протоколом передали німецькій прокуратурі в Карлсруе. Німці до того зізнання поставились досить обережно, бо не могли зрозуміти, що він міг признатися добровільно про два вбивства, за що, згідно з німецькими законами, одержить дожиттєву тюрму. Німці також врахували і те, що він своїми заявами прагне зробити себе відомим. Або, може, говорить правду, вважаючи, що відповідальність буде лягати на тих, хто висилав його на вбивство.

Німецька прокуратура ще не вирішила, кому має передати ту справу для з'ясування: чи кримінальній поліції Мюнхена, яка проводила слідство в справі смерті С. Бандери, чи в Карне відомство — охоронній групі («Криміналамт — Зіхерунгсгруппе») в Бад Годесберг. Більше всього треба сподіватися, що ту справу передадуть «Зіхерунгсгруппе» в Бад Годесберг.

Короткі дані про згаданого типа: прізвище його, правдоподібно, Старинський чи Скаржинський. Він, мабуть, ще не мав 40 років. Працював в органах совєтської безпеки, тобто в НКВД, у Львові,

потім у Києві, Москві; перебував на різних курсах, перевозили його до Берліна, із якимись завданнями переходив на Захід і знову повертався в СССР. Жонатий. Його жінка 1936 року народження.

Він зазначив також, що наступним для вбивства мав би бути Ярослав Стецько. Вже вивчалася дорога, якою Я. Стецько ходить. За Стецьком на черзі були інші члени, що належали до ЗЧ ОУН.

Увага!

Нам не дозволено у вищезгаданій справі самим звертатися в поліцію чи до прокуратури. Треба чекати, поки вони самі не почнуть вести цю справу. Зокрема тепер, коли справа ще не передана прокуратурою для дальшого розгляду.

У жовтні КГБ довідався, що Б. Сташинський перебуває у слідчих органах Західної Німеччини. 13-го жовтня 1961 року КГБ влаштував прес-конференцію зі своїм агентом Степаном Ліпгольцем. «Сет».

СОВЄТСЬКІ ТУРИСТИ І ТЕПЛОХІД «БАШКІРІЯ»

Совєтський «Інтурист» від 29-го травня по 19-те червня 1965 року влаштував туристичну подорож теплоходом «Башкірія». Подорож тривала 21 день. Совєтські туристи відвідували такі європейські міста, як Гельсінкі, Стокгольм, Осло, Лондон, Антверпен, Гамбург, Копенгаген, Росток, Гдиню і Ригу.

Теплохід «Башкірія» відпливав із Ленінграда. На покладі «Башкірії» було несповна триста осіб. Усіх їх було поділено на десять груп. Кожний груповий увесь час відповідав за свою групу і кожного туриста мав на оці. Без відома групового ніхто не міг відірватися від групи. Заступником кожного групового був службовець КГБ (кадровик).

У шостій групі на теплоході «Башкірія» були туристи з України, серед яких було лише кілька осіб українців. Серед них був письменник-початківець Яків Стеців і відомий письменник — автор «Чорного озера» Володимир Гжицький, який відсидів 22 роки по совєтських концентраційних таборах.

Тепер (тобто у 1965 році) В. Гжицький живе у Львові. Як письменникові, йому дали добре помешкання з телефоном. Він живе з дружиною якогось свого приятеля, якого розстріляли чекісти. Гжицький працює над переробкою «Чорного озера».

За день перед виїздом у туристичну подорож до В. Гжицького зателефонували. Коли він підняв трубку, то почув: «Це говорить генерал Шевченко, начальник Львівського управління Комітету Державної Безпеки. Вітаю вас із поїздкою за кордон. Думаю, ви не зробите жодного непотрібного кроку й не будете брати з собою ніяких своїх творів, щоб передавати їх за кордоном. В разі потреби якоїсь допомоги там будуть наші товариші й вони вам в усьому допоможуть».

Володимир Гжицький має вже 72 роки, одначе він кріпкий і досить добре виглядає, бадьорий. Він нервовий, запальний, але довірливий. Під час подорожі декілька разів вибухав, чим звертав на себе увагу. Перший раз він обурився при формуванні групи в Ленінграді. З України повинно було бути 25 туристів, а виявилося лише декілька українців. Така ж кількість туристів приїхала з Куйбишева. Тоді В. Гжицький почав голосно кричати, що Куйбишев 25 і Україна також 25. Що це, мовляв, за справедливість?

Другий раз Володимир Гжицький виявив невдоволення на пароплаві під час вечері — за українську мову. Потім у дорозі відверто

нарікав на туризм: «Коли б я знав був, що такий туризм, то ніколи не їхав би». Обурювався, що держать усіх, як на мотузку. Також висловлював думку, що його можуть еміґранти вкрасти, бо на еміґрації є ряд його старих знайомих.

Гжицький говорив по-українськи, був рухливим і всюди хотів бути, все бачити. Згадав, що на еміґрації писали про те, що його чекісти замучили.

Цікавим був дух усіх совєтських туристів, зокрема групових і різних наглядачів. У Ленінграді всі були дуже дисциплінованими, викрикували про порядок, про взірець совєтського громадянина за кордоном. Коли ж відвідали Фінляндію, Швецію і Норвеґію, то притихли. В дорозі зі Швеції на теплоході «Башкірія» зійшов з розуму латиш, прізвище якого невідоме. У Латвії він був головою колгоспу. Він почав кричати про брехню, що його хочуть отруїти і т. п. Латиша скоро забрали і замкнули, а на теплоході «Башкірія» постала тривога. Потім підійшов другий совєтський корабель, який плив до Ленінграда, й того латиша вислали ним назад до СССР. Напевно, з теплоходу «Башкірія» зв'язалися з тим кораблем по радіо.

Після відвідин Англії дисципліна і бундючність у тих крикунів зовсім спала, зникла. Кожний думав над тим, як би відлучитися від інших і що-небудь купити. Подорож коштувала туристам по 300 карбованців. На видатки видали їм гроші в доларах. Сам «Інтурист» стягнув із кожного гроші на вінок, який туристів заставили покласти на могилі Карла Маркса.

Коли виїжджали з Ленінграда, то туристів попередили, щоб в Англії були обережними, бо саме тепер у Москві заарештовано англійського студента за шпиґунство, й англійці можуть зробити совєтським туристам якусь провокацію. Найбільше товкли туристам проти Федеративної Республіки Німеччини, що там, мовляв, фашисти-реваншисти і т. п. Також у ФРН туристам було виділено найменше часу.

Крім групових і їхніх заступників, на теплоході «Башкірія» була управа, яка давала розпорядження груповим. Окремо був представник «Інтуриста», теплохідний урядовий фотограф, якого наш інформатор вважав за аґента КҐБ.

«Гліб»

Розвідка Служби Безпеки 20-го грудня 1968 року одержала звіт розмови з кагебістом, який працював у московському центрі. З цього звіту подаємо тут уривки:

«... Аґентів закидають і тепер. Ми їх ловимо. Але про це не подаємо великих репортажів у пресі, як то було раніше. Це для того,

щоб у совєтських громадян не склалося враження, що емігранти є затятими антикомуністами і здібні зі зброєю в руках боротися проти совєтів. Свого часу широке висвітлення в пресі справ арештів агентів викликало серед певного кола совєтських читачів невигідну «для нас реакцію, нехороші розмови, нашіптування».

Зараз ми широко висвітлюємо в пресі емігрантів як друзів Совєтського Союзу. Це переконує совєтського читача в тому, що наші люди, де б вони в світі не були, де б вони не жили, всі вони за совєтську владу. Така політика для нас вигідніша. Ця політика вибиває з рук «невеликої» кількости антисовєтськи настроєних елементів у середині країни козир, що вони мають на Заході спільників.

Агентуру головним чином закидають до нас американці. Як правило, ми всі їх ловимо. Оперативна робота в цій царині у нас набагато покращала завдяки добре налагодженій інформації на Заході.

1. Найактивнішими є НТС[1] і бандерівці. Про ці організації совєтське населенняя знає зі сторінок совєтської преси та звітів про дуже часті процеси над членами цих двох організацій. Совєтські балтійці знають про існування антисовєтських балтійських організацій.

2. Еміграція постаріла, й коли дійшло б до війни, то еміграція не змогла б із своїх лав сформувати щось подібного до Власовської армії або есесівських дивізій, як українська і балтійські. Для цього в еміграції немає молодих контингентів.

Небезпеку, яку створює активність НТС і бандерівців, нині можна розглядати лише у напрямку двох реальних можливостей:

1. Закинення на територію СССР агентури.

2. Пропагування антисовєтських ідей серед нашого населення. (Антисовєтську пропаганду на Заході не можна розглядати як якусь небезпеку для нас, бо західні керівні кола під вплив тієї пропаганди не піддаються. Вони нашу систему знають не гірше від ентеесівців і бандерівців).

Дві небезпеки: диверсійно-шпигунські акції та пропаганда в середині СССР. Для цього НТСівці й бандерівці ще мають кадри. Але з цих двох пунктів більшу небезпеку становлять не агентурні заходи. З агентурою ми добре справимося. Але пропагандистські акції! Антисовєтська пропаганда, яку вони ширять в середині СССР,— ось що нас турбує. Шпигуна спіймаєш і ліквідуєш; на тому справа і

---

1) НТС — це російська еміграційна партія: «Національний Трудовий Союз».

закінчилася. Якщо ж зловиш пропагандиста, то справа на тому не закінчується, бо пущена ним пропаганда шириться далі, хоча самого пропагандиста вже зловили. Ця пропаганда дуже нам шкодить. Особливо шкодить нам пропаганда друкована і радіомовна або опрацьовування наших туристів та спортсменів, які їздять за кордон.

На питання «яку ж конкретну шкоду наносить совєтам ентеесівська і бандерівська пропаганда?» відповідь була така: зараз та пропаганда не відчувається. Але на випадок воєнного конфлікту громадяни, які потрапили під вплив антисовєтської пропаганди, можуть скоїти нам катастрофу. Ви знаєте, у нас же в Сибірі й на Далекому Сході на 50 кілометрів один міліціонер. Отже та антисовєтська пропаганда, яку вони роблять зараз, може нанести нам страшних наслідків у час воєнного конфлікту.

В кінці сказано таке: «Всі, хто намагається залити нам сала за шкіру,— закінчать погано».

*

* *

Агент КГБ, який на Заході працював під прізвищем Петро Лавринюк, а згодом працював на дві сторони, для Служби Безпеки ОУНр подав таке:

«З усіх розмов, які мені доводилося проводити з високопоставленими особами МГБ і КГБ в Москві, Києві, Львові, Тернополі та Луцьку, я прийшов до переконання, що в бандерівському Проводі МГБ жодного агента немає. Яскравий приклад це — Р., за яким МГБ стежив майже сім років, надіючись, що можна буде його у відповідний момент завербувати, упхати його в Провід, і це все оплатилося б.

В Карлсгорсті ще у 1952 році Олександр Петрович, а також і Антон Миколайович питали мене, чи не доводилося мені чути таке прізвище, як Мудрик, котрий проживає десь у Ульмі. В Москві про це саме питав мене Григорій Маркович (уповноважений від України) при КГБ СССР. Полковник Захаров Сергій Васильович також питав про Мудрика у 1954 році.

Колись у духовній семінарії вчивсь Михайло Мудрик з Дубно, з котрим останній раз бачився я в 1943 році. Михайло Мудрик закінчив у 1947 році стоматологічну школу у Львові і працював як зубний лікар у Дубно, але в 1954 році весною його заарештував

Рівненський КГБ через того Мудрика, що в Ульмі. Яка доля зустріла Михайла Мудрика, я не знаю.

Волинський КГБ, зокрема, підполковник Рабінін, цікавивсь дуже такими прізвищами, як капітан Кротюк з Дивізії СС Галичина, а також прізвищем Штуль Олег і Коваль. Коваль мав би бути полковником і десь проживає в Авгсбурзі. Рабінін кілька разів запитував мене, чи не чув я такого псевда, як «Порай»? Це мав бути зять лікаря Пірогова з Ковеля.

В Тернопільському КГБ майор Апрелов цікавився такими, як Володимир Смикоржевський і Юрій Пундик».

*

* *

К. Капустінський, який зірвав свою співпрацю з КГБ, у своїх обширних інформаціях подав розмову з полковником КГБ Червоним, яка відбувалася навколо теми вбивства Степана Бандери. Бандеру полковник Червоний називав просто Степаном. Цитуємо уривки зі згаданої інформації.

«...Червоний звернувся до мене: «Ви, напевно, думали, що ми не маємо сили і можливости провести на Заході якесь діло. Бачите, як наші товариші змахнули Степана. Робота чиста, так що комар носа не підточить... Тепер вам буде таке завдання — поїхати в Мюнхен, зустрітися з Кашубою і Мудриком, запросити їх на обід і в розмові прощупати, що вони думають про смерть Степана? Чи вони підозрюють наших людей зі Сходу, чи мають підозру на людей зі своїх рядів?.. Ви не дуже їх бійтесь, бо Кашуба і Мудрик стоять у нас на черзі за Степаном. Але нам раніш треба різними способами дещо довідатися від них, а змахнути ми могли їх вже давно...»

Розвідка Служби Безпеки ОУНр постійно інформувала Провід ОУНр, що:

1) ЦК КПСС пропагує злиття націй і в Україні загострює русифікацію;

2) Провадить пропаганду про небезпеку війни, робить психологічну підготовку до війни; плекає мілітарний дух серед молоді, в школі;

3) Розбудовує військову індустрію, творить нові офензивні роди зброї, як десантні й ракетні війська; військові вишколи проводить під офензивним кутом;

4) Для кожної некомуністичної країни готує своїх спеціалістів, які вивчають мову країни, історію, культуру. Це для підготовки політичних розрахунків і повалення легального уряду;

5) Постійно посилюється совєтська пропаганда і дезинформація у всіх некомуністичних країнах;

6) Збільшена активність КГБ у всіх країнах, вербування агентури, інфільтрування політичних партій, збирання інформацій про політичних діячів, публіцистів і журналістів.

Поступило ряд інформацій і доказів, що КГБ у всіх країнах має резидентів своїх, які виступають як совєтські дипломати і є в основному росіянами за національністю. Було ще ряд інших доказів, які вказували на підготовку росіян до війни. Така політично-визвольна формація, як ОУНр, не могла пройти мимо цього без уваги. Було накреслено плани підготовки, які мали назву «День ікс». Окремі плани в цій підготовці мала Служба Безпеки ОУНр.

Західні держави вже розкусили плани ЦК КПСС, що викликало до Москви недовір'я, а за тим потяглися високі видатки на озброєння. Служба Безпеки ОУНр від своїх «нурків» одержала багато матеріалів, на підставі яких видно було плани політики ЦК КПСС і діяльність КГБ. В одній західній державі резидент КГБ звернувся до свого агента, який був «нурком» Служби Безпеки ОУНр, з такою пропозицією: «В країні, де ви живете, наш уряд закуповує багато різних машин і апаратури з електричним устаткуванням. Центр (Москва) просив запитати вас, чи могли б ви влаштуватися одним із перекладачів, що для центру є конечно потрібними?»

Після розмови зі своїм зверхником Служби Безпеки ОУНр «нурок» відповів резидентові КГБ, що він («нурок») згідний із пропозицією центру, але становище перекладача для нього не є відповідною позицією. Бо в цьому випадку потрібний диплом інженера. Через місяць часу «нурок» отримав від «Ради Міністрів СССР» підтвердження про те, що він є «дипломований інженер». В документі сказано:

«Вища Атестаційна комісія при Раді Міністрів СССР

Москва, Г-425, вул. Кірова, 67. Сектор 11

Уч. №

Підтвердження атестації

Видане громадянинові (прізвище й ім'я та дату народження пропускаємо, бо «нурок» ще активний у своїй діяльності) в тому, що він у 1941 році закінчив Дніпропетровський Металургійний Інститут і йому була надана кваліфікація дипломованого інженера-машинобудівельника в галузі металургії з врученням відповідного диплома.

Підстава: Архів персональної документації Міністерства Вищого і спеціального середнього навчання СССР.

Заступник Голови ВАК СССР:
Проф., д-р технічних наук
К. І. Володін.
Учений секретар:
Д-р технічних наук
П. П. Наумов»

Це «Подтвєрждєніє Аттєстації» від тієї ж «Висшей Аттєстаціонной Коміссіі» супроводжував лист такого змісту:

«Дипл. інж. (тут знову ми пропускаємо прізвище й адресу нашого «нурка» з тих самих причин).

Поважаний Співвітчизнику,

виконуючи Ваше прохання, підтримане В/О Металлургімпорт, пересилаємо Вам відповідний документ.

З дружнім привітом,
Керуючий справами
ВАК СССР
(Б. Прібильській)».

Одначе це дуже ускладнило дальшу «гру» з КГБ, бо не відповідало інтересам ОУНр і нашій визвольній політиці. Треба було з того кагебівського плану викрутитися. Що й було зроблено.

Служба Безпеки ОУНр роками спостерігала зміну в усіх працівників СССР у закордонній службі й дипломатів-кагебістів, які ховалися за дипломатичними паспортами. Приходили люди молодшого віку з вищою освітою, зі знанням кількох чужих мов. Усі були вбрані по-західному. Але працівники Служби Безпеки ОУНр уже мали свій вироблений «нюх» і чекістів розпізнавали по «походці» чи по військовій виправці.

У час десидентського руху і творення «Гельсінської Спілки» впадало у вічі, що за ті самі «провини» в Москві карали не так суворо, ніж українців в Україні.



Высшая аттестационная комиссия при Совете Министров СССР

Москва, Г-425, Ул Кирова 67

Уважаемый Соотечественник,

исполняя Вашу просьбу, поддержанную В/О Металлургимпорт, пересылаем вам соответствующий документ.

С дружеским приветом,
Управляющий делами
ВАК СССР

(Б. Прибыльский)

СССР

Высшая аттестационная комиссия при Совете Министров СССР

МОСКВА, Г-425, Ул. Кирова 67 Сектор ..

Уч. ...

ПОДТВЕРЖДЕНИЕ АТТЕСТАЦИИ

Выдано настоящее гр.

г. рождения, в том, что он в 1941 году закончил Днепропетровский Металлургический институт и ему была присвоена квалификация дипломированного инженера-машиностроителя в отрасли металлургии с вручением соответствующего диплома.

Основание: Архив персональной документации Министерства Высшего и специального среднего образования СССР.



Зам. Председателя ВАК СССР:
Проф., д-р технических наук
К.И. Володин

Ученый секретарь:
Д-р технических наук
П.Н. Наумов

Розвиток політичної діяльности в західних країнах набирав такого звороту, що ряд політичних діячів почали підтримувати концепцію поділу СССР на національні держави. Цю ж концепцію пропагувала на Заході зовнішня діяльність Революційної ОУН через АБН. У цей час російська еміграція була заслаба, щоб на таких форумах, як Світова Антикомуністична Ліга й інші, могла протиставитися українській концепції.

Думаємо, що фахівці з ЦК КПСС стежили за таким розвитком і почали висилати на Захід своїх, російських десидентів, таких, як Максімов, Солженіцин, Нєкрасов та інших. Вони тут почали вміло захищати політичну концепцію федерації всіх народів з Москвою. З України інтеліґентів такого рівня, якими були Іван Світличний, Євген Сверстюк та інші, не випускали на Захід.

Ще раз повернемося до писань Михайла Канюки та Віталія Вєжніна. У нашій праці ми згадували про вигадку, що Степан Бандера був англійським агентом. У газеті «Кієвскіє новості» (Ч. 26 за 25-те червня 1993 року) поміщено продовження статті із книги «По нім нє об'являлі траур...» («По них не оповіщали жалоби...») цим разом уже під таким заголовком: «Был ли Степан Бандера агентом Абвера?» («Чи був Степан Бандера агентом Абверу?»). Читаючи ці «мудрощі» писак совєтської системи, пригадується історія з одним польським в'язнем, у якій дійсність спричинилася до створення гумору.

У 1940 році НКВД заарештував поляка — чесного інженера, страшенного боягуза. Слідчий чекіст брудно лаяв і прозивав його капіталістичним виродком, а потім сам же списав протокол, у якому зазначив, що він (інженер) є польським шпигуном. Переляканий інженер все підписав так, як того хотів слідчий чекіст. За кілька місяців ув'язненого знову викликали на допит. Слідчий каже йому, що треба новий протокол підписати. Інженер прочитав новий протокол і дуже чемно зауважив, що тут якесь непорозуміння, бо він вже підписався як польський шпигун, а в новому протоколі говориться, що він — німецький шпигун. Слідчий чекіст галасом випалив:

«Ти дурак! Нам польскіє шпіони уже нє нужни! Нам надо імєть только гєрманскіх шпіонов!»

Отакі думки постають і в нас, коли читаємо, що Степан Бандера одного разу є англійським агентом, а іншого разу — він уже німецький агент. Але почитаймо повністю все те, що понаписували М. Канюка та В. Вежнін. Вони переповідають зізнання арештованого начальника управління німецької військової розвідки в Берлінській окрузі полковника «Абверу» Ервіна Штольце. При цьому треба не

пропускати того, що ці два «журналісти» не подають відпису протоколу, а переповідають усе своїм власним, нам уже відомим способом. Так ось у «Кієвскіх новостях» (Ч. 26) вони пишуть:

«Ми завербували керівника українського націоналістичного руху полковника петлюрівської армії Євгена Коновальця, через якого на території буржуазної Польщі й західних областей України провадилися терористичні акти, диверсії, а в окремих місцях невеликі повстання. На початку 1938 року я персонально одержав вказівку від начальника військової розвідки адмірала Канаріса про переведення наявної агентури з числа українських націоналістів на безпосередню роботу проти Совєтського Союзу. Через деякий час на квартирі петлюрівського генерала Курмановича я відбув зустріч із Коновальцем, якому передав вказівки Канаріса. Коновалець охоче погодився перекинути частину оунівського підпілля безпосередньо проти Совєтського Союзу. Незабаром після того полковника Коновальця було вбито. ОУН очолив Андрій Мельник, якого, як і Коновальця, ми залучили до співпраці з німецькою розвідкою. В роботі полковника Коновальця, як нашого агента, для збереження умов конспірації було завербовано за його рекомендацією українського націоналіста ротмістра Ярого під прізвиськом «Консул-2», якого використовували як зв'язкового агента між нами та Коновальцем, а останнього — як зв'язкового з нашим націоналістичним підпіллям. Ще при житті Коновальця Ярий був відомий А. Мельникові й іншим націоналістичним головарям як особа, яка була близькою до Коновальця та як активна серед націоналістів, як націоналіст. Тому Канаріс доручив начальникові другого відділу Абверу полковникові Лахузенові через Ярого пов'язатися з Мельником, який на цей час переїхав із Польщі в Німеччину. Таким чином, у кінці 1938 року Лахузенові була організована зустріч з Мельником, під час якої його було завербовано під прізвиськом «Консул». Оскільки працювати з Мельником, як агентом німецької розвідки, було доручено мені, то я так само був присутній під час вербування його. Мушу сказати, що завербовування відбулося дуже спокійно, бо в дійсності Мельник був агентом Коновальця у провадженні роботи проти поляків в період його проживання у Польщі, й про діяльність Мельника ми достатньо знали.

Після вербування, яке відбулося на конспіративній квартирі (ріг Берлінерштрассе-Фрідрихштрассе), власником якої був офіцер Кнюсман — довірена особа Канаріса, Мельник виклав свій план підривної діяльності. В основу плану Мельник поклав налагодження зв'язків українських націоналістів, які мешкали на території Польщі,

з націоналістичними елементами на території совєтської України, проведення шпигунства і диверсії на території СССР, підготовку повстання. Тоді на прохання Мельника Абвер узяв на себе всі видатки, які необхідні для організації підривної діяльности.

На наступних зустрічах Мельник просив санкціонувати створення при ОУН відділу розвідки. Він твердив, що створення такого відділу активізує підривну діяльність проти СССР, облегшить його зв'язок з оунівським підпіллям, а також зі мною, як співпрацівником Абверу. Пропозицію Мельника було схвалено. Такий відділ було створено в Берліні на чолі з петлюрівським полковником Романом Сушком.

Не будемо коментувати того, що написане М. Канюкою та В. Вєжніним про полковника Андрія Мельника. Вважаємо, що полковник Андрій Мельник не був агентом німецької розвідки. Одначе провідні члени організації полковника А. Мельника — Роман Сушко, Я. Барановський, О. Чучкевич, Соколовський, С. Сулятицький і ряд інших — тісно співпрацювали з німецькими таємними службами. Вони робили те не самовільно, а за згодою їхнього Вождя. Також на інших посадах у гітлерівських окупантів працювали члени організації А. Мельника, як, наприклад, З. Книш та інші.

В ім'я правди треба сказати, що не всі члени ОУН-мельниківців погоджувалися з пронімецькою політикою, а отже і не всі схвалювали співпрацю з гітлерівським гестапо. До тих, хто не погоджувався з пронімецькою політикою, належали Ярослав Гайвас, Ольжич-Кандиба і ряд інших, як Олена Теліга, Рогач, Домазар, яких знищило гестапо.

Ще звернімося до заарештованого полковника Ервіна Штольце, який, знаючи, що хочуть від нього чекісти, й тим самим полегшити своє безвихідне положення, говорив усе те, що чекісти хотіли чути. Також не можна виключати того, що чекістські слідчі самі від себе описували все те, що було потрібне комуністичній політиці.

Не маємо певности, чи згаданий Е. Штольце взагалі міг щось говорити про С. Бандеру. Та й самі журналісти М. Канюка та В. Вєжнін у своєму писанні подають, що їм не все ясно, як воно було з С. Бандерою. Ми стверджуємо, що ОУН-Бандери мала зв'язки до німецької армії, а не до гітлерівської партії — націонал-соціалістів і їхнього уряду. Зв'язковий до армії — «Вермахту» — був сотник Р. Ярий. Сьогодні вже відкриті німецькі архіви, з яких є змога довідатися про політику українсько-німецьку, тобто в час другої світової війни. Матеріали з тих архівів опрацьовані професором В. Косиком і видані українською, німецькою й англійською мовами.

Дивно, що такі «проникливі» журналісти не шукають правди в німецьких архівах про С. Бандеру й бандерівців, а оперують лише совєтськими даними. Неправда, що полковник Євген Коновалець був німецьким агентом. Правдою є те, що совєтська дезинформація і пропаганда завше робила з українських політичних діячів, які боролися за визволення свого народу, чужинецьких агентів.

Згадані журналісти, тобто М. Канюка та В. Вєжнін, твердять, що націоналісти були агентами нацистського Абверу. Це твердження неправдиве, бо в німецькому Абвері служили росіяни, поляки, українці, навіть жиди і ряд інших національностей. Тих українців, що служили в Абвері, не можна називати націоналістами-бандерівцями. Правда, Служба Безпеки ОУНр засилала до німецького Абверу своїх розвідників з точними завданнями. Багато з тих розвідників були німцями розкриті, схоплені і розстріляні. Також під фальшивими прізвищами Служба Безпеки посилала своїх розвідників на вишкіл у німецькому Абвері. Після закінчення вишколу їх вивіновувано найновішою тогочасною німецькою технікою і вони зникали, так що Абвер не міг знайти за ними слідів. А всі вони виконували свої завдання, які доручила їм Служба Безпеки ОУНр.

Совєтська пропаганда і журналісти типу М. Канюки та В. Вєжніна промовчують, що Служба Безпеки ОУНр засилала своїх розвідників також до компартії та НКВД. У совєтської пропаганди розвідники НКВД чи ГРУ — це герої, а розвідники ОУНр — це «агенти і зрадники». Така комуністична мораль.

Ми шкодуємо, що на сьогодні ми не маємо зібраних прізвищ тих героїв, які добровільно йшли, за дорученням Служби Безпеки ОУНр, як розвідники-нурки у ворожі окупантські служби виконувати доручення і за те заплатили своїм життям. Ті люди в. усіх українців-самостійників заслуговують на вічну славу.

Московський більшовизм членам комуністичної партії і КГБ за «вченням» Леніна впровадив у життя ось хоча б таку «філософію моралі»: «... Треба вміти піти на всі й будь-які жертви, навіть — у випадку потреби — на найрізноманітніші викрутаси, хитрощі, нелегальні заходи, замовчування, приховання правди... Звичайно, в Західній Європі, аж надто просякнутій буржуазно-демократичними забобонами, таку річ утнути тяжче. Але її, звичайно, і мусять утнути і проробляти систематично» (Ленин, «Сочинения», 3-е издание, т. XXV, стр. 199). Комуністи вважали кримінальних злочинців соціально близькими до комуністів. Так воно і на практиці видно, що кримінальні злочинці морально близькі комуністам.

*

* *

Журналісти М. Канюка та його приятель промовчують, що в час дружби та співпраці комуністичної Москви з націонал-соціалістичною Німеччиною на вимогу гітлерівців уряд СССР видав у руки гестапо ряд німецьких комуністів, які були втекли від гітлерівського режиму в Совєтський Союз. У той час відбувалася тісна співпраця між гітлерівським гестапо та московським НКВД.

Для координації праці з гестапо приїжджав до Кракова генерал НКВД Набрашніков. З таким самим завданням приїжджав до СССР (Львів, Київ, Москва) еСеС-группенфюрер Бруно Штрекенбах. Не тяжко догадатися, що ці дві злочинні організації, тобто НКВД і гестапо, у своїй співпраці могли координувати: винищування поляків, яких Москва і Берлін вважали за своїх ворогів; для НКВД ворогами були ще додатково націоналісти — ОУН.

В архівах НКВД знайдено тепер протоколи з засідань ЦК ВКП (б), де 5-го березня 1940 року видано постанову розстріляти 20 000 з «лішнім» поляків. Усіх їх розстріляно в березні-квітні 1940 року, як ось у відомому тепер Катинському лісі. Цей протокол із засідання ЦК ВКП (б) оприлюднила газета «Комсомольская правда» в ч. 193 за 15-го жовтня 1992 року. Більше двадцяти тисяч людей розстріляли без будь-якого суду й лише тому, що вони були мобілізованими до польської армії. Розстріляно тих людей за дорученням державної влади на чолі зі Сталіним. І це свідчить, що державою керували злочинці.

У вищезгаданих архівах знайдено телеграму з 10-го січня 1939 року, підписану Й. Сталіним, в якій говориться, що ЦК ВКП (б) в 1937 році дозволив НКВД «применение физического воздействия» (О. В. Хлевнюк, «1937-й, Сталін, НКВД», стор. 248). Злочинні елементи у психології совєтської влади закладені ще Леніним, а поширені і закріплені Сталіним. «Вчення» Леніна і Сталіна, їхню психологію прищеплювано членам комуністичної партії, учням комуністично-партійних шкіл і в практичній повсякденній роботі комуністів. Органи безпеки СССР, як «сторожі революції», в цьому злочинному ремеслі були передовим авангардом.

Все це терпів наш народ, як і всі поневолені московським більшовизмом народи. З тими підступними ворогами людини ОУН, УПА і Служби Безпеки ОУНр провели довголітню боротьбу в Україні й на чужині, де жили українці й де діяла ОУНр.

ЦК КПСС на діяльність КГБ виділяв мільярдний бюджет. Газета «Аргументи і факти» в ч. 41/574 за жовтень 1991 року писала, що бюджет КГБ виносив 6,4 мільярда рублів. Західний світ зрозумів, що урядові СССР не можна довіряти. Почалася холодна війна й перегони в озброєнні.

Служба Безпеки ОУНр різними шляхами здобувала інформації, що червона Москва готується до несподіваного нападу. Московським штабом був опрацьований план збройного наступу на Західну Німеччину. В Східній Німеччині були підготовлені окремі диверсійні групи, яких мали б для диверсії скинути з літаків кілька годин перед наступом армій Варшавського пакту. Серед диверсійних були спеціальні групи, які мали б фізично нищити провідних діячів, невигідних більшовицькій Москві. Серед призначених для знищення людей були в списках і прізвища та адреси бандерівців. На вантажних авто, що курсували зі сходу на захід із різними товарами, водіями були совєтські офіцери танкових частин, які в той спосіб мали б вивчати шляхи Західної Німеччини та інших західноєвропейських країн.

Цивільні робітники, які працювали в англійській і американській арміях, що стаціонували в Західній Німеччині, знали про план вивозу військових родин і числилися з несподіваним нападом на Захід Варшавського військового пакту. Готуючись до війни, більшовицька Москва в західних державах під фальшивими прізвищами розмістила ряд своїх довірених людей. Ті з підставленими прізвищами люди повідкривали в різних банках західних країн свої конта, на які вложили поважні суми доларів, щоб у разі потреби фінансувати шпигунство Москви.

У цей напружений час за дорученням Служби Безпеки ОУНр один розвідник-нурок у Західній Німеччині запитав свого «начальника» - кагебіста, чи дійсно постала небезпека війни? Розвідник-нурок одержав відповідь, що «це не наших розмов тема, але у випадку, то наші війська будуть у Західній Німеччині. Ти маєш негайно зголоситися в офіцера політичної частини й подати йому свою кличку».

ГОЛОВА КГБ В УКРАЇНІ М. М. ГОЛУШКО

«Робітнича газета», яка появляється в Києві, в числі за 4-го листопада 1988 року на 2-й сторінці подає анонс, в якому сказано, що 3-го грудня минає 70 років із дня заснування всеукраїнської надзвичайної комісії (ВЧК, а нині — комітет державної безпеки УРСР, тобто КГБ). В анонсі заохочують, щоб читачі зверталися з запитаннями про діяльність «комітету державної безпеки» (КГБ) і таким чином допомогли заповнити деякі «білі» плями цієї антинародної організації. Відповіді ж на запитання погодився дати голова КГБ УРСР.

Треба пригадати, що в 1988 році на сторінках усієї преси, яка появляється в СССР, писалося про розкриття масових могил у Москві, Білорусії, біля Києва. В підсовєтській пресі писалося, що чекісти потайки розстрілювали людей масово. Про масові арешти і терор чекістів почали люди писати раніше, тобто вже після того, як тільки-но М. Горбачов проголосив «гласность».

В числі за третього грудня 1988 року «Робітнича газета» помістила діалог «читачі — голова КГБ УРСР» під заголовком «Не створювати ворогів там, де їх немає». Як відомо з минулого, що чекісти спеціалісти творити ворогів там, де їх не було.

Голова КГБ М. М. Голушко відповідає на запити про створення «Всеукраінской чрезвичайной коміссіі» (ВЧК). Голушко М. М. є в ранзі генерал-майора і займає посаду голови КГБ УРСР. Отже Голушко є особою, яка зобов'язана говорити і писати правду; коли ж з якихось причин не може писати правди, то краще мовчати. Перед тим, як дати відповідь на запит зацікавленого історією створення ВЧК, М. Голушко робить такий вступ:

«На першому з'їзді КП (б) України в 1918 році комуністи-делегати з болем і тривогою говорили про безчинства контрреволюціонерів: «Важко передати, страшно розповідати про те, що коїться в нашому краї: всі здобутки революції знищено, розстріли, знущання, арешти тисяч і тисяч робітників і селян». Сформований 28-го листопада 1918 року тимчасовий робітничо-селянський уряд України це врахував і 3-го грудня він прийняв рішення «Про утворення Всеукраїнської надзвичайної комісії» — ВУЧК.

Так хитро-мудро М. М. Голушко зробив історичний вступ, подаючи про перший з'їзд КПбУ. Але він не подає, де ж той «з'їзд» відбувся? Трагедія нашого народу, а в тому й українських комуністів, полягає в тому, що ніхто не знає правдивої історії. «З'їзд» КПбУ, про який говорить М. М. Голушко, не відбувався на Україні. Той «з'їзд» відбувся в Москві в липні 1918 року. Це дуже важливо саме для української історіографії. Тому М. Голушко і промовчує місце відбуття першого «з'їзду» КПбУ.

Постає питання: що було на Україні, тобто якою виглядала сила большевиків-комуністів, боротьбістів та інших лівих груп. Поважне число серед них своїми поглядами були «самостійниками». Коли

уряд О. Керенського вороже поставився до Української Центральної Ради, то большевики в Києві вирішили виступити проти Керенського разом із УЦРадою. На першому Всеукраїнському з'їзді в Києві большевицька фракція опинилася в значній меншості й разом із соц.- рев. залишили з'їзд та переїхали до Харкова і там проголосили себе «першим всеукраїнським з'їздом». Катеринославський большевик Яковлєв-Епшнайк у «Комуністі» ч. 4 за 1920 рік написав таке: «В час жовтневої революції і нас не було більшости в Катеринославському совєті, бо була більшість меншовиків; в Харківському совєті — більшість лівих есерів, в обласному комітеті Донецького Басейну — більшість меншовиків».

Так виглядав тоді лівий блок, що йшов проти УНР, проти самостійности України. Совєтську владу на Україні насаджено силою з Московщини. В наказі №11 царський полковник (збольшевичений) Муравйов написав: «Цю владу ми несемо з далекої півночі на вістрях наших багнетів, і там, де її встановлюємо, всемірно підтримуємо її силою цих багнетів та моральним авторитетом революційної соціалістичної армії».

9-го лютого 1918 року після вступу московсько-большевицького війська в Київ той же Муравйов у телеграмі до Леніна писав: «Влада в Києві встановлена при допомозі багнетів і передана совєтам України». Збережені свідчення з того часу говорять, що муравйовські вояки й чекісти не українського походження розстрілювали українців лише за те, що вони розмовляли українською мовою чи в їхній хаті був портрет Тараса Шевченка. Большевицький історик А. В. Лихолат написав: «Разгром націоналістіческой контрреволюції на Украінє, 1917-1922 гг.» ГИЗ Політлітєратури, 1954, Москва — Лєнінград. На 621-й стор. читаємо в нього: «... У справі зміцнення совєтської влади на Україні безпосередню участь брали видатні діячі партії — Й. В. Сталін, В. М. Молотов, М. І. Калінін, Я. М. Свєрдлов, Ф. Е. Дзєржинський, К. Є. Ворошилов, М. В. Фрунзе, Н. С. Хрущов, Л. М. Каганович».

Голова КГБ М. Голушко говорить, що «тимчасовий робітничо-селянський уряд України третього грудня схвалив рішення «Про утворення всеукраїнської надзвичайної комісії —ВУЧК». А перед нами ось книжка «Из истории ВЧК», редактором якої є Н. Поляков, а підписаної до друку 6-го жовтня 1958 року. В цій історії ВЧК ясно записано, що творенням і розбудовою ЧеКа в Україні займалися Лєнін і Дзєржинський; всі накази та циркулярні листи мали порядкові числа московської централі. На стор. 277 записано: «Лацic Мартин Яковлевич (Судрабас Я. Ф.) член партії большевиків з 1905 р. призначений головою ВУЧК з 10-го квітня 1919 року. Перший циркулярний лист виданий Лацісом під чергою 222 має дату «Апрель 1919 г.».

4-го червня 1919 року Ленін пише лист ч. 235 до «предсєдатєля Украінськой Чрезвичайной Коміссіі». В цьому листі Леніна читаємо: «Уповноважений Совоборони каже і заявляє, що декілька видних чекістів підтверджують, що на Україні ЧеКа принесла силу-силенну зла...» На Ленінів лист відповідає Лаціс (ч.237), дослівно пишучи: «Все наше нещастя в тому, що нема з чого будувати... Парткоми нічого не можуть дати... З першого ж дня мною заборонено при арештах забирати будь-що, крім речевих доказів. Та наш русскій человєк розумує: хіба я не заслужив тих штанів чи черевиків, які до цього часу носив буржуа?» Лист Леніна до Лаціса поміщений у «З історії ВЧК» на 294-й сторінці, а Лаціса до Леніна — на 295-й сторінці.

Зміст обох листів говорить про бандитський характер ЧеКа. Але візьмімо іншу книжку. Це книжка П. Г. Софінова «Очеркі історіі ВЧК» («Нариси історії ВЧК»), Госполітіздат, Москва, 1960 рік видання. На сторінці 204 цього нарису про ВЧК читаємо: «26-го квітня 1920 року. Політбюро ЦК РКП(б) спеціально розглядало питання скріплення фронту на Україні. Членові ЦК і голові ВЧК Ф. Дзєржинському було доручено негайно виїхати на Україну, взяти з собою максимальну кількість співробітників. 5-го травня Дзєржинський виїхав до Харкова. Вже 14-го травня він повідомляв: загальна нестача апарату влади і нема виконавчої влади... В Москві були організовані кадри для ЧеКа і вислані до Харкова, Полтави, Катеринославу, на Донбас, в Одесу. В квітні 1920 року декретом ВУЦК було створено Центральне управління надзвичайної комісії України.

На сторінці 205 книги П. Софінова читаємо: «Дзєржинский писав ...Україна не очищена від петлюрівщини... В свойому листі Дзєржинський зображував положення в Україні й Червоної Армії, яка провадила війну з поляками, та висвітлював потребу скріплення діяльности ЧК. ЦК РКП(б) призначив Дзєржинського начальником запілля південно-західного фронту і післав на Україну 1400 чекістів».

На цій же саме сторінці книжки Софінова говориться: «...Під керівництвом Ф. Е. Дзєржинского на Україні провадилася велика праця. Штаб запілля фронту був з'єднаний із штабом українських військ внутрішньої охорони. Дзєржинский мав на Україні всю владу над чекістами».

Ми зупинилися на совєтських джерелах, які повикреслював Голушко. Отже Лаціс перебрав командування чекістами на Україні 10-

го квітня 1919 року на доручення Леніна. Ні один із фіктивних урядів совєтської України не мав ніякого права і голосу. Ті уряди існували лише для пропаганди.

М. Голушко каже, що у ВЧК-КГБ не завжди все було гаразд. Але вина в тому лягає на «Сталіна та його злочинного оточення Ягоди, Єжова, Берії й подібних до них «викривачів ворогів народу». Та голова КГБ на Україні не згадує, що «ворогів народу» спершу фабрикувала совєтська пропаганда, потім доноси сексотів, а пізніше йшли арешти і розстріли. М. Голушко є генерал-майором, вихований як не в дусі Єжова, то напевно — Берії, бо користується поширюванням неправди. Для прикладу наведемо його говорення:

«Ще у 1939 році, в результаті переговорів керівника ОУН, агента німецької розвідки Коновальця з Гітлером про спільну роботу проти СРСР, берлінська центральна оунівська організація влилася у штаб гестапо...» М. Голушко повинен знати і не поширювати неправди, що полк. Є. Коновальця в 1939 році вже не було між живими. Також сьогодні докладно вияснено хто саме зустрічався з Гітлером, вів переговори і накреслював плани розподілу Європи. Серед тих людей був висланик Сталіна Молотов, який кував плани з Ріббентропом, як поділити Європу. Але нема ніяких згадок у жодних документах про зустріч і розмови полк. Є. Коновальця з Гітлером. Це явна фантазія М. Голушка.

Також фантазує М. Голушко і повторює нісенітниці про якісь «надлюдські» вчинки чекістів. Про «всесильність і всевидючість» чекістів легенда вже дуже і дуже давно поширювалася. Згадує М. Голушко і про «героїчного» патріота Д. Кудрю у роки окупованого Києва та подає дослівно таке:

«Після вступу німецьких військ у Київ він Михайлов, жив під прізвищем німецького барона, займався тут комісійною торгівлею. Видаючи себе за «фольксдойчера», він відогравав істотну ролю у громадському житті Києва. Йому вдалося встановити контакт і ввійти у довір'я до цивільних та військових осіб окупаційної адміністрації. Наприкінці 1942 року групу Михайлова арештували внаслідок зради...» Цікаво, що М. Голушко не подає хто ж зрадив того «барона»? Як довго той «барон» працював шпигуном? Під яким прізвищем був відомий «барон» у Києві, якщо він там відогравав «істотну ролю в громадському житті»?

Українська Видавнича Спілка в Лондоні (Англія) в 1958 році видала спогади С. Мечника; того самого С. Мечника, про якого кагебівська пропаганда ввесь час поширює неправду та його лає. С. Мечник був членом підпільної діяльности ОУН і входив у склад проводу Київської области. На стор. 118-й у спогадах С. Мечника є згадка, яка стосується тепер до згаданої писанини М. Голушко. С. Мечник пише: «... Ішло про людину, яка з'явилася скоро по приході німців до Києва і подала себе як «українського графа» на ім'я Коваленко. Він набув права німецької національности («фольксдойчерство») і відкрив на вулиці Короленка купецьке підприємство. Цей чоловік виявив великий сприт, обплутав багатьох німецьких високопоставлених урядовців, робив їм подарунки, влаштовував вечірки, самозрозуміло за участю веселих жінок... Отримав дозвіл поїхати до Берліну... По дорозі зупинявся у Варшаві, де мав зустріч з кількома старими російськими еміґрантами.

Тим часом у зв'язку з іншою справою до рук гестапо потрапив один капітан «государственной безопасности», якого НКВД залишило для праці у Києві. У нього знайдено ряд компрометуючих матеріялів... На тортурах він не витримав, зломився, назвав своїх співпрацівників. Між ними фігурував Коваленко. Гестапо спершу не повірило, але капітан «госбезу» дав докази. Коваленка арештовано й розстріляно».

Спогади С. Мечника вияснюють приховане М. Голушком і що він називає зрадою, але не подає, що тим зрадником був ніхто інший як чекістський капітан. М. Голушко ОУН намагається представити як німецьку «агентуру». Він вживає фахових шпигунських термінів і назв. За його насвітленням «агентами і диверсантами» є й «похідні групи» і т. п. Він навіть подає цифри, тобто що ніби націоналісти в 1944 — 1953 рр. «вчинили 14424 розбійних напади, 4904 терористичних акти», що загинуло понад 30 тисяч «радянських громадян», в тому числі 2662 партійних працівники. М. Голушко не каже, що то була боротьба й якими методами керувалися чекісти? В нього виходить, що чекісти і совєтська влада святі, а все, що не їхнє, — вороже і злочинне. Стара пісня зі старою мелодією.

«Комсомольская правда» за 21.09.93 р. №173/20705 на першій сторінці помістила повідомлення, що Голушко Ніколай Михайлович

призначений Міністром Безпеки Російської Федерації. Голушко, будучи головою КГБ Української РСР, за нашими інформаціями, був довіреним чоловіком Москви. Коли постала Самостійна українська держава, Голушко зі своїми прибічниками скоро перебрався до Москви, де був призначений заступником Міністра Безпеки. Немає найменшого сумніву, що Голушкова діяльність буде продовжуватися в Україні в інтересі Російської імперії.

Поміщено статтю, яку неправду про ЧК—ГПУ—НКВД—КГБ поширював Голушко в Україні.

ЦК КПСС мав свою розбудовану комуністичну силу по всіх країнах світу. Одначе з роками ідейні комуністи всіх держав втрачали віру в московський центр і почали йти своїми шляхами. Лише в сусідніх з СССР державах, де стаціонували гарнізони совєтської армії, найдовше мовчали місцеві комуністи та робили вигляд, що вони послушні Москві.

У світі СССР вважався небезпечною супер-потугою. За спрямуванням ЦК КПСС комітет державної безпеки, тобто КГБ («Комітет государственной безопасності») став у всьому світі інструментом шпигунства, диверсії, терору й закулісним режисером, який мобілізовував страйки, демонстрації і саботажі, аби лише послаблювати законні уряди некомуністичних держав. Кагебісти вважалися чи й були майстрами творення напруження та світоглядової боротьби в усьому світі. КГБ творив наукові, дослідні й аналітичні інститути, які працювали над розробками планів повалення урядів некомуністичних країн, аби комуністи під зверхністю московського центру опанували світ.

Після розвалу КПСС і самого СССР публіцисти, історики в усіх державах ставлять тепер питання, на які немає одностайної відповіді: що було причиною розвалу КПСС і СССР? Багато політиків, журналістів на Заході у розвалі КПСС і СССР вбачають лише заслуги Михайла С. Горбачова. Подекуди можна чути думки, що М. Горбачов сам змагав до повалення комунізму і встановлення демократії в СССР.

Розуміємо хвалебні Заходу на адресу М. Горбачова, бо він:

а) шукав порозуміння із західними державами, щоб припинити безглузді перегони в озброюванні;

б) припинив агресивну політику та фінансування комуністичних диверсійних і терористичних груп у всіх державах;

в) допоміг об'єднати дві Німеччини в одну.

Але ми, українці, які найдовше боролися проти московського більшовизму й цього північного окупанта добре знаємо, стверджуємо, що все те вищезгадане М. Горбачов не робив із гуманних людських спонук чи з причин любови до німців, чи взагалі до всіх поневолених народів. Він змушений був те робити, бо СССР морально й економічно вже стояв перед розвалом. Горбачов пішов на примирення із Заходом. Але він вперто змагався і надалі затримати в складі СССР усі поневолені народи. Горбачов змагався рятувати імперію. Він говорив про демократію, але уточнював, що має бути збережений соціалізм і провідна роль комуністичної партії.

2-го вересня 1990 року М. Горбачов, після прийняття національними республіками Декларації про суверенітет, назвав її «декларацією-ейфорією», що то, мовляв, «пагубний вибір». 28-го листопада 1990 року М. Горбачов запропонував свій проєкт «союзного договору, щоб ним і надалі вдержати всі республіки під командою Москви. На пленарному засіданні ЦК КПСС М. Горбачов агресивно виступив проти змагань республік за свою незалежність. Він тоді сказав: «Наша країна оформлювалася як цілісний організм. Розривати зв'язки, котрі творилися десятиліттями, а то і століттями, означало б нанести шкоди всім народам».

Поїздка М. Горбачова до Литви мала рішучий намір удержати Прибалтійські держави у складі СССР. Михайло Горбачов твердо стояв за збереження СССР. Одначе змаг усіх народів до створення своїх національних держав був сильніший від планів М. Горбачова.

Уряд президента М. Горбачова вважав, що М. Горбачов у цей час нездібний опанувати положення і поробив заходи усунути його, а самим перебрати владу в свої руки. Вони створили «Государственний комітет по чрезвичайному положенію в СССР», що увійшов в історію під назвою «путч». «Путчисти» видали указ і звернення до совєтського народу, в якому повідомили, що обов'язки президента СССР, замість М. Горбачова виповняє віце-президент СССР Г. І. Янаєв. До заколотників належали прем'єр Павлов, голова КГБ В. Крючков, міністр внутрішніх справ Пуго, міністр оборони маршал Язов і інші.

Як видно, рішучі кроки Б. Єльцина спричинили поразку «путчистів» і повели їх в ув'язнення. Голова КГБ опинився у в'язниці.

Цей «путч» завершив розпад КПСС і СССР. Свою комуністичну партію і СССР розвалили члени ЦК КПСС та уряд СССР.

Сталося щось таке несподіване, що ще і сьогодні не всім зрозуміле. Чим пояснити, що всі наукові, дослідні й політичні інститути ЦК КПСС та КГБ не передбачили, що КПСС і СССР стрімко йдуть до упадку?

Світогляд «наукового» матеріалізму — це утопія, яку висунено як комуністичну релігію, яка виховувала комуністичні кадри однобічно. Створено партійну диктатуру, якою керувала номенклатура і вона на протязі десятиліть здегенерувала. Комуністична партія опиралася на ленінські «вчення», що було чуже народові. А це створило між народом і партією соціальну прірву. З одного боку, рабська праця і соціальна несправедливість; з другого — бюрократія і комуністична буржуазія. В парі з соціальною неволею в Україні послідовно провадилася русифікація і терор, яким нищили все, що за духом та змістом національне, українське. Фізично нищено людей із національним змістом і виховувано тип раба, виконавця чужих інтересів.

В ЦК КПСС, від першого секретаря і до низу, бачили, що є недобрим. Але вони всі були в полоні утопічного комуновчення і були позбавлені духовної сили для радикальних змін. Вони безпорадно дивилися, як від вересня до грудня 1989 року валилися комуністичні уряди Польщі, Угорщини, Східної Німеччини, Румунії, Болгарії й Чехо-Словаччини. Вони були нездібними оцінити також в СССР національних процесів поневолених народів. Вони по-старому мастили собі голови змаганням до творення дальшого союзу чи федерації з московським центром.

Російський народ не видав із себе політичних діячів, які б сказали: творіть свої держави і живім по-сусідському мирно та будуймо нове життя на руїнах колоніальної імперії. Уряд президента М. Горбачова вважав, що потрібно лише проявити тверду руку. Але і на це не був здібний М. Горбачов і створив «путч», який вийшов на користь поневоленим народам та розвалив остаточно комуністичну партію і імперію взагалі.

Згаданий «путч» робили найвищі посадові особи з ЦК КПСС і уряду СССР. Саме вони підтвердили наше твердження, що вони були в полоні ленінського «вчення». На чолі з М. Горбачовим вони говорили про нове політичне мислення, але самі далі опиралися на ленінську фразеологію про неподільність імперії та соціалізм.

Голова КГБ В. Крючков і міністр внутрішніх справ Пуго повинні були добре знати про політичний розвиток, про політичні процеси в усіх республіках. Але виявилося, що вони були нездібними ті процеси правильно розуміти. Вони не зрозуміли, що поневолені народи хочуть і йдуть до незалежности та свободи. Також не розуміють цього ще і сьогодні багато російських політичних діячів.

Також ще не всі наші раби усвідомлюють, що треба бути самим собою на своїй землі. Служба Безпеки Революційної ОУН провела велику свою підпільну боротьбу з КГБ, але праця Державної Служби Безпеки сьогодні ще велика і конечно потрібна.

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (СБ-У)

Створена на платформі КГБ УССР 20-го грудня 1991 року до 25-го березня 1992 року — Служба національної безпеки з уточненням СБ-України підпорядкована Президентові України й підлягає контролеві Верховної Ради. Працівники Служби Безпеки: розвідчики і контррозвідчики не мають права бути членами політичних партій. Правною основою діяльности СБ-У є закони для Служби Безпеки України.

В час, коли пишемо ці рядки, нам здається, що СБ-У ще не здобула потрібної прихильности в народі Західних областей України. Як виходить, що в Східних областях України до СБ-У існує відношення формальне. СБ-України потребує здобути симпатію і довір'я в народі, що конче потрібне для успішної праці. Замало проведено потрібної інформації, що сьогоднішня Служба Безпеки Самостійної Української Держави нічого не має спільного з ЧК—ГПУ—НКВД і МГБ та КГБ СССР і УССР.

Українська Служба Безпеки в сьогоднішній час має дуже велику й відповідальну працю, яка для закріплення держави конечно потрібна. До СБ-У на працю повинні зголоситися працьовиті і чесні патріоти, а в допомогу Службі Безпеки України повинні бути всі громадяни Української Самостійної Суверенної держави.

Служба Безпеки України щойно почала свою працю для Самостійної Української Держави, а Служба Безпеки Революційної ОУН в боротьбі за Українську Державу свою працю почала з 1940 року. Вона набула свого досвіду, а головне, що вона черпала свою віру з українського національного змісту і християнських моральних засад.

Степан Мудрик-Мечник народився у с. Криве Радехівського р-ну на Львівщині. Член ОУН, активний учасник підпільної боротьби з польськими, більшовицькими, гітлерівськими окупантами. В ОУНр займав ряд провідних постів: керівник району, округи, член обласного проводу Київської області. Належав до штабу крайового провідника Климова-Легенди. Заступник командира воєнної округи «БУГ». Член Головного Проводу ОУНр, близький співробітник Провідника Степана Бандери. За активну національно-визвольну діяльність був засуджений гітлерівськими окупантами на кару смерті, що пізніше була замінена на 15 років важкої тюрми.

У громадській праці був головою Координаційного осередку українських громадських організацій в Європі, протягом 10 років — заступник Президента Світового Конгресу Вільних Українців в Європі — СКВУ. Широко відома літературно-публіцистична діяльність С. Мудрика-Мечника. Він активний співробітник чисельних газет і журналів — «Український Самостійник», «Шлях Перемоги», «Визвольний Шлях», «Америка», «Українська Думка», «Вісник». С. Мудрик-Мечник знаний в діаспорі та Україні як автор 17-х друкованих праць.

КНИГИ АВТОРА

ПІД ТРЬОМА ОКУПАНТАМИ: Спогади українського революціонера-підпільника. — Лондон: УВС, 1958.

НЕСКОРЕНІ: документальна повість про героїчну боротьбу членів рев. ОУН. — Лондон: УВС, 1965.

У БОРОТЬБІ ПРОТИ МОСКОВСЬКОЇ АГЕНТУРИ. — Мюнхен: Українське видавництво, 1981.

ВІД ОПРИЧЧИНИ ДО КГБ — ДУХОВНІСТЬ МОСКОВСЬКОГО ІМПЕРІАЛІЗМУ. — Мюнхен: Українське видавництво, 1982.

У ЗАТЯЖНІЙ БОРОТЬБІ. — Мюнхен: Українське видавництво, 1983.

ПОЧАТОК НЕВІДОМОГО. — Мюнхен: Українське видавництво, 1984.

РОЗДУМУЮ, ПРИГАДУЮ. — Мюнхен: Українське видавництво, 1985.

ЛЮДИ, РОКИ Й ПОДІЇ. — Мюнхен: Українське видавництво, 1986.

ВИВЧАЙМО ВОРОГА. — Мюнхен: Українське видавництво, 1989.

ВІД СТАЛІНА ДО ГОРБАЧОВА. — Нью-Йорк: ООЧСУ, 1990.

ЗА НАШУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ. — Мюнхен: Українське видавництво, 1990.

П'ЯТЬ РОКІВ «ПЕРЕСТРОЙКИ» — Львів, 1991.

У ВИРІ ВОЄННОГО ЛИХОЛІТТЯ: ОУН і УПА у боротьбі з гітлерівськими окупантами. — Львів: Видавниче підприємство «Край», 1992.

РЕВОЛЮЦІЙНА ОУН ПІД ПРОВОДОМ СТЕПАНА БАНДЕРИ (причинки до історії). — Стрий, «УВІС», 1993.

ОУН І РОЗБУДОВА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ. — Львів, «Каменяр», 1993.

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ОУН у боротьбі з НКВД—НКГБ—МГБ—КГБ. Бучацька районова друкарня: 1993, книжка перша.

В ПІДПІЛЛІ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ОУН. Фенікс, Львів, 1993.

ЗМІСТ

МУДРИК-МЕЧНИК С.

М 90

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ
Революційної ОУН у боротьбі з НКВД—НКГБ—МГБ—КГБ

Тернопіль. Редакційно-видавничий відділ управління по пресі, 1993. — с. 128

У книзі Степана Мудрика-Мечника «Служба Безпеки Революційної ОУН у боротьбі з НКВД—НКГБ—МГБ—КГБ» йдеться про нелегку боротьбу Служби Безпеки ОУН під час польської, більшовицької та гітлерівської окупацій.

ББК 63.3 (4 Укр)

СТЕПАН МУДРИК-МЕЧНИК

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ
Революційної ОУН у боротьбі з НКВД—НКГБ—МГБ—КГБ

Тернопіль
Редакційно-видавничий відділ управління по пресі
1994

Редактор Іван Котульський.
Технічний редактор Андрій Дядьо.

Коректори Раїса Ковальова, Оксана Остапкевич, Галина Цап.

Здано до складання 24.XI.93. Підп. до друку 4.12.93.
Формат 60x84/16. Папір друк. №1. Літ. гарн. Офс. друк.
Умовних друк. арк. 6,97. Обл. вид. арк. 7,3. Тираж 5000 пр.

Вид. №34. Зам. 175-4 Ціна за домовленістю. Замовне.

Редакційно-видавничий відділ управління по пресі.
282001, Тернопіль, вул. Кн. Острозького, 3.
Львівська книжкова фабрика «Атлас».
Львів, вул. Зелена, 20.

